

Nurmijärven kunnan perusopetuksen opetussuunnitelma 1.8.2016

NURMIJÄRVI

NURMIJÄRVI

NURMIJÄRVEN KUNNAN
PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMA 1.8.2016

Julkaisija: Nurmijärven kunta, koulutuspalvelut

Layout ja taitto: AD Krista Jännäri
Mainospalvelu Kristasta Oy

Kuvat: Krista ja Teuvo Jännäri,
Nurmijärven kunnan kuva-arkisto

Piirrokset: Nurmijärven kunnan perusopetuksen oppilaat

Painopaikka: X, 2016

Nurmijärven kunnan perusopetuksen opetussuunnitelma 1.8.2016

Opetus eri vuosiluokilla

Opetus eri vuosiluokilla

Vuosiluokkakokonaisuuksien erityispiirteet ja tehtävät

Vuosiluokat 1–2: Koululaiseksi kasvaminen

Vuosiluokkien 1–2 opetuksessa otetaan huomioon esiopetuksen ja sitä edeltäneen varhaiskasvatuksen antamat valmiudet. Vuosiluokkien 1–2 erityisenä tehtävänä on luoda perusta oppilaiden myönteiselle käsitykselle itsestä oppijana ja koululaisena sekä kehittää valmiuksia myöhempää työskentelyä ja oppimista varten. Perusopetuksen alussa jokaisen oppilaan edistymisen huolellinen seuranta on erityisen tärkeää, jotta voidaan huolehtia siitä, että oppilaalla on edellytykset opinnoissa etenemiseen. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 98)

On tärkeää, että jokainen oppilas saa rohkaisevaa palautetta ja tilaisuuksia uusien asioiden oppimisesta nouseville ilon ja onnistumisen kokemuksille. Oppilaita kannustetaan tuomaan esiin kiinnostuksen kohteensa ja löytämään uusia. Opetus suunnitellaan riittävän haasteelliseksi kunkin oppilaan tarpeita ajatellen. Koulussa ei sallita minkäänlaista kiusaamista eikä syrjivää käyttäytymistä.

Oppilaita ohjataan yhdessä toimimiseen, omatoimisuuteen ja vastuunottoon omista koulutehtävistä. Kielellisten, sosiaalisten sekä motoristen taitojen ja muistin kehittymiseen samoin kuin kunkin omaan kehitysyrytmiin kiinnitetään erityistä huomiota. Tavoitteena on, että kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vaikeudet tunnistetaan varhain ja tuki annetaan oikea-aikaisesti. Työtavoissa korostuvat havainnollisuus ja toiminnallisuus, leikki ja pelillisuus sekä mielikuvitus ja tarinallisuus. Koulun aloitusta ja koululaiseksi kasvamista tuetaan yhdessä kotien kanssa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 98)

Esiopetuksen oppimiskokonaisuudet muuttuvat vuosiluokilla 1–2 oppiaineiksi, mutta opetus voi olla edelleen pääosin eheytettyä. Oppilaiden omatoimisuutta, yhdessä tekemisen taitoja sekä asioiden välisten yhteyksien ymmärtämistä edistetään toteuttamalla luvun 4 mukaisia monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Tällöin tarjoutuu myös enemmän tilaisuuksia yhteistyöhön niin esiopetuksen kuin ylempien vuosiluokkien kanssa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 98)

Vuosiluokat 3–6: Oppijana kehittyminen

Vuosiluokkien 3–6 erityisenä tehtävänä on oppimaan oppimisen taitojen kehittäminen sekä omien opiskelutapojen ja -taitojen tunnistaminen ja kehittäminen. Oppilaita rohkaistaan itsensä hyväksymiseen, omien rajojen ja oikeuksien tunnistamiseen ja puolustamiseen sekä omasta turvallisuudesta huolehtimiseen. Heitä ohjataan myös velvollisuuksiensa ja vastuunsa ymmärtämiseen sekä rakentavaan mielipiteiden ilmaisuun ja vuorovaikutukseen. Minkäänlaista kiusaamista tai syrjivää käyttäytymistä ei sallita. Oppilaiden kiinnostusta eettisiin ja moraalisiin kysymyksiin hyödynnetään luomalla tilaisuuksia keskusteluun ja pohdintaan sekä osallistumisen ja vastuun ottamisen harjoitteluun. Oppilaita kannustetaan tekemään valintoja omista lähtökohdistaan, sukupuolittuneita ratkaisuja välttämällä. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden ohjauksen ja tuen tarpeisiin. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 154)

Vuosiluokkien 3–6 opetuksessa vahvistetaan ja täydennetään alemmilla vuosiluokilla hankittuja perustaitoja ja opitaan uusia asioita. Oppiaineiden määrä kasvaa. Opetuksessa pyritään löytämään luontevia tilanteita eheyttämiseen. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttaminen vahvistaa oppiaineiden välistä yhteistyötä ja tarjoaa mahdollisuuksia oppilaiden ikäkaudelle tärkeiden kokemusten saamiseen. Oppimiskokonaisuuksilla voidaan lisätä työskentelyn toiminnallisuutta sekä tekemällä ja tutkimalla oppimista erilaisissa oppimisympäristöissä. Oppilaiden osuus suunnittelussa vahvistuu. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat tilaisuuksia yhdessä tekemiseen, omaan ilmaisuun sekä yhteisön kannalta hyödylliseen toimintaan. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 154)

Yläkoulun vuosiluokat 7–9: Yhteisön jäsenenä kasvaminen

Vuosiluokkien 7–9 erityisenä tehtävänä on ohjata ja tukea oppilaita näiden voimakkaiden kehitysvuosien aikana, huolehtia perusopetuksen oppimäärän opiskelun loppuunsaattamisesta ja kannustaa kaikkia oppilaita opintojen jatkamiseen. Erityistä huolta pidetään siitä, että jokainen oppilas saisi mahdolli-

simman hyvät edellytykset perusopetuksen jälkeisille opinnoille ja osaisi pohtia ratkaisujaan realistisesti ja tietoon perustuen. Oppilaiden väliset yksilölliset kehityserot, myös poikien ja tyttöjen usein erilainen kehitysrytmi, alkavat näkyä aiempaa selvemmin ja vaikuttavat koulutyöhön. Oppilaita ohjataan oman kehityksensä ymmärtämiseen ja rohkaistaan itsensä hyväksymiseen sekä vastuunottoon itsestä ja omista opinnoista, kavereista ja lähiympäristöstä. Oppilaita tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy minkäänlaista kiusaamista, seksuaalista häirintää, rasismia eikä muuta syrjintää. Välittämisellä, yksilöllisellä kohtaamisella sekä työskentelytapojen ja oppimisympäristöjen monimuotoisuudella vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Opintojen aikaisen arvioinnin ja palautteen antamisen käytännöt suunnitellaan ja toteutetaan siten, että ne ovat vuorovaikutteisia ja oppimista ohjaavia sekä kannustavat oppilaita työskentelemään tavoitteellisesti yksilöinä ja ryhmänä. Kodin ja koulun yhteistyö saa uusia muotoja ja sisältöjä. Se on edelleen kasvavan nuoren tärkeä tuki. Yhteisistä pelisäännöistä ja hyvistä käytöstavoista sopiminen oppilaiden ja huoltajien kanssa luo turvallisuutta ja edistää koulutyön onnistumista. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 280–281)

Vuosiluokkien 7–9 aikana oppilaat luovat perustaa aikuisidentiteetilleen, kartuttavat osaamistaan sekä suuntautuvat ja valmistautuvat perusopetuksen jälkeiseen elämään. Opetuksessa syvennetään, rikastetaan ja laajennetaan alemmilla vuosiluokilla opittua. Uusina yhteisinä oppiaineina alkavat kotitalous ja oppilaanohjaus. Fysiikan ja kemian, biologian ja maantiedon sekä terveystiedon opetus eriytyy ympäristöopista viideksi eri oppiaineeksi. Oppilaille tarjoutuu lisää valinnaisia aineita. Monialaiset oppimiskokonaisuudet ja valinnaiset aineet tarjoavat mahdollisuuksia oppilaiden kiinnostuksen kohteiden syventämiseen ja vapaa-ajalla opitun yhdistämiseen koulutyöhön. Ne luovat tilaisuuksia itsenäisyyden ja vastuullisuuden harjoitteluun esimerkiksi taiteellisissa produktioissa, tutkimushankkeissa tai yhteiskunnallisissa projekteissa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 280–281)

Oppiaineiden kuvaukset

Nurmijärven kunnan opetussuunnitelmaan kirjatut oppiainekohtaiset kuvaukset on laadittu yhteisesti kaikille kunnan peruskouluille, lukuun ottamatta ruotsinkieliseen opetukseen liittyviä erillisiä täsmennyksiä. Oppiainekohtaisten kuvausten työstämisestä ovat vastanneet oppiainekohtaiset työryhmät, koostuen kunnan luokan- ja aineenopettajista. Ruotsinkielisen opetuksen erilliset kuvaukset on työstetty laaja-alaisena kuntien välisenä yhteistyönä, johon ovat osallistuneet seuraavat kaupungit ja kunnat: Hämeenlinna, Kouvola, Hyvinkää, Nurmijärvi, Vihti, Jyväskylä, Varkaus, Tuusula, Kerava ja Lahti.

Oppiaineryhmien työskentelyä ovat ohjanneet perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) oppiainekohtaiset kuvaukset sekä kunnan opetussuunnitelman yleisen osan paikalliset linjaukset. Yhteisten periaatteiden ohella kukin työryhmä on huomioinut työstämänsä oppiaineen erityispiirteet. Kaikilla kunnan opetushenkilöstöön kuuluvilla on ollut mahdollisuus kommentoida työryhmien työskentelyn tuloksia.

Oppiaineiden tavoite- ja sisältökuvaukset on laadittu vuosiluokittain, täsmentäen opetussuunnitelman perusteissa esitettyjä kuvauksia. Opetussuunnitelmaa tuleekin lukea rinnakkain valtakunnallisten perusteiden kanssa. Valtakunnalliset arviointikriteerit 6. vuosiluokan loppuun sekä päättöarvioinnin kriteerit on siirretty Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista (2014) oppiaineiden kuvauksiin sellaiseenaan, kuten perusteet velvoittavat tekemään. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi on kuvattu opetussuunnitelman osassa Opetuksen toteuttamisen lähtökohdat.

Suomen kieli ja kirjallisuus

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen kielen asema kansalliskielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Oppiaineessa tehdään yhteistyötä mm. suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän kanssa.

Vuosiluokilla 1–2 opetuksen painopiste on luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen, ilmaisuun ja erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.

Suomen kieli ja kirjallisuus vuosiluokalla 1		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1,T3-T8,T10,T11,T13,T14	S1-S4	L1-L7
S1: Opitaan toimimaan vuorovaikutustilanteissa ja korostetaan kuuntelemisen taitoja. Ilmaisutaitojen harjoittaminen ryhmässä toimien, tilanteet ja toiset ihmiset huomioonottaen. Asiallisen ja kohteliaan viestinnän ymmärtäminen ja sisäistäminen.		
S2: Ensimmäisellä luokalla opetellaan lukemaan ja keskittyään erityisesti käsitteisiin äänne, kirjain, tavu, sana, virke ja lopeusmerkki. Tuetaan tekstin ymmärtämisen taitoja. Oppilas oppii tavuttamista. Pohditaan sanojen ja sanontojen merkitystä, sekä laajennetaan sana- ja käsitevarastoa. Jaetaan lukukokemuksia eri tavoin, keskustellaan tekstien sisällöistä ja harjoitellaan kertomista omin sanoin. Painotetaan kuullun tekstin ymmärtämisen taitoja ja strategioita. Harjoitellaan tiedonetsintää tekemällä havaintoja ympäristöstä, tulkitsemalla kuvia ja kertomalla havainnoista. Oppilaille luetaan ääneen vähintään yksi ikätasolle sopiva kokonaisteos lukukaudessa. Koulussa tulee olla eritasoisia lastenkirjoja, jotka tukevat lukemaan oppimista.		
S3: Oppilas osaa tuottaa ja kertoa omia tarinoitaan, esimerkiksi saduttamalla. Käsinkirjoitus, näppäintaidot sekä oikeinkirjoitus ja tavutus kirjoitustaidon pohjana.		
S4: Aloitetaan lukudiplomin tekeminen oppilaan lukutaidon kehittymisen myötä. Yhteistyö kirjaston kanssa. Tutustutaan oman kunnan kulttuuriperintöön: Aleksis Kiven elämä, aikakausi ja tuotanto, ikäkauden tason mukaisesti.		

Suomen kieli ja kirjallisuus vuosiluokalla 2		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T2-T11, T13,T14	S1-S4	L1-L7
S1: Vuorovaikutustilanteiden oppimista edistetään draaman keinoin. Rohkaiseminen ja ohjaaminen oppilaskuntatyöhön. Draamaharjoituksissa edetään pienin askelin oppilaan yksilöllisyys huomioonottaen. Huomioidaan elekieli viestintätilanteissa. Kunnioitetaan toisten ajatuksia ja mielipiteitä.		
S2: Tuetaan luetun ymmärtämisen ja tekstien tulkinnan strategioiden kehittymistä. Harjoitellaan ikätasoisien kuullun ja luetun tekstin ymmärtämistä. Sanavaraston laajentaminen. Harjoitellaan tiedonetsintää hyödyntäen tieto- ja viestintätekniikkaa (erilaiset oppimisympäristöt).		
S3: Rohkaistaan oman mielipiteen ilmaisemiseen. Oppilas kirjoittaa lyhyitä tarinoita, esimerkiksi kuvan avulla. Vahvistetaan ensimmäisellä luokalla opittuja taitoja.		
S4: Ohjataan vuosiluokkien 1–2 aikana lukudiplomin suorittamiseen lukutaidon kehittymisen puitteissa. Kirjojen valinta opettajan harkinnan mukaan. Monipuolinen yhteistyö kirjaston kanssa. Teatterivierailu tai vieraileva teatteri mahdollisuuksien mukaan, oman koulun/muu paikallinen tarjonta huomioiden.		

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen painopiste on oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen, lukuharrastuksen sekä sujuvan ja monipuolisen luku- ja kirjoitustaidon vakiinnuttamisessa. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja. Lyhyiden tekstien lukemisesta edetään kokonaisteosten lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

Suomen kieli ja kirjallisuus vuosiluokalla 3		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T15	S1-S4	L1-L7
S1: Esiintymis-, keskustelu-, viestintätaitojen harjoittelu. Erilaisiin viestinnän keinoihin tutustuminen, esimerkiksi puhe- lin, tietotekniikka ja arkielämän tilanteet. Ilmaisun perustaitojen harjoittaminen; esimerkiksi kertominen, kuuntele- minen ja mielipiteen ilmaiseminen tilanteen vaatimalla tavalla. Ilmaisutaitojen perusharjoituksia; esimerkiksi liikkeet, ilmeet, eleet, puhuminen ja kuunteleminen. Asiallisen viestinnän harjoittelu. Sujuvan lukutaidon ja luetun ymmärtämisen varmentaminen. Lukuharrastuksen tukeminen.		
S2: Tutustutaan sanaluokkiin: verbit, substantiivit, adjektiivit ja numeraalit. Synonyymit, sanonnat ja kielikuvat. Aakkosta- minen, hakemisto ja sisällysluettelo. Erilaisiin tietolähteisiin tutustumista ja lähteen luotettavuuden arvioimista. Käytetään monipuolista kirjallisuutta ja mediaa. Kansanperinteeseen tutustuminen: Kalevala ja kansansadut, sekä paikalliseen perin- teeseen tutustuminen mm. A. Kiven tekstejä soveltaen. Yhteistyö kirjaston kanssa ja mahdolliset kirjastovierailut.		
S3: Oikeinkirjoitus: virke (iso alkukirjain, lopetusmerkit), pilkku luettelossa ja vierasperäisten kirjainten sekä käsialan varmen- taminen ja näppäintaitojen harjoittelu. Eris- ja yleisnimet. Monimuotoisten tekstien tuottaminen: ajatuskartta, juonellinen kertomus, päiväkirja, runo ja viestit. Tuotetaan erilaisia tekstejä: esimerkiksi fiktiivisiä tarinoita, uutisia, mielipidekirjoituksia, ilmoituksia, runoja. Tekstin otsikoiminen. Huomiodaan puhutun ja kirjoitetun kielen ero. Sana- ja virketajun kehittäminen. Lausetyypit: toteamus-, kysymys- ja käskylauseet. Vuorosanaviivan käyttö. Äänteet ja kirjaimet: vokaalit ja konsonantit, pitkä ja lyhyt vokaali, diftongit, ng-äänne ja geminaatta. Yleis- ja erisnimet, yksikkö ja monikko, yhdyssanat. Iso ja pieni alku- kirjain, lopetusmerkit ja pilkku luettelossa. Harjoitellaan kirjoittamaan erilaisia tekstejä sekä arvioimaan ja muokkaamaan niitä. Harjoitellaan erilaisten tietolähteiden käyttöä ja niistä löydetyn tiedon lainaamista ja merkitsemistä.		
S4: Kannustetaan oppilaita 3.-4. -luokkien lukudiplomin suorittamiseen. Valmistellaan ja esitetään pienenäytelmiä: esimerkiksi nukketatteri-, varjo- ja esineteatteriesityksiä sekä omia näytelmiä.		

Suomen kieli ja kirjallisuus vuosiluokalla 4		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T15	S1-S4	L1-L7
S1: Esiintymis-, keskustelu- ja viestintätaitojen kehittäminen. Ohjataan viestintävälineiden järkevään käyttöön. Ilmaisun perustaitojen kehittäminen: esimerkiksi kertominen, kuunteleminen, mielipiteen ilmaiseminen tilanteen vaatimalla taval- la. Kehitetään kokonaisilmaisun perustaitoja: äänenkäyttö, puhuminen, kuunteleminen, liikkeet, eleet, ilmeet. Esitelmien laatiminen, esittäminen sekä palautteen antaminen ja saaminen. Ohjataan oppilasta käyttämään tilanteisiin sopivaa ja asiallista viestintää ja kielenkäyttöä. Sujuvan lukutaidon ja luetun ymmärtämisen varmentaminen. Lukuharrastuksen tuke- minen. Harjoitellaan opiskelutekniikoiden ja luetun ymmärtämisen strategioita.		
S2: Erilaisten tekstien tunnistaminen; esimerkiksi kaunokirjallisuus, runot, tietotekstit, uutiset, mielipidekirjoitukset. Varmennetaan sanaluokkia: verbit (taipuminen persoona- ja aikamuodoissa), substantiivit, adjektiivit, numeraalit. Tutus- tutaan pronomineihin ja partikkeleihin. Synonyymit. Vastakohdat. Sanonnat. Kielikuvat. Harjoitellaan edelleen aakkosta- mista sekä hakemistojen ja sisällysluetteloiden käyttämistä. Erilaisiin tietolähteisiin tutustumista ja lähteen luotettavuuden arvioimista. Kirjallisuutena käytetään; esimerkiksi sadut, runot, innostava lastenkirjallisuus, lasten tietokirjallisuus ja mediat. Kansanperinteeseen tutustuminen, esimerkiksi Kalevalan ja kansansatujen avulla. Paikalliseen perinteeseen tutustuminen, mm. Aleksis Kiven tekstejä soveltaen. Yhteistyö kirjaston kanssa (kirjavinkkaukset), sekä mahdolliset kirjailijavierailut.		

S3: Monimuotoisten tekstien tuottaminen: juonellinen kertomus, tietoteksti, runo, sosiaalisen median viestit. Lause- ja virketajun vahvistaminen. Sujuvoitetaan käsikirjoittamista ja näppäintaitoja. Tuotetaan erilaisia tekstejä: esimerkiksi fiktivisiä tarinoita, uutisia, mielipidekirjoituksia, ilmoituksia, runoja, sosiaalisen median viestejä. Tekstin otsikoimisen varmentaminen. Harjoitellaan kappalejakoa. Huomioidaan puhutun ja kirjoitetun kielen ero. Sana- ja virketajun kehittäminen. Lause-tyypit: toteamus-, kysymys- ja käskylause. Pää- ja sivulause; alituskonjunktio. Vuorosanan merkitseminen (lainausmerkit). Yleis- ja erisnimet, yhdyssanat. Iso ja pieni alkukirjanin ja lopetusmerkit.

S4: Ohjataan oppilaita lukudiplomin suorittamiseen. Kirjavinkkaukset (oppilaat, opettajat ja kirjastohenkilökunta). Improvisointi ja pantomiimi. Pienoisnäytelmien valmistaminen ja esittäminen. Teatterivierailut.

Suomen kieli ja kirjallisuus vuosiluokalla 5

Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T15	S1-S4	L1-L7
S1: Esiintymis-, keskustelu- ja viestintätaitojen kehittäminen. Ohjaaminen järkevään viestintävälineiden käyttämiseen. Kokouskäytäntöihin tutustuminen. Ilmaisun perustaitojen kehittäminen. Nonverbaalinen ilmaisu. Ohjataan oppilasta omien mediakokemusten arviointiin.		
S2: Sujuvan lukutaidon ja luetun ymmärtämisen sekä tulkitsemisen kehittäminen. Harjoitellaan edelleen opiskelutekniikoiden ja luetun ymmärtämisen strategioita. Verbin persoona- ja aikamuodot, konditionaali ja imperatiivi. Partikkelit. Nominatit ja niiden taipuminen sijamuodoissa: nominatiivi, genetiivi, partitiivi ja paikallissijat. Lauseenjäsenet: predikaatti, subjekti ja objekti. Harjoitellaan tiedon kriittistä arviointia: erilaisiin tietolähteisiin tutustumista sekä lähteen luotettavuuden arvioimista. Lasten ja nuorten kirjallisuus, tietokirjallisuus. Kirjallisuuden lajityypit: mm. seikkailu-, jännitys- ja fantasiakirjallisuus. Kalevala. Aleksis Kiven tekstien käsittely luokka-asteelle soveltaen. Tutustuminen lasten- ja nuortenkirjailijoihin. Kirja- ja kirjailijaesitelmät. Yhteistyö kirjaston kanssa (kirjastovierailu). Mahdolliset kirjailijavierailut.		
S3: Monimuotoisten tekstien tuottaminen. Lause- ja virketajun vahvistaminen. Tekstin otsikoimisen varmentaminen. Harjoitellaan kappalejakoa. Erilaisten tekstien tuottaminen. Suoran ja epäsuoran kerronnan käyttäminen. Puhutun ja kirjoitetun kielen ero. Näppäintaitojen vahvistaminen. Oikeinkirjoituksen varmentaminen. Varmennetaan erilaisten tietolähteiden käyttöä (tekijänoikeudet). Lähdemerkintöjen käyttö. Oman ja lainatun eron sisäistäminen.		
S4: Tutustuminen omaan murteeseen. Ohjataan 5.–6. -luokkien lukudiplomin suorittamiseen. Oppilaan vuorovaikutustaitojen kartuttaminen: monipuoliset ilmaisharjoitukset, pienoisnäytelmän tekeminen (esimerkiksi käsikirjoitus, roolin esittäminen). Viestintärohkeden ja -varmuuden vahvistaminen: esitelmä, puheen rakenne ja sen pitäminen, palautteen antaminen ja vastaanottaminen.		

Suomen kieli ja kirjallisuus vuosiluokalla 6		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T15	S1-S4	L1-L7
S1: Viestintävarmuuden ja -rohkeuden varmistaminen. Ohjattu väittelemine. Ilmaisun perustaitojen vahvistaminen, kehitetään puhe- ja keskustelutaitoja. Hyödynnetään draaman toimintamuotoja erilaisten aiheiden käsittelyssä. Tarjotaan mahdollisuuksia osallistua oman luokan ja koulun kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Sopivan ja asiallisen viestinnän ja kielenkäytön vahvistaminen. Mediakokemusten kriittinen arviointi.		
S2: Sujuvan lukutaidon ja luetun ymmärtämisen sekä tekstin tulkitsemisen vahvistaminen. Syvennetään opiskelutekniikoiden ja luetun ymmärtämisen strategioita. Lukuarrastuksen vahvistaminen, omien lukumieltymysten ja tyylien löytäminen. Lukutottumusten ja -kokemusten arviointia ja vertailua. Ohjattu luetun analysoiminen. Kielen peruskäsitteiden vahvistaminen. Verbin persoona- ja aikamuodot (aktiivi ja passiivi), konditionaali ja imperatiivi. Partikkelit. Nominat. Sijamuodot: nominatiivi, genetiivi, partitiivi, paikallissijat (essiivi ja translatiivi). Lauseenjäsenet: subjekti, predikaatti, objekti. Tiedon kriittinen arviointi, yksinkertaisten lähdemerkintöjen käyttäminen. Monipuolinen kirjallisuus, lukukokemuksien jakaminen, medialukutaito.		
S3: Tekstin tekoprosessin syventäminen: oppilas harjaantuu ja rutinoituu tuottamaan erilaisia tekstejä sekä arvioimaan niitä. Otsikointi, jäsennys, kappalejako. Juoni ja käännekohtat. Henkilö- ja luontokuvaus. Puhutun ja kirjoitetun kielen ero. Suora ja epäsuora kerronta. Käsinkirjoittamisen taidot. Näppäintaidot. Tutustutaan suomen murrealueisiin ja slangiin. Oman ja lainatun tekstin eron sisäistäminen.		
S4: Kannustetaan lukudiplomin suorittamiseen. Omien esitysten suunnitteleminen ja esittäminen, esimerkiksi näytelmät, elokuva, TVT-tallenteet, oman koulun uutiset, sarjakuvat, haastattelun tekeminen, mainos. Aleksis Kivi osana nurmijärveläistä kulttuuria.		

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä.	S1	Puheviestintä-tilanteissa toimiminen	Oppilas esittää ajatuksiaan ja ilmaisee mielipiteensä itselleen tutuissa viestintäympäristöissä.
T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioidaan toisten tarpeita ryhmäviestintä-tilanteissa.	S1	Toiminta vuorovaikutus-tilanteissa	Oppilas hyödyntää äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, osaa muunnella viestintätapaansa tilanteen mukaan ja pyrkii ottamaan muiden näkökulmat huomioon.
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla.	S1	Ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja omien ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen ryhmässä, osaa pitää lyhyen valmistellun puheenvuoron tai esityksen sekä osallistuu draamatoimintaan.
T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimedialaisissa vuorovaikutustilanteissa.	S1	Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Oppilas ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan ja antaa palautetta muille.
Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan.	S2	Tekstin-ymmärtämisen perusstrategioiden hallinta	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä ja käyttää tekstinymmärtämisen perusstrategioita sekä osaa tarkkailla ja arvioida omaa lukemistaan.
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan.	S2	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas tunnistaa joitakin kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Oppilas osaa käyttää tekstien tulkintataitoja oman ajattelunsa sekä sana- ja käsitevarantonsa kehittämiseen.
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin.	S2	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas käyttää tiedonhankinnassaan mediaa ja eri tekstiympäristöjä sekä tilanteeseen sopivia strategioita ja osaa jossain määrin arvioida tietolähteiden luotettavuutta.

T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä.	S2	Lapsille ja nuorille tarkoitetun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimediaisessa ympäristössä.
Tekstien tuottaminen			
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielihiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana.	S3	Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoitteluun kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä.	S3	Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.
T11 ohjata oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa.	S3	Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa.
T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.	S3	Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä	Oppilas tuntee ja osaa kuvailla tekstien tuottamisen perusvaiheita, osaa arvioida omia tekstejään ja tuottaa tekstejä vaihteittain yksin ja muiden kanssa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstin loppuun, ymmärtää, ettei saa esittää lainaamaansa tekstiä omanaan ja tietää verkossa toimimisen eettiset periaatteet.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia.	S4	Kielen tarkastelun kehittyminen ja kielikäsitteiden hallinta	Oppilas tekee havaintoja ja osaa kuvailla tekstien kielellisiä piirteitä ja käyttää oppimiaan käsitteitä puhuessaan ja kirjoittaessaan niistä.

T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön.	S4	Kirjallisuuden tuntemus	Oppilas lukee sovitut lapsille ja nuorille suunnatut kirjat, keskustelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista.
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen.	S4	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla havaitsemiaan yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa kertoa itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta. Oppilas osallistuu omien esitysten suunnitteluun ja esittämiseen.

Vuosiluokilla 7–9 erityisenä tehtävänä on monipuolistaa oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Opetuksessa ohjataan tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön, ilmaisuun ja viestintään eri ympäristöissä. Jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavat kielelliset ja vuorovaikutusvalmiudet otetaan huomioon. Kirjallisuuden opetuksessa kannustetaan elämykselliseen ja monipuoliseen lukemiseen.

Suomen kieli ja kirjallisuus vuosiluokalla 7		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T17	S1-S4	L1-L7
S1: Puheviestintä- ja ilmaisutaitojen kehittäminen: kirjallisuusaiheiset puhe-esitykset, esim. kirjavinkkaukset tai kirjatrailerit sekä monipuoliset draaman keinot oppilaiden rohkaisemisessa ja ryhmäyttämisessä (esim. draama- ja tutustumisleikit). Vertaispalautteen antaminen ja vastaanottaminen sekä kirjallisista että puhutuista teksteistä. Itsearviointitaitojen vahvistaminen.		
S2: Yhteisten ja vapaasti valittavien kokonaisteosten eläytyvä ja analyttinen lukeminen. Lukemaan innostaminen ja esim. lukudiplomin suorittamiseen kannustaminen. Kerronnan käsitteet (juoni, aihe, teema, miljö, pää- ja sivuhenkilöt, kertoja) kirjallisuuden ja elokuvan kautta. Erilaisten tieto- ja mediatekstien käyttäminen ja niiden luotettavuuden arvioiminen. Lähdekriittisen ja tekijänoikeuksia kunnioittavan ajattelun kehittäminen.		
S3: Prosessikirjoittamista ja luovan kirjoittamisen harjoituksia, painotus kerronnallisuudessa ja kuvauksessa. Opiskelun tekstilajeja (esim. muistiinpanot, tiivistelmä, määritelmä, kuvaus, koevastaus). Tekstin rakenteet: aloittaminen ja lopettaminen, otsikointi, kappalejako. Erilaiset virkerakenteet (esim. suora ja epäsuora esitys). Oikeinkirjoituksen perusteet ja oman tekstin kielenhuolto.		
S4: Innostava ja tutkiva lähestyminen kieleen: toiminnallisen kieliopin menetelmät (pelit, leikit, draamaharjoitukset) sekä siltojen rakentaminen äidinkielen ja vieraiden kielten oppimisen välille. Tekstilajin käsite. Faktan ja fiktion tekstilajeja. Kirjallisuuden pääajit: proosa (erityisesti nuortenkirjallisuus), lyriikka (perinteisen ja modernin runon erot) ja draama (draamaharjoituksia). Kielen rakenteiden hahmottaminen: virke- ja lauserakenteiden tarkastelu (pää- ja sivulauseet). Keskeisten kieliopillisten käsitteiden kertausta: sanaluokat. Verbien aikamuodot. Kaikki sijamuodot. Lähikirjaston tai kirjastoauton hyödyntäminen: eri tietolähteiden käyttäminen (opettaja, kirjaston henkilökunta, toisten oppilaiden kirjavinkkaukset, kirjallisuusblogit ym.) itseä kiinnostavan kirjallisuuden löytämiseksi.		

Suomen kieli ja kirjallisuus vuosiluokalla 8		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T17	S1-S4	L1-L7
S1: Puheviestintä- ja ilmaisutaitojen kehittäminen: puhe-esityksiä, väittely- ja keskusteluharjoituksia, kantaaottavia puheenvuoroja sekä niihin liittyen rakentavan palautteen antamisen keinoja; draamaharjoituksia (esim. pieniä näytelmiä tai videoituja kohtauksia eri genreissä) sekä erilaisten audiovisuaalisten tallenteiden tuottamista (esim. elokuvatrailerit, kuunnelmat, mainokset). Vaikuttaminen ja koulun ulkopuoliset oppimisympäristöt: julkaistavien tekstien tuottaminen verkkoon, paikallismedioihin tai koulun omiin julkaisuihin (esim. blogit, vlogit, luokkalehdet); esiintymismahdollisuuksien hyödyntäminen mm. koulun ja lähialueen toimijoiden tilaisuuksissa (yhteistyö esim. päiväkotien ja paikallisten yritysten kanssa) sekä mahdollisuuksien mukaan opintoretken tai yhteistoiminnallisen projektin toteuttaminen esim. yhteistyössä muiden oppiaineiden tai koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.		
S2: Erilaisia median ja kaunokirjallisuuden tekstilajeja (mm. uutinen, mainos, mielipideteksti, arvostelu, elokuva, romaani, novelli, runo, näytelmä) ja niiden analysointia ja tulkintaa. Sananvapaudet osana ihmisoikeuksia ja median valta maailman-kuvan muokkaajana. Kriittinen lukutaito: faktan ja mielipiteen erottaminen, erilaisten (erityisesti vaikuttamaan pyrkivien) tekstien tarkoitusperien arviointi, kielen ja kuvan keinojen ja piirteiden arviointi (retoriset keinot, esim. tunteisiin ja järkeen vetoaminen, varmuusasteet, asenteellisuus) ja kohderyhmän vaikutus tekstiin. Kielen kuvallisuus (esim. vertaus, metafora, personifikaatio) ja erilaisia runomittoja (esim. haiku).		
S3: Selkeän asiattylin tuottaminen ja tiettyyn asiayhteyteen sopivien ilmaisutapojen löytäminen (puhe- ja yleiskielen erot, lauseenvastikkeet, lyhenteet ja numeroilmaisut, vierassanojen oikeinkirjoitus). Monenlaisten kirjoitettujen ja audiovisuaalisten tekstien tuottamista (esimerkiksi uutinen, mainos, mielipideteksti, arvostelu, novelli, runo), erityisesti pohtivat ja kantaaottavat tekstit. Oman tekstin kielenhuoltotaitojen syventäminen (mm. kongruenssi). Luovan kirjoittamisen harjoituksia.		
S4: Kaunokirjallisuuden hyödyntäminen kulttuurisen tietoisuuden ja ymmärryksen kasvattajana. Yhteistyö muiden oppiaineiden kanssa (esim. historian maailmansotajakson yhteydessä sotakirjallisuutta, maantieteen kanssa yhteistyössä eri kulttuurien kirjallisuutta). Kaunokirjallisuuden ja elokuvan genrejä: kauhu, scifi, fantasia, rikos- ja rakkauskirjallisuus sekä genrekirjallisuuden lukemista. Mediakulttuuriin tutustuminen monipuolisesti median eri tekstilajien kautta. Kielen sävyjen tarkasteleminen ja uusien termien oppiminen: kaikki modukset ja kaikki lauseenjäsenet.		

Suomen kieli ja kirjallisuus vuosiluokalla 9		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T17	S1-S4	L1-L7
S1: Puheviestintä- ja ilmaisutaitojen kehittäminen: havainnollisen puhe-esityksen pitäminen (esim. kirjallisuusesitelmä); syvällisen ja analyttisen keskustelun taitojen kehittäminen kulttuuri- ja kieliaineiden käsittelyn yhteydessä. Mahdollisuuksien mukaan teatterikokemusten hankkiminen koulun ulkopuolella esim. hyödyntäen paikallista ja lähialueen teatteritarjontaa.		
S2: Kaunokirjallisuuden painopiste nuortenkirjallisuudesta yleiseen kirjallisuuteen: useiden kokonaisteosten lukeminen, romaani, novelli, runo, näytelmä sekä ainakin yhden kotimaisen kirjallisuuden kaanoniin kuuluvan teoksen lukeminen. Klassikon käsite ja klassikkoteosten tuntemisen merkitys myös oman kulttuurisen lukutaidon kannalta. Analyttisen lukemisen taidot: luettujen kaunokirjallisten tekstien tarkasteleminen analyttisesti kirjallisuuden käsitteistöä hyödyntäen (esim. kirjallisuusessee, novellianalyysi, kirjallisuuskeskustelut): luetun sitominen laajempaan kulttuuriseen kontekstiin (esim. kirjallisuushistorialliseen aikakauteen) ja erilaisten tietolähteiden ja taustatekstien (esim. tietokirjallisuuden) hyödyntäminen kirjallisuutta tulkitessa. Luettuun eläytyminen draamaharjoitteiden ja audiovisuaalisen tuottamisen avulla.		
S3: Selkeän yleiskielen ja asiattylin hallinta. Lähdetekstin käyttö oman tekstin pohjana ja sen osana (referointi, viittaaminen). Pohtiva esseemuotoinen teksti. Laaja, kirjallisuusaiheinen lopputyö (esim. kirjallisuusportfolio tai -tutkielma), jossa oppilas osoittaa hallitsevansa äidinkielen keskeiset osa-alueet: ymmärtävä, analyttinen ja tulkitseva lukeminen, aineistopohjainen kirjoittaminen, selkeä ja oikeakielinen asiattyli sekä luova kirjoittaminen.		

S4: Suomen kielitilanteeseen tutustuminen. Oman kieli-identiteetin hahmottaminen ja havaintojen tekeminen oman koulun ja lähiympäristön eri kielistä. Kielten sukulaisuussuhteet, suomen sukukielet ja suomen kielen vaihtelu (puhe- ja yleiskielen erot, murteet, slangi, sosiaalisen median kieli). Suomen kielen vaiheet ja kielen ohjailun periaatteet. Suomen kielen ominaispiirteet (äänen-, muoto- ja lauserakenteet). Kielten vaikutus toisiinsa sanaston ja nimistön tasolla. Kulttuurin käsite ja sen eri ilmenemismuotoja: kansanperinne, Kalevala ja kalevalamittainen runous; kulttuuriset myytit, symbolit ja stereotyyppit; intertekstuaalisuus kuva- ja sanataiteessa; suomalainen kulttuuri osana monikulttuurista maailmaa. Kirjallisuuden keskeiset tyylivirtaukset. Suomalaisen ja yleisen kirjallisuuden vaiheet. Aleksis Kiven merkitys suomalaiselle kulttuurille ja nurmijärveläiselle paikallisidentiteetille: mahdollisuuksien mukaan opintoretki Palojoelle Aleksis Kiven syntymäkotiin ja tutustuminen Kiven tekstien näyttämösovituksiin. Mahdollisuuksia tuottaa itse kulttuuria.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	S1	Vuorovaikutus erilaisissa viestintäympäristöissä	Oppilas osaa toimia tavoitteen mukaisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa, osoittaa ymmärtävänsä muiden puheenvuoroja ja osaa tarkkailla oman viestintänsä vaikutuksia muihin.
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan	S1	Vuorovaikutus ryhmässä	Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja perustella sen uskottavasti. Oppilas ottaa toisten näkemykset huomioon ja tekee yhteistyötä heidän kanssaan vuorovaikutustilanteissa.
T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan kokonaisilmaisun taitojaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin.	S1	Kokonaisilmaisun ja esiintymisen taidot	Oppilas osaa ilmaista itseään ja käyttää tavoitteen ja tilanteen mukaisesti kokonaisilmaisun keinoja. Oppilas osaa esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puheesityksen ja ottaa esittäessään huomioon yleisönsä ja käyttää joitakin havainnollistamisen keinoja.
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä.	S1	Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Oppilas osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta ja nimetä kehittämiskohteita.
Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien lukemisessa, ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita.	S2	Tekstin-ymmärtämisen strategiat	Oppilas osaa käyttää tekstinymmärtämisen strategioita itsenäisesti. Oppilas osaa arvioida omaa lukutaitoaan ja nimetä kehittämiskohteita.

T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kauno- kirjallisia, asia- ja mediatekstejä	S2	Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas osaa käyttää ja tulkita ohjatusti erityyppisiä, monimuotoisia ja myös itselleen uudenlaisia tekstejä.
T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa.	S2	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti, tunnistaa tekstilajeja ja osaa kuvailla joitakin, pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoituksia.
T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla.	S2	Tiedonhankinta- taidot ja lähde- kriittisyys	Oppilas osaa nimetä tiedonhaun keskeiset vaiheet ja tietää, mistä ja miten tietoa voidaan hakea. Oppilas osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.
T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista.	S2	Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä, käyttää keskeisimpiä käsitteitä puhuessaan teksteistä ja osaa liittää tekstit johonkin kontekstiin. Oppilas löytää itsenäisesti itselleen ja tilanteeseen sopivaa luettavaa, kuunneltavaa ja katseltavaa. Oppilas lukee useita kirjoja ja osaa jakaa lukukokemuksiaan.
Tekstien tuottaminen			
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	S3	Ajatusten ilmaiseminen, tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas tuottaa ohjatusti myös itselleen uudenlaisia tekstejä, kokeilee erilaisia tapoja ja keinoja tuottaa tekstiä ja ilmaista näkemyksiään. Oppilas osaa kuvailla itseään tekstien tuottajana.
T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja.	S3	Tekstilajien hallinta	Oppilas osaa ohjatusti tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja.
T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana.	S3	Tekstien tuottamisen prosessien hallinta	Oppilas osaa nimetä tekstien tuottamisen prosessin vaiheita ja osaa työskennellä niiden mukaisesti sekä yksin että ryhmässä. Oppilas antaa ja vastaanottaa palautetta teksteistä ja osaa arvioida omia tekstintuottamisen taitojaan ja nimetä niiden kehittämiskohteita.

T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintä-tekniikan käyttöä tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista.	S3	Kirjoitetun kielen konventioiden hallinta ja kirjoitustaito	Oppilas tuntee kirjoitettujen tekstien perusrakenteita ja kirjoitetun yleiskielen piirteitä ja osaa hyödyntää tietoa tekstejä kirjoittaessaan ja muokatessaan. Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.
T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunniottaen.	S3	Tiedon esittäminen, hallinta ja eettinen viestintä	Oppilas osaa käyttää omassa teksteissään muualta hankittua tietoa. Oppilas osaa tehdä muistiinpanoja, tiivistää hankkimaansa tietoa ja käyttää lähteitä omassa tekstissään. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja osaa merkitä lähteet.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyyli- ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.	S4	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtia niiden merkityksiä ja kuvata eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.
T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen.	S4	Kirjallisuuden tuntemuksen, kulttuuri-tietoisuuden ja lukuharrastuksen kehittyminen	Oppilas tuntee ja ymmärtää kulttuurin monimuotoisuutta sekä osaa kuvata omia kulttuurikokemuksiaan. Oppilas tuntee kirjallisuuden vaihteita ja suomalaisen kulttuurin juuria. Oppilas tuntee kirjallisuuden päälatit ja on lukenut sovitut kirjat.
T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tulemaan tietoiseksi omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi.	S4	Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas osaa kuvailla äidinkielen merkitystä ja suomen kielen piirteitä ja asemaa muiden kielten joukossa.

Svenska och litteratur

Läroämnets uppdrag samt målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärandet, som är inskrivna under rubriken Modersmål och litteratur, gäller för alla lärokursen inom läroämnet modersmål och litteratur, alltså även för lärokursen svenska och litteratur.

Lärokursens särskilda uppdrag

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och lärokursen i svenska och litteratur undervisas i samma omfattning och med samma mål och innehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa mindre avvikelser som beror på språkliga och kulturella särdrag. Läroämnets centrala kulturbärande uppdrag i de svenska skolorna i Finland är även viktigt att betona. Elevernas skolspråk och språkmedvetenhet ska kontinuerligt stödjas, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs. Elevernas varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen i modersmål och litteratur och även i alla övriga läroämnen.

Lärmiljöer och arbetssätt

Lärmiljön ska utgöra en mångsidig text- och språkmiljö. Det ska finnas god tillgång till litteratur och olika slags texter som intresserar eleverna. Eleverna ska självständigt och tillsammans få producera texter som publiceras i klassen och i andra bekanta miljöer. Språket ska undersökas genom lek, till exempel med hjälp av roll-, drama- och teaterlekar. De olika delområdena ska integreras i undervisningen så att eleverna tillägnar sig olika färdigheter i läroämnet samtidigt som de lär sig att gestalta olika företeelser språkligt.

Genom att bekanta sig med skolbiblioteks- eller närbiblioteksverksamheten och med olika kultur-evenemang för barn utvidgas lärmiljön till områden utanför klassrummet. Den kulturella mångfalden i närmiljön och medierna ska också utnyttjas. Undervisningen ska fokusera på att dela upplevelser och öva färdigheter tillsammans och individuellt, också med hjälp av digitala verktyg. Drama ska integreras i litteraturundervisningen och i andra läroämnen, till exempel musik, gymnastik, omgivningslära.

Handledning, differentiering och stöd

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling samt inläringen av läs- och skrivfärdigheter i samarbete med hemmen. Det är viktigt att identifiera språksvårigheter vad gäller tal, läsning eller skrivning och att erbjuda stöd så tidigt som möjligt. Läraren ska visa hur man läser och förstår ord, meningar och texter och skriver på olika sätt. Eleven uppmuntras att använda medier på ett mångsidigt och tryggt sätt. Språkligt begåvade elever ska erbjudas mera utmanande uppgifter, material och textmiljöer. Alla elever oavsett kön ska stödjas så att de hittar texter och arbetssätt som intresserar dem.

Bedömning av elevens lärande

Bedömningen ska handleda och sporra eleverna. Genom att diskutera med eleverna och genom att ge och ta emot respons styr läraren såväl hela undervisningsgruppen som den enskilda elevens lärande och framsteg. I årskurs 1–2 är utgångspunkten och målet för bedömningen av lärandet att ge en helhetsbild av elevens språkliga utveckling inom alla målområden.

Genom den respons som baserar sig på bedömningen ska elevens kommunikativa färdigheter, verbala uttrycksförmåga samt utvecklingen av grundläggande läs- och skrivfärdigheter beaktas. Genom respons som baserar sig på utvärdering av elevens språkliga utveckling ska eleven få information om sina språkliga styrkor och om hur de språkliga och kommunikativa färdigheterna har utvecklats. Eleven ska också få mångsidig feedback om hur hen förstår och använder språket, uttrycker sig, deltar i diskussioner och tolkar och producerar texter. Det är viktigt med uppmuntrande respons inom de olika färdighetsområdena.

Eleven ska uppmuntras att observera sina egna modersmålskunskaper och vårdnadshavarna ska ges tillräcklig information om hur deras barns språkliga färdigheter, inklusive läs- och skrivfärdigheter, utvecklas.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på läroprocessen inom alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur är följande

- framsteg i förmågan att uttrycka sig och kommunicera samt att utveckla ordförrådet
- framsteg i läsfärdigheten, textförståelsen och läsintresset

- framsteg i förmågan att producera texter, speciellt att skriva för hand och använda tangentbord
- framsteg i förmågan att förstå språk och kultur, speciellt då det gäller att reflektera över vardagsspråket och ords betydelser.

I årskurserna 1–2 är det speciellt viktigt att eleverna lär sig grundläggande läs- och skrivfärdighet, och att de kommunicerar genom många olika uttryckssätt och lär sig att lära. Undervisningens syfte är att väcka intresse för språk och kommunikation och för att producera och tolka olika slag av texter.

Svenska och litteratur i årskursen 1		
Mål för undervisningen	Innehåll	Kompetens
M1-M14	I1-I4	L1-L5, L7
M1: Sträva efter att kommunikationen i lärsituationerna sker på svenska. M4: Aktivt introducera olika språkvarieteter och visa eleven på språkliga skillnader i svenskan. M13: Eleverna erbjuds bokprat på svenska.		
I1: Eleverna får ord och uttryck för det som de upplever i sin vardag både innanför och utanför skolan. Eleverna ska aktiveras till att använda språket i olika situationer. Olika språkvarieteter introduceras och man visar eleven på språkliga skillnader i svenskan. Med varierande lärmiljöer övar sig eleverna att använda ett varierande språk. I mån av möjlighet bör eleverna vistas i miljöer där man använder svenska. Samarbetet inom Nätverket Vi10 ger eleverna möjlighet att kommunicera med jämnåriga på svenska.		
I2: Eleverna ges tid för läsande och högläsning även under skoldagen. Ljudböcker är ett bra komplement till högläsning. Eleverna lär sig hitta litteratur och läsupplevelser från flera olika källor, tex digitala bibliotek.		
I3: Eleverna arbetar fram gemensamma texter och följer upp hur texten föds. Eleverna använder sig av olika slags medier i informationssökning. Eleverna får tex via skolans webbsida, Nätverket Vi10, föreställningar och utställningar publicera texter för publik.		
I4: Eleverna får bekanta sig med det nationella svenska kulturutbudet också under kulturdagar som arrangeras i samarbete med de andra skolorna inom Nätverket Vi10. Eleverna bekantar sig med traditionella och klassiska svenskspråkiga barnböcker. De kommunala biblioteken har en mycket begränsat utbud av svensk litteratur. Eleverna får bekanta sig med digitala bibliotek såsom e-skolan.		

Svenska och litteratur i årskursen 2		
Mål för undervisningen	Innehåll	Kompetens
M1-M14	I1-I4	L1-L5, L7
M1: Kommunikationen i undervisningssituationen sker på svenska M4: Aktivt introducera olika språkvarieteter och visa eleven på språkliga skillnader i svenskan.		
I1: Eleverna får ord och uttryck för de som de upplever i sin vardag både innanför och utanför skolan. Eleverna ska aktiveras till att använda språket i olika situationer. Med varierande lärmiljöer övar sig eleverna att använda ett varierande språk. I mån av möjlighet bör eleverna vistas i miljöer där man använder svenska. Samarbetet inom Nätverket Vi10 ger eleverna möjlighet att kommunicera med jämnåriga på svenska. Modersmålet kan lätt integreras i andra ämnen t.ex. genom dramatisering och litteratur.		

I2: Eleverna ges tid för läsandet och högläsning även under skoldagen. Ljudböcker är ett bra komplement till högläsning. Eleverna lär sig hitta litteratur och läsupplevelser från flera olika källor. E-skolan, en läsande klass, att skriva sig till läsning och liknande projekt sätter skolorna in i verksamhetsplanen.
I3: Eleverna uppmanas att producera texter i par. Klassen arbetar fram gemensamma texter och följer upp hur texten föds (jämför med LTG-metoden och ASL-metoden). Eleverna får via Nätverket Vi10 producera texter för publik i olika former t.ex. via digitala medier.
I4: Eleverna får bekanta sig med det nationella svenska kulturutbudet också under kulturdagar som arrangeras i samarbete med de andra skolorna inom Nätverket Vi10. Eleverna bekantar sig med traditionella och klassiska svenskspråkiga barnböcker. De kommunala biblioteken har en mycket begränsat utbud av svensk litteratur. Eleverna får bekanta sig med digitala bibliotek såsom e-skolan. (http://www.e-skolan.fi/om/)

I årskurserna 3–6 är det specifika uppdraget för undervisningen i svenska och litteratur att befästa elevens kommunikativa färdigheter, förmåga att lära sig, läsintresse och en flytande läs- och skrivfärdighet. I funktionella sammanhang, då eleverna tolkar och producerar texter, övar de sig även i att laborera med språkliga strukturer och litteratur ur olika perspektiv. Eleverna läser allt längre texter och hela verk och delar med sig av sina läserfarenheter.

Svenska och litteratur i årskursen 3		
Mål för undervisningen	Innehåll	Kompetens
M1-M15	I1-I4	L1-L7
I1: Eleverna sporras till att kommunicera på skolans undervisningsspråk. Eleverna ges rikligt med tid för diskussioner också kring aktuella frågor. Eleverna uppmuntras att undvika blandat språk. Under vissa kommunikationssituationer övar eleverna sig i att tolka från finska till svenska. Skolan bjuder in svensktalande personer utifrån och söker sig aktivt till svenskspråkiga miljöer för att ge eleverna möjlighet att aktivt kommunicera på svenska. Eleverna ges möjlighet att delta i Nätverket Vi10:s årligt återkommande kulturdagar.		
I2: Eleverna lär sig använda digitala svenska medier. Eleverna ges tid för högläsning och eget läsande på skoltid. Eleverna ges möjlighet till bokprat på svenska.		
I3: Modersmålet integreras i alla ämnen. Eleverna uppmärksammas på skillnaderna mellan finlandssvenskt och rikssvenskt uttryckssätt. De uppmärksammas också på finlandismer och att se skillnader i språkstrukturer och uppbyggnaden av finskan och svenskan. Via Nätverket Vi10:s samarbete producerar eleverna egna texter för större publik i samma åldersamt reflekterar kring andra elevers texter. Eleverna uppmanas att producera texter i par eller grupp där alla är aktiva. Eleverna uppmuntras att publicera sina texter på nätet.		
I4: Alla elever ges möjlighet att delta i skolans kulturproduktion (t.ex. Svenska dagen, Lucia, Topeliusdagen och Runebergsdagen). Eleverna får bekanta sig med det nationella svenska kulturutbudet också under kulturdagar som arrangeras i samarbete med de andra skolorna inom Nätverket Vi10. Eleverna bekantar sig med traditionella och klassiska svenskspråkiga barnböcker. Eleverna tar del av utbudet i Nätverket Vi10:s kulturstig. Eleverna bör också bekanta sig med svenskspråkiga miljöer inom landet. Eleverna använder digitala bibliotek och digitala svenskspråkiga medier. De ges möjlighet till bokprat på svenska. Eleverna kan delta i samarbete med kommunens finskspråkiga skolor, så att bägge språken och kulturerna möts.		

Svenska och litteratur i årskursen 4		
Mål för undervisningen	Innehåll	Kompetens
M1-M15	I1-I4	L1-L7
I1: Eleverna sporras till att kommunicera på skolans undervisningsspråk. Eleverna ges rikligt med tid för diskussioner också kring aktuella frågor. Eleverna uppmuntras att undvika blandat språk. Under vissa kommunikationssituationer övar eleverna sig i att tolka från finska till svenska. Skolan bjuder in svensktalande personer utifrån och söker sig aktivt till svenskspråkiga miljöer för att ge eleverna möjlighet att aktivt kommunicera på svenska. Eleverna ges möjlighet att delta i Nätverket V10:s årligt återkommande kulturdagar.		
I2: Eleverna lär sig använda digitala svenska medier. Eleverna ges tid för högläsning och eget läsande på skoltid. Eleverna ges möjlighet till bokprat på svenska.		
I3: Modersmålet integreras i alla ämnen. Eleverna uppmärksammas på skillnaderna mellan finlandssvenskt och rikssvenskt uttrycksätt. De uppmärksammas också på finlandismer och att se skillnader i språkstrukturer och uppbyggnaden av finskan och svenskan. Via Nätverket Vi10:s samarbete producerar eleverna egna texter för större publik i samma åldersamt reflekterar kring andra elevers texter. Eleverna uppmanas att producera texter i par eller grupp där alla är aktiva. Eleverna uppmuntras att publicera sina texter på nätet.		
I4: Alla elever ges möjlighet att delta i skolans kulturproduktion (t.ex. Svenska dagen, Lucia, Topeliusdagen och Runebergsdagen). Eleverna får bekanta sig med det nationella svenska kulturutbudet också under kulturdagar som arrangeras i samarbete med de andra skolorna inom Nätverket Vi10. Eleverna bekantar sig med traditionella och klassiska svenskspråkiga barnböcker. Eleverna tar del av utbudet i Nätverket Vi10:s kulturstig. Eleverna bör också bekanta sig med svenskspråkiga miljöer inom landet. Eleverna använder digitala bibliotek och digitala svenskspråkiga medier. De ges möjlighet till bokprat på svenska. Eleverna kan delta i samarbete med kommunens finskspråkiga skolor, så att bägge språken och kulturen möts.		

Svenska och litteratur i årskursen 5		
Mål för undervisningen	Innehåll	Kompetens
M1-M15	I1-I4	L1-L7
I1: Eleverna sporras till att kommunicera på skolans undervisningsspråk. Eleverna ges rikligt med tid för diskussioner också kring aktuella frågor. Eleverna uppmuntras att undvika blandat språk. Under vissa kommunikationssituationer övar eleverna sig i att tolka från finska till svenska. Skolan bjuder in svensktalande personer utifrån och söker sig aktivt till svenskspråkiga miljöer för att ge eleverna möjlighet att aktivt kommunicera på svenska. Eleverna ges möjlighet att delta i Nätverket V10:s årligt återkommande kulturdagar.		
I2: Eleverna lär sig använda digitala svenska medier. Eleverna ges tid för högläsning och eget läsande på skoltid. Eleverna ges möjlighet till bokprat på svenska.		
I3: Modersmålet integreras i alla ämnen. Eleverna uppmärksammas på skillnaderna mellan finlandssvenskt och rikssvenskt uttrycksätt. De uppmärksammas också på finlandismer och att se skillnader i språkstrukturer och uppbyggnaden av finskan och svenskan. Via Nätverket Vi10:s samarbete producerar eleverna egna texter för större publik i samma ålder samt reflekterar kring andra elevers texter. Eleverna uppmanas att producera texter i par eller grupp där alla är aktiva. Eleverna uppmuntras att publicera sina texter på nätet.		
I4: Alla elever ges möjlighet att delta i skolans kulturproduktion (t.ex. Svenska dagen, Lucia, Topeliusdagen och Runebergsdagen). Eleverna får bekanta sig med det nationella svenska kulturutbudet också under kulturdagar som arrangeras i samarbete med de andra skolorna inom Nätverket Vi10. Eleverna bekantar sig med traditionella och klassiska svenskspråkiga barnböcker. Eleverna tar del av utbudet i Nätverket Vi10:s kulturstig. Eleverna bör också bekanta sig med svenskspråkiga miljöer inom landet. Eleverna använder digitala bibliotek och digitala svenskspråkiga medier. De ges möjlighet till bokprat på svenska. Eleverna kan delta i samarbete med kommunens finskspråkiga skolor, så att bägge språken och kulturen möts.		

Svenska och litteratur i årskursen 6		
Mål för undervisningen	Innehåll	Kompetens
M1-M15	I1-I4	L1-L7
I1: Eleverna sporras till att kommunicera på skolans undervisningsspråk. Eleverna ges rikligt med tid för diskussioner också kring aktuella frågor. Eleverna uppmuntras att undvika blandat språk. Under vissa kommunikationssituationer övar eleverna sig i att tolka från finska till svenska. Skolan bjuder in svensktalande personer utifrån och söker sig aktivt till svenskspråkiga miljöer för att ge eleverna möjlighet att aktivt kommunicera på svenska. Eleverna ges möjlighet att delta i Nätverket Vi10:s årligt återkommande kulturdagar.		
I2: Eleverna lär sig använda digitala svenska medier. Eleverna ges tid för högläsning och eget läsande på skoltid. Eleverna ges möjlighet till bokprat på svenska.		
I3: Modersmålet integreras i alla ämnen. Eleverna uppmärksammas på skillnaderna mellan finlandssvenskt och rikssvenskt uttryckssätt. De uppmärksammas också på finlandismer och att se skillnader i språkstrukturer och uppbyggnaden av finskan och svenskan. Via Nätverket Vi10:s samarbete producerar eleverna egna texter för större publik i samma åldersamt reflekterar kring andra elevers texter. Eleverna uppmanas att producera texter i par eller grupp där alla är aktiva.		
I4: Alla elever ges möjlighet att delta i skolans kulturproduktion (t.ex. Svenska dagen, Lucia, Topeliusdagen och Runebergsdagen). Eleverna får bekanta sig med det nationella svenska kulturutbudet också under kulturdagar som arrangeras i samarbete med de andra skolorna inom Nätverket Vi10. Eleverna bekantar sig med traditionella och klassiska svenskspråkiga barnböcker. Eleverna tar del av utbudet i Nätverket Vi10:s kulturstig. Eleverna bör också bekanta sig med svenskspråkiga miljöer inom landet. Eleverna använder digitala bibliotek och digitala svenskspråkiga medier. De ges möjlighet till bokprat på svenska. Eleverna kan delta i samarbete med kommunens finskspråkiga skolor, så att bägge språken och kulturerna möts.		

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

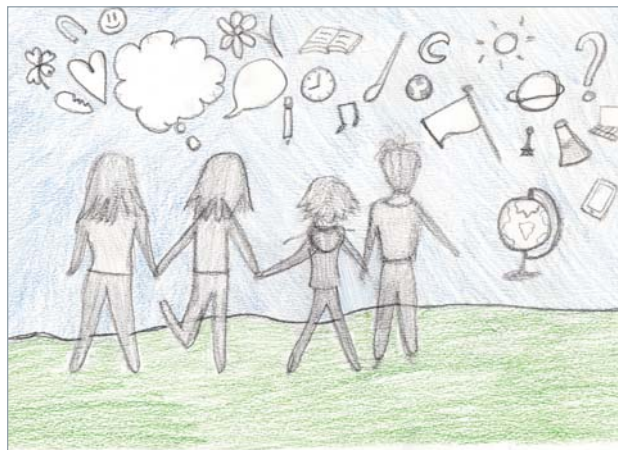
Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppimisen arviointi koskevat myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti. (Valtioneuvoston asetus 422/2012) Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa.

Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista. (Perusopetuslaki 628/1998, 30§) Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta. (Perusopetuslaki 628/1998, 3§) Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkieltensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:

- oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei anna vielä edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai
- oppilaan suomen kielen taito ei anna vielä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat.

Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma.

Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Oppilaalle, joka opiskelee suomea toisena kielenä, laaditaan suunnitelma S2-oppilaan opetuksen järjestämiseksi yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Mikäli oppilas tarvitsee muusta kuin kielitaidosta johtuvaa tehostettua tai erityistä tukea, hänelle voidaan lisäksi laatia oppimissuunnitelma tai henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma HOJKS. Oppilaan S2-suunnitelman sisältö on kirjattu S2-oppimäärän kuvaukseen.

Vuosiluokilla 1–2 opetuksen painopiste on suomen kielen ja sen luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen ja ilmaisuun sekä erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppiaine vuosiluokalla 1		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T14	S1-S5	LI, L2, L4, L5, L6, L7
S1: Ääntämisen, kysymisen, vastaamisen, pyytämisen, keskustelun jatkamisen, kohteliaan puhutavan harjoittelua. Omista kokemuksista ja tunteista kertomista, mielipiteen ilmaisemista, ajan ilmaisemista kerronnassa. Satujen, tarinoiden, lorujen, tietotekstien ja vuorovaikutustilanteiden harjoittelua mm. draamatyöskentelyn keinoin.		
S2: Lukemisen opettelu ja harjoittelu: äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki. Sana- ja käsitevaraston laajentamista mm. kuvien, lastenkirjojen, yksinkertaisten tieto- ja mediatekstien avulla. Luetun ymmärtämisen harjoittelua, yhteisten ja oman taitotason ja kiinnostuksen mukaisten tekstien lukemista ja keskustelua luetusta.		
S3: Tavujen, sanojen ja virkkeiden kirjoittamista käsin ja näppäimin. Harjoitellaan kiinnittämään huomiota vokaalien ja konsonanttien keston vaihteluun, käyttämään isoja alkukirjainta erisnimissä ja virkkeen alussa.		
S4: Kirjastoon tutustuminen, harjoitellaan etsimään omalle ikä- ja taitotasolle sopivaa luettavaa, katseltavaa ja kuunneltavaa. Eri kulttuurien tarinoin, leikkeihin ja juhliin tutustumista. Ohjataan havainnoimaan eri kieliä ja puhetapoja, kannustetaan oman ja toisten oppilaiden kulttuurin ja äidinkielen arvostamiseen monikulttuurisessa kouluyhteisössä. Pieniä tiedonhankintatehtäviä itsenäisesti ja ryhmässä.		
S5: Tuetaan löytämään omat vahvuudet kielenkäyttäjänä ja hyödyntämään omaa äidinkieltä oppimisen tukena.		

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppiaine vuosiluokalla 2		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T14	S1-S5	L1, L2, L4, L5, L6, L7
S1: Harjoitellaan kohteliasta kielenkäyttöä arjen kielenkäyttötilanteissa ja opetellaan huomaamaan, miten kieli toimii eri tilanteissa.		
S2: Lukemaan oppimista ja tekstin ymmärtämistä (teksti, kuva, otsikko, kappale, virke, lopetusmerkki, sana, tavu, kirjain, äänne). Ajan, järjestyksen ja paikan ilmaiseminen kertovissa ja kuvaavissa teksteissä. Kerronnan peruskäsitteiden tunnistaminen: päähenkilö, tapahtumapaikka, -aika, juoni.		
S3: Eri tekstilajien ja niiden piirteiden tunnistamista ja niiden tuottamisen harjoittelua.		
S4: Eri oppiaineiden teksteihin tutustumista. Harjoitellaan tiedon kertomista toisille.		
S5: Tarjotaan malleja koulutyöskentelyn kielenkäyttötilanteista. Tuetaan oppilasta löytämään omat vahvuutensa kielenkäyttäjänä.		

Vuosiluokilla 3–6 erityisenä tehtävänä on tukea suomen kielen taidon kehittymistä sekä luku- ja kirjoitustaidon ja vuorovaikutustaitojen sujuvoitumista ja monipuolistumista. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kielitaito ja vahvuudet. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja ja edetään laajempien tekstien lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppiaine vuosiluokalla 3		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T14	S1-S5	L1,L2,L4,L5,L6,L7
S1: Harjoitellaan omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden kertomista sekä jokapäiväisiin vuorovaikutustilanteisiin liittyviä fraaseja. Osallistutaan oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoimintaan.		
S2: Harjoitellaan ikä- ja taitotasolle sopivan kaunokirjallisuuden ja mediatekstien sujuvaa lukemista. Tutustutaan kirjallisuuden peruskäsitteisiin. Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa sekä luokitellaan sanoja (substantiivit, adjektiivit, verbit).		
S3: Harjoitellaan sujuvaa kirjoittamista ja oikeinkirjoituksen perusasioita omassa tekstissä. Harjoitellaan erilaisten lauseiden ja virkkeiden kirjoittamista (lausetyypit, virkerajan hahmottaminen).		
S4: Luetaan yhdessä ja yksin ikä- ja taitotasolle sopivaa kirjallisuutta ja keskustellaan luetusta. Tutustutaan lasten maailmaan liittyvään kansanperinteeseen. Ohjataan aktiiviseen kirjaston käyttöön. Kannustetaan oppilasta lukemaan myös omalla äidinkielellään. Ohjataan arvostamaan monikielisyyttä.		
S5: Harjoitellaan eri oppiaineiden tärkeiden käsitteiden ja ilmausten tunnistamista ja käyttöä.		

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppiaine vuosiluokalla 4		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T14	S1-S5	L1,L2,L4,L5,L6,L7
S1: Harjoitellaan kertomista, mielipiteen ilmaisua ja kuvailua eri aiheiden ja tekstien pohjalta. Harjoitellaan ajan ilmaisemista, epäsuoraa esitystä ja toisen puheeseen viittaamista.		
S2: Harjoitellaan sujuvaa lukemista. Tutkitaan, eritellään ja vertaillaan eri tekstilajien (kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja kanta-aottavien) kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan käyttämään sopivia lukustrategioita, hahmottamaan virkkeen osien suhteita ja avaamaan lauseenvastikerakenteita. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, synonyymien, kielikuvien, käsitteiden ja sanontojen merkityksiä. Luokitellaan sanoja ja opitaan sanaluokkia (pronominit ja numeraalit).		

S3: Harjoitellaan tekstin sujuvaa kirjoittamista, tekstin tuottamisen ja käsittelyn perustoimintoja ja yleiskielen normeja (otsikointi, oikeinkirjoitussopimukset). Opetellaan ikäkaudelle sopivien tekstien suunnittelua ja tuottamista ja eri tekstilajeille tyypillisiä kieliopillisia rakenteita ja niissä käytettävää sanastoa ja fraseologiaa.
S4: Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan erilaisia vuorovaikutustilanteita, kuultuja ja luettuja tekstejä havainnoimalla. Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroihin.
S5: Opetellaan tekstien ydinajatuksen löytämistä. Harjoitellaan sanakirjan käyttöä ja tiedonhankintaa yksin ja ryhmässä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppiaine vuosiluokalla 5		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T14	S1-S5	L1,L2,L4,L5,L6,L7
S1: Harjoitellaan oman mielipiteen ilmaisemista ja perustelua. Harjoitellaan keskustelua erilaisista aiheista sekä rakentavan palautteen antamista ja vastaanottamista.		
S2: Harjoitellaan kaunokirjallisuuden sekä tieto- ja mediatekstien sujuvaa lukemista. Opetellaan hahmottamaan pää- ja sivulauseita. Tutkitaan tutuimpien sijamuotojen merkitystä eri yhteyksissä. Kerrataan sanaluokat ja opitaan, miten verbit ilmaisevat tekijää ja aikaa.		
S3: Harjoitellaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kirjoittamista. Opetellaan oman tekstin otsikointia ja jaksottamista sekä oikeinkirjoitusta. Kannustetaan käyttämään monipuolista ja tekstilajille ominaista sanastoa. Harjoitellaan prosessikirjoittamista, annetaan ja vastaanotetaan vertaispalautetta.		
S4: Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan.		
S5: Innostetaan oppilasta aktiiviseen kirjaston käyttöön. Perehdytään lasten ja nuorten maailmaan kuuluvaan kansanperinteeseen. Opetellaan löytämään tekstin ja kappaleiden ydinajatus. Harjoitellaan tiedonhankintaa yksin ja ryhmässä.		

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppiaine vuosiluokalla 6		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T14	S1-S5	L1,L2,L4,L5,L6,L7
S1: Ohjataan rakentavaan ja puhekuppaneita kuuntelemaan ja kunnioittavaan vuorovaikutukseen.		
S2: Harjoitellaan tiedon luotettavuuden arviointia. Luokitellaan sanoja ja opetellaan verbien persoona- ja aikamuotoja.		
S3: Harjoitellaan opiskelussa tarvittavien tekstien (muistiinpanot, tiivistäminen, koevastaus) kirjoittamista.		
S4: Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin. Tutkitaan puhutun ja kirjoitetun suomen eroja.		
S5: Luetaan eri oppiaineiden tekstejä ja etsitään niille tyypillisiä kielellisiä piirteitä. Harjoitellaan tärkeiden käsitteiden ja ilmausten tunnistamista ja käyttöä. Harjoitellaan tiedonhankintaa itsenäisesti ja ryhmässä ja opetellaan toimimaan tekijänoikeuksia kunnioittaen.		

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuvaramaahan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa.	S1	Vuorovaikutustaidot ja ilmaisuvaranto	Oppilas osallistuu erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin käyttäen ilmaisuvaramaahan sekä keskustelee ja työskentelee erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta.
T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan	S1	Tekstien ymmärtäminen ja vuorovaikutuksessa toimiminen	Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muuta kuulemaansa, kun tilanne tai aihe on ennestään tuttu tai ymmärtämistä tuetaan. Oppilas osaa toimia kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa.
T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat.	S1	Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ilmaisee itseään erilaisia ilmaisun keinoja käyttäen ja osaa ottaa huomioon puhekumppaninsa.
Tekstien tulkitseminen			
T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita ja päättämään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella.	S2	Tekstilajitaidot tekstien tulkinnassa	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti ja tunnistaa tekstilajeja. Oppilas osaa kuvailla kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteitä tarkoituksellisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoituksellisia.
T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä.	S2	Tekstien tulkinta	Oppilas osaa tehdä tekstistä päätelmiä ja kriittisiä kysymyksiä.
Tekstien tuottaminen			
T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä.	S3	Tekstilajitaidot tekstien tuottamisessa	Oppilas hyödyntää tekstien kirjallisessa ja suullisessa tuottamisessa tietoa kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteistä.
T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden hallintaa.	S3	Kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas tuottaa ymmärrettäviä ja koherentteja tekstejä, tuntee pääosin kirjoitetun kielen perussäännöt ja soveltaa niitä kirjoittaessaan.

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T8 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.	S4	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtii niiden merkityksiä ja osaa kuvailla eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.
T9 innostaa oppilasta tutustumaan kirjallisuuden lajeihin, suomalaiseen kirjallisuuteen, sen historiaan ja yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ohjata tunnistamaan tekstin suhteita toisiin teksteihin.	S4	Kirjallisuuden ja sen vaiheiden tuntemus	Oppilas tuntee suomalaista kirjallisuutta, osaa nimetä sen tärkeimpiä vaiheita ja sen yhteyksiä maailmankirjallisuuteen.
T10 auttaa oppilasta avartamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään koulun ja yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta.	S4	Kulttuuri-tietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla kulttuurin monimuotoisuutta ja perustella yhteiskunnan monikielisyyden merkitystä.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T 11 ohjata oppilasta vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata häntä näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyyliä ja tapoja sekä oppimaan muilta.	S5	Viestijäkuvan kehittyminen ja oman kielenoppimisen reflektointi	Viestijäkuvan kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilas tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa kielenoppijana ja osaa asettaa itselleen oppimistavoitteita.
T 12 ohjata oppilasta havainnoimaan, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla.	S5	Eri tiedonalojen kielen havainnointi	Oppilas tunnistaa eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä.
T 13 kannustaa oppilasta kehittämään tiedonhankintataitoja, oman työskentelyn suunnittelua, jäsentämistä ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä.	S5	Tiedonhankinta sekä oman työskentelyn suunnittelu, jäsentäminen ja arvioiminen	Oppilas osaa etsiä tietoa monipuolisesti eri lähteistä sekä pystyy suunnittelemaan, jäsentämään ja arvioimaan työskentelyään itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

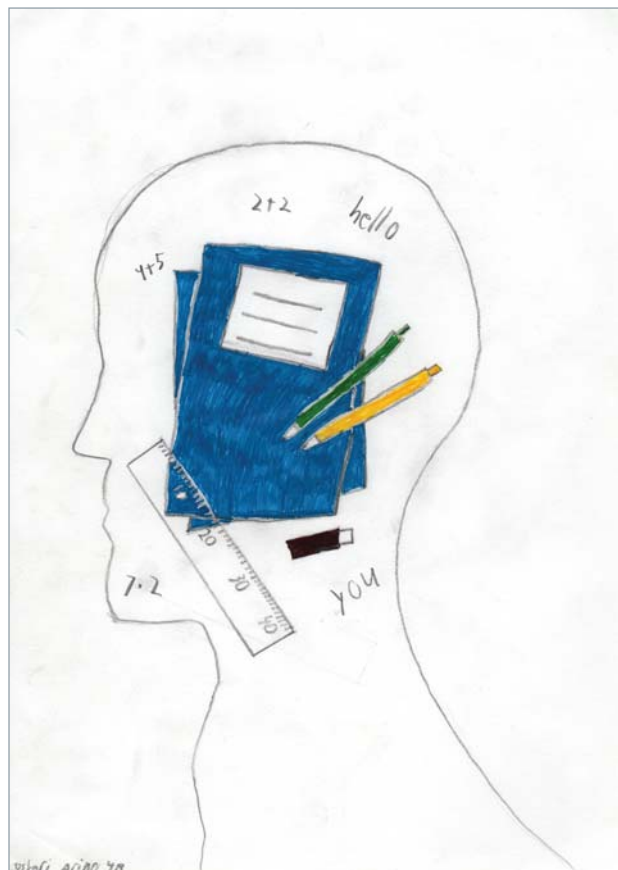
Toinen kotimainen kieli

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikkillisyydelle ja luovuudelle.

Toisen kotimaisen kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisisissa kieliympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omaan kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu

Nurmijärven kunnassa oppilaan kieliohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät (A1- ja A2-kielet) ja keskipitkä oppimäärä on B1-oppimäärä. Toisen kotimaisen kielen -oppiainetta voi opiskella joko pitkänä A-oppimääränä tai keskipitkänä B1-oppimääränä.

A-lärokursen i modersmålsinriktad finska

Lärmiljöer och arbetssätt

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta sina attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Mål språket finska används så gott som alltid.

Handledning, differentiering och stöd

Eleverna ska uppmuntras att mångsidigt använda sina språkkunskaper, utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. Eleverna ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas att tillämpa läsförståelsestrategier, utveckla lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Elever som har inlärnings svårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbt.

Bedömning av elevens lärande

Eleverna ska uppmuntras att mångsidigt använda sina språkkunskaper, utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. Eleverna ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas att tillämpa läsförståelsestrategier, utveckla lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Elev

er som har inlärnings svårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbt.

Mål för undervisningen i årskurs 2

Redan innan undervisningen i den modersmålsinriktade lärokursen inleds i åk 3 kan eleverna stifta bekantskap med finska texter av olika slag. Eleverna utvecklar sitt språk och sitt kunnande i finska samtidigt som de sjunger, leker, spelar och rör på sig. Innehållet väljs tillsammans med eleverna utifrån deras intressen. Undervisningen kan genomföras i samband med andra lektioner, som en del av den helhetsskapande undervisningen och de mångvetenskapliga lärområdena eller under särskilda lektioner eller undervisningspass. I den modersmålsinriktade lärokursen ges de tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språkets och den finska kulturens särdrag. I Nurmijärvi kommun studierna i det andra inhemska språket finska inleds i årskurs 2.

Innehållet i årskurs 2

- Vi uppmuntrar eleven att lägga märke till hur mycket finskan talas i omgivningen och väcka intresse för det finska språket.
- Vi lär oss bemöta människor fördomsfritt.
- Vi stöder eleven att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet. Vi bekantar oss med finska traditioner och den finska kulturen.
- Vi skapar en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar lärande.
- Vi stöder och uppmuntrar eleven att modigt öva sig att använda sina kunskaper i finska.
- Vi ordnar tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig kommunikation. Vi stöder eleven att uttrycka sig på olika sätt.
- Vi bekantar oss med texter av olika slag.

I årskurs 3–6 ges de tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språket och den finska kulturens särdrag. Den modersmålsinriktade lärokursen är ämnad för elever som lever i en tvåspråkig hemmiljö och som i tidig ålder kommit i kontakt med den finska kulturen. I kommunens svenska skola undervisas finska enbart utgående från den modersmålsinriktade lärokursen. Ifall behov finns så skräddarsys finska som A1-språk för de elever som behöver det.

Finska i årskursen 3		
Mål för undervisningen	Innehåll	Kompetens
M1, M3, M4, M9, M10	I1-I3	L1, L2, L4, L7
I1: - Varifrån kommer tvåspråkiga jag? - Artigt språkbruk - Kontrastiv undervisning: geografiska namn med tyngdpunkten på Finland, artkännedom (tex. björn - karhu) - Ordspråk, idiomatiska talesätt. rim och ramsor - Barnlitteratur, för att stärka läslusten - Sånger och lekar - Göra eleverna medvetna om blandspråk		
I2: - Besök i omgivningen, tex besök på bibliotek: Språköarna erbjuder en autentiskt flerspråkig miljö där eleverna naturligt kommer i kontakt med finskspråkig verksamhet och kultur. Det här ger en möjlighet för eleverna att bilda nätverk och kommunicera muntligt med finskspråkiga elever och grupper. Detta sker bland annat genom samarbete med finska skolor i området. Hur detta förverkligas beskrivs i skolans verksamhetsplan. - Att göra eleven medveten om sitt språkbruk och sin inläring samt vägleda hen till nya sätt att lära sig, att aktivt ta i bruk nya ord och strukturer. - Grupparbete som inkluderar självutvärdering och en utvärdering av den egna arbetsinsatsen. - Tillsammans med eleverna gå igenom målformuleringarna och bryta upp dem i mindre helheter. - Media, orientera sig till olika media och öva sig på att använda media ändamålsenligt. - Inläringen sker på ett lekfullt och aktivt sätt.		
I3: Uppmärksamma eleven på skillnaden mellan skrift- och talspråk (användningen av passiv). Lång och kort vokal, dubbla konsonanter.		

Finska i årskursen 4		
Mål för undervisningen	Innehåll	Kompetens
M1, M3, M4, M9, M10	I1-I3	L1, L2, L4, L7
I1: - Varifrån kommer tvåspråkiga jag? - Varför talas det två språk i Finland? - Artigt språkbruk - Kontrastiv undervisning - Ordspråk, idiomatiska talesätt. rim och ramsor - Barnlitteratur, bokpresentationer. - Sånger och lekar - festtraditioner, tex virpominen		
I2: - Besök i omgivningen, tex besök på bibliotek - Att göra eleven medveten om sitt språkbruk och sin inläring samt vägleda hen till nya sätt att lära sig, att aktivt ta i bruk nya ord och strukturer. - Grupparbete med självutvärdering och utvärdera sitt eget arbete. - Tillsammans med eleverna gå igenom målformuleringarna och bryta upp dem i mindre helhet - Media, orientera sig till olika media. Lära sig använda media ändamålsenligt och mångsidigt. - Planera och presentera en intervju tex en företagare.		

I3:

- Besök i omgivningen, tex på bibliotek
- Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter.
- Uppmärksamma eleven på skillnaden mellan skrift- och talspråk (användningen av passiv). Lång och kort vokal, dubbla konsonanter.
- Varierande texter, skönlitteratur, poesi, tidningar, nätet och faktalitteratur
- Olika begrepp på finska och svenska, ordspråk och idiomatiska uttryck
- Intervjua tex en företagare, presentera intervjun, kanske också dramatisera

Finska i årskursen 5

Mål för undervisningen

Innehåll

Kompetens

M1-M10

I1-I3

L1, L2, L4, L5, L7

I1:

- Artigt språkbruk
- Kontrastiv undervisning
- Ordspråk, idiomatiska talesätt
- Barn- och ungdomslitteratur, bokpresentationer.
- Presentera kulturpersonligheter tex Agricola och Kalevala
- Sånger och finsk musik

I2:

- Besök i omgivningen, tex besök på bibliotek: Språköarna erbjuder en autentiskt flerspråkig miljö där eleverna naturligt kommer i kontakt med finskspråkig verksamhet och kultur. Det här ger en möjlighet för eleverna att bilda nätverk och kommunicera muntligt med finskspråkiga elever och grupper. Detta sker bland annat genom samarbete med finska skolor i området. Hur detta förverkligas beskrivs i skolans verksamhetsplan.
- Att göra eleven medveten om sitt språkbruk och sin inläring samt vägleda hen till nya sätt att lära sig, att aktivt ta i bruk nya ord och strukturer.
- Grupparbete med självutvärdering och konstruktivt utvärdera sitt eget och varandras arbete.
- Gå igenom målformuleringarna tillsammans med eleverna.
- Media, orientera sig till olika media. Lära sig använda media ändamålsenligt och mångsidigt.
- Festtraditioner
- Planera och genomföra en intervju

I3:

- Uppmärksamma eleven på skillnaden mellan skrift- och talspråk (användningen av passiv), dialekter, ungdomsspråk. Sträva efter korrekt språkbruk i skriftspråk.
- Varierande texter, skönlitteratur, poesi, tidningar, nätet och faktalitteratur.
- Olika begrepp på finska och svenska, ordspråk och idiomatiska uttryck.
- sammansatta ord, motsatsord, synonymer, ordklasser
- argumentation, argumentera för och emot, motivera
- mediekunskap, kritisk medialäsning
- Effektiva inlärningsstrategier

Finska i årskursen 6		
Mål för undervisningen	Innehåll	Kompetens
M1-M10	I1-I3	L1, L2, L4, L5, L7
I1: • Artigt språkbruk • Kontrastiv undervisning • Ordspråk, idiomatiska talesätt • Ungdomslitteratur, bokpresentationer. • Presentera kulturpersonligheter • Sånger och finsk musik (ungdomsmusik)		
I2: • Att göra eleven medveten om sitt språkbruk och sin inläring samt vägleda hen till nya sätt att lära sig, att aktivt ta i bruk nya ord och strukturer. • Grupparbete med självutvärdering och konstruktivt utvärdera sitt eget och varandras arbete • Tillsammans med eleverna gå igenom målformuleringarna • Media, orientera sig till olika media. Använda media ändamålsenligt och mångsidigt och kritiskt • Festtraditioner, följer kalenderåret		
I3: • Uppmärksamma eleven på skillnaden mellan skrift- och talspråk (användningen av passiv), dialekter, ungdomsspråk. Sträva efter korrekt språkbruk i skriftspråk • Varierande texter, skönlitteratur, poesi, tidningar, nätet och faktalitteratur • Olika begrepp på finska och svenska, ordspråk och idiomatiska uttryck • sammansatta ord, motsatsord, synonymer • ordklasser, med tyngdpunkt på verbet, tex passiv, perfekt och verbets rektion (tex pidän sinusta) • argumentation, argumentera för och emot, motivera • mediekunskap, kritisk medialäsning • Effektiva inlärningsstrategier • Finska språkets historia, samiska och estniska är också till finsk-ugriska språk, släktspråk • konditionalis, fråga råd, hövlighetsspråk • huvud- och bisats, kommatecknets användning		

Bedömningskriterier för goda kunskaper (verbal bedömning) eller vitsordet 8 (sifferbedömning) i slutet av årskurs 6 i A-lärokursen i finska

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet			
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk.	I1	Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan nämna orsaker till varför man talar svenska och finska i Finland.
M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och att bemöta människor fördomsfritt.	I1		Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter
M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet.	I1	Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.
M4 handleda eleven att hitta finskspråkigt material.	I1	Förmåga att iakttä finska språket i omgivningen	Eleven kan beskriva i vilka sammanhang man kan läsa och höra finska.
Färdigheter för språkstudier			
M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra.	I2	Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.
M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en	I2	Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			Kunskapsnivå A2.1
M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation	I3	Förmåga att kommunicera i olika situationer	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.
M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk	I3	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, inbjudningar, förslag och ursäkter och besvara sådana.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			Kunskapsnivå A2.1
M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			Kunskapsnivå A1.3
M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	Förmåga att producera texter	Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.

Toinen kotimainen kieli ruotsi, B1-oppimäärä

Vuosiluokalla 6		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T9	S1-S3	L1-L5
S1: Oppilas osaa kuvata, mihin kielikuntiin hänen osaamansa ja opiskelemaisensa kielet kuuluvat. Oppilas osaa nimetä syitä, joiden vuoksi Suomessa käytetään ruotsia ja mainita ruotsin kielestä suomen kieleen lainautuneita sanoja.		
S2: Oppilas harjaannuttaa ruotsin kielen taitoaan ryhmässä myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen, huolehtii kotitehtävistään sekä osallistuu ryhmän työskentelyyn myönteisellä tavalla. Oppilas osaa arvioida ruotsin kielen taitonsa kehittymistä suhteellisen realistisesti. Oppilas osaa mainita joitakin ruotsin kielen käyttöalueita ja -mahdollisuuksia.		
S3: Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin. Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja ja osaa pyytää toistamista tai hidastamista. Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa. Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja. Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi. Oppilas osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.		

Ruotsin kielen B1-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 Auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisistä suhteista .	S1	Kielten keskinäissuhteiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata, mihin kielikuntiin hänen osaamansa ja opiskelemaisensa kielet kuuluvat.
T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen.	S1	Ruotsin kielen aseman ja merkityksen tunteminen Suomessa	Oppilas osaa nimetä syitä, joiden vuoksi Suomessa käytetään ruotsia ja mainita ruotsista suomeen lainautuneita sanoja.
Kielenopiskelutaidot			
T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiirissä ja tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan.	S2	Toiminta opiskelutilanteessa	Oppilas harjaannuttaa ruotsin taitoaan ryhmässä myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen, huolehtii kotitehtävistään sekä osallistuu ryhmän työskentelyyn myönteisellä tavalla. Oppilas osaa arvioida ruotsin taitonsa kehittymistä suhteellisen realistisesti.

T4 rohkaista oppilaita näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella.	S2	Ruotsin kielen käyttöalueiden ja -mahdollisuuksien tunnistaminen omassa elämässä	Oppilas osaa mainita joitakin ruotsin kielen käyttöalueita ja -mahdollisuuksia.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso: A1.2
T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintä-tilanteita.	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.
T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei-kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta	S3	Viestintä-strategioiden käyttö	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja ja osaa pyytää toistamista tai hidastamista.
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia.	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.2
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä.	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.1
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolleen sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi. Oppilas osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.

Vuosiluokilla 7–9 oppilaita rohkaistaan käyttämään ruotsin kieltä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokalla 6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielillä.

Vuosiluokalla 7		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1, T4, T9	S1-S3	L1-L5
S1: Tarjotaan oppilaalle monipuoliset mahdollisuudet tutustua pohjoismaisiin kieliin kirjoista, lehdistä, internet-sivustoilta, ohjelmista, videoista, yms. poimittujen esimerkkien kautta. Tavoitteena on, että oppilas osaa kertoa, mitä kieliä Pohjoismaissa puhutaan ja kuvailla Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.		
S2: Painotetaan kielen tuottamista erilaisia oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä hyödyntäen. Tavoitteena on, että oppilas löytää mielekkäitä opiskelustrategioita kielen opiskeluun, sekä ymmärtää mihin hän voi käyttää ruotsin kielen taitoaan myös koulun ulkopuolella.		
S3: Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.		

Vuosiluokalla 8		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T2, T4, T6, T7	S1-S3	L2-L5
S1: Tarjotaan oppilaalle monipuolisesti erilaisia mahdollisuuksia tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään. Sen lisäksi luodaan tilanteita, joissa oppilas voi verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Opetetaan ruotsin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.		
S3: Rohkaistaan oppilasta osallistumaan viestintään, vaikka hän tarvitsee vielä usein apukeinoja. Kerrotaan oppilaalle, että osa vuorovaikutusta on se, että osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdysin, tai muunlaisella minimipalautteella ja että joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein. Harjoitellaan yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa, käyttäen hyödyksi eri viestintäkanavia.		

Vuosiluokalla 9		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T3-T5, T8	S2, S3	L1, L3-L5
S2: 9. luokalla on tavoitteena, että oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Tätä varten käytetään erilaisia itse- ja vertaisarviointin tapoja, jolloin oppilas oppii toimimaan vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen. Tässä vaiheessa opintojaan oppilas tietää, mihin hän voi käyttää ruotsin kielen taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.		
S3: Harjoitellaan erilaisia viestintätilanteita tavoitteena, että oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin. Käydään läpi erilaisia tekstejä, jotka perustuvat tuttuun sanastoon. Tarkoituksena on, että oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena. Harjoitellaan myös luetunymmärrystä, jotta oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.		

**Ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit
hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä**

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin.	S1	Pohjoismaisen kieliympäristön ja arvojen hahmottaminen	Oppilas osaa kertoa, mitä kieliä Pohjoismaissa puhutaan ja kuvailla Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee ruotsin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot			
T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen.	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.
T4 kannustaa ja ohjata oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään sekä käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella	S2	Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää ruotsin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso: A1.3 T6 – T7
T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiinimaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.

T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			A1.3 T7
T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			A1.3
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvälinettä ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.

Vieraat kielet

A-oppimäärä, englanti

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisesti ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisesti tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omaan kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Englanti, A-oppimäärä vuosiluokalla 2		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1, T5	S1, S2	L1-L3
Tavoitteena 2. vuosiluokalla on kielelle altistuminen pääasiassa toiminnallisia oppimiskeinoja käyttäen, esim. leikit, laulut ja pelit.		

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen tulisi olla mahdollisimman toiminnallista ja perustua vuorovaikutukseen. Tavoitteena on, että oppilas löytäisi yhteyden luokahuonetyöskentelyn ja koulun ulkopuolisen maailman välillä.

Englanti, A-oppimäärä vuosiluokalla 3		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1, T2, T4-T7	S1-S3	L1-L7
S1: Opettaja ohjaa esimerkillään oppilaita toimimaan kannustavassa ja sallivassa ilmapiirissä. (T2) Tavoitteena on rohkaista oppilasta hyödyntämään hänen omassa arjessaan jo käytössä olevaa englanninkielistä materiaalia (esim. pelit, musiikki ja muu media). (T4)		
S2: Opetellaan käyttämään erilaisia oppimateriaaleja ja etsimään niistä tarvittava tieto. Tutustutaan erilaisiin tapoihin oppia ja muistaa asioita (esim. sanojen opiskelutekniikat). (T6)		
S3: Pääpaino on ymmärtämisessä ja suullisessa tuottamisessa. Kieltä pyritään käyttämään erilaisissa vuorovaikutustilanteissa jotka ovat aihepiiriltään yksinkertaisia, arkipäivään liittyviä, esimerkiksi tervehtiminen, itsestä kertominen ja yksinkertaisten kysymysten tekeminen. (T7)		

Englanti, A-oppimäärä vuosiluokalla 4		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T2, T4-T7	S1-S3	L1-L7
S1: Opettaja ohjaa esimerkillään oppilaita toimimaan kannustavassa ja sallivassa ilmapiirissä. (T2) Tavoitteena on rohkaista oppilasta hyödyntämään hänen omassa arjessaan jo käytössä olevaa englanninkielistä materiaalia (esim. pelit, musiikki ja muu media). (T4)		
S2: Oppilas osaa käyttää erilaisia oppimateriaaleja ja etsiä niistä tarvittava tieto. Oppilas kokeilee erilaisia menetelmiä oppia ja muistaa asioita (esim. sanojen opiskelutekniikat) Oppilas ottaa aktiivisempaa roolia kielenoppijana. (T6)		
S3: Pääpaino on erilaisissa suullisissa vuorovaikutustilanteissa, jotka ovat aihepiiriltään arkipäivään liittyviä, esimerkiksi tervehtiminen, itsestä kertominen ja kysymysten tekeminen. Harjoitellaan yksinkertaista kirjallista tuottamista samoista aihepiireistä. (T7)		

Englanti, A-oppimäärä vuosiluokalla 5		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T2-T7, T10, T11	S1-S3	L1-L7
S1: Opettaja ohjaa esimerkillään oppilaita toimimaan kannustavassa ja sallivassa ilmapiirissä. (T2) Oppilas oppii tunnistamaan ja hyödyntämään oman äidinkielen ja vieraan kielen välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä. (esim. sanaluokat ja lauseenjäsenet) (T3) Tavoitteena on, että oppilas osaa hyödyntää hänen omassa arjessaan jo käytössä olevaa englanninkielistä materiaalia (esim. pelit, musiikki ja muu media). (T4)		
S2: Oppilas osaa käyttää erilaisia oppimateriaaleja ja etsiä omatoimisesti niistä tarvittava tieto. Oppilas harjoittelee käyttämään erilaisia, itselleen sopivia menetelmiä oppia ja muistaa asioita (esim. sanojen opiskelutekniikat) Oppilaalla on aktiivinen rooli kielenoppijana ja hän opettelee arvioimaan omaa oppimistaan ja työskentelyään. (T6)		
S3: Oppilas suoriutuu arkipäiväisistä vuorovaikutustilanteista (esim. kaupassa ja ravintolassa asioiminen, tien neuvominen ja kysyminen). (T7) Opetellaan ymmärtämään eritasoisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisia apukeinoja omatoimisesti käyttäen. (T10) Rohkaistaan oppilasta käyttämään kielitaitoaan mahdollisimman monipuolisesti, sekä kirjallisesti että suullisesti. (T11)		

Englanti, A-oppimäärä vuosiluokalla 6		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T2-T11	S1-S3	L1-L7
Aiemmin opittua kielitaitoa vahvistetaan ja laajennetaan monipuolisesti sekä suullisesti että kirjallisesti. Kannustetaan oppilasta etsimään ja käyttämään häntä itseään kiinnostavia englanninkielisiä tekstejä ja muuta materiaalia myös koulun ulkopuolella.		

Englannin A-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä.	S1	Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata pääpiirteissään, millaisia kieliä on hänen lähiympäristössään, mitkä ovat maailman eniten puhutut kielet ja miten laajalti levinnyt englannin kieli on.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia	S1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja englannin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa	S1	Englanninkielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa kertoa, millaista englanninkielistä hänen omaa oppimistaan edistävää aineistoa on saatavilla.
Kielenopiskelutaidot			
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	S2	Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulleen, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso A2.1
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	S3	Viestintä-strategioiden käyttö	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.
T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelu-muotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A2.1
T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämis-strategioita	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A2.1
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laajenevasta aihepiiristä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Vuosiluokilla 7–9 oppilaita rohkaistaan käyttämään englantia monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3–6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielillä.

Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Englannin opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen ja päinvastoin. Oppilaita rohkaistaan tiedonhakuun englannin kielellä eri oppiaineissa.

Vuosiluokilla 7–9 opetuksen tuetaan toiminnallista ja vuorovaikutteista työskentelyä sekä kannustetaan itseohjautuvuuteen. Tavoitteena on rohkaista oppilasta elinikäiseen oppimiseen.

Englanti, A-oppimäärä vuosiluokalla 7		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T10	S1-S3	L1-L6
S1: Oppilas tutustuu eri maihin ja kulttuureihin, joissa englannin kieli on valtakieli. Hän oppii huomaamaan eroavaisuuksia kielessä ja kulttuurissa, sanavalintojen, äänteiden ja erilaisten kulttuuristen perinteiden avulla. (T1) Esitellään erilaisia englanninkielisiä toimintaympäristöjä ja tapoja toimia niissä. 7. luokalla tärkeimmät toimintaympäristöt löytyvät läheltä eli keskitytään kouluun, lähiympäristöön sekä harrastuksiin. Sen lisäksi oppilasta kannustetaan etsimään itselleen tärkeitä toimintaympäristöjä ja tutustumaan niihin vielä tarkemmin. (T2) Hyödynnetään opetuksessa muita kieliä, esimerkiksi ruotsia, silloin kun mietitään sanaston ja rakenteiden yhtenevyyttä. (T3)		
S2: Hyödynnetään erilaisia itsearviointin tapoja sekä vertaisarviointia. Käydään läpi esimerkiksi Eurooppalaisen kielisalkun arviointikriteeristö, jotta oppilaalle muodostuu selkeä käsitys tavoitteistaan kielen eri osa-alueilla. (T4) Kannustetaan oppijaa löytämään itselleen sopivin ja luonnollisin tapa oppia kieltä. Rohkaistaan astumaan mukavuusalueen yli. (T5)		
S3: Oppilas pystyy viestimään jokapäiväisissä tilanteissa ja kertomaan itsestään ja harrastuksistaan. (T6) Oppilas pystyy olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa. (T7) Oppilas harjoittelee eri kohteliaisuuskäytänteitä. (T8) Oppilas ymmärtää pääasiat itselleen läheisistä teksteistä. Hän ymmärtää yksinkertaistettua puhuttua yleiskieltä. (T9) Oppilas osaa kertoa ydinkohdat erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista. Oppilas harjoittelee käyttämään erilaisia keinoja tuottaa tekstiä. Oppilas osaa soveltaa ääntämisen perussääntöjä harjoitelluissa ilmauksissa. (T10)		

Englanti, A-oppimäärä vuosiluokalla 8		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T10	S1-S3	L1-L6
S1: 8. luokalla keskitytään erilaisiin median tarjoamiin toimintaympäristöihin. (T2)		
S2: Kehitetään edelleen itsearviointia ja vertaisarviointia. Harjoitellaan omien oppimistavoitteiden asettamista ja toteuttamista. (T4)		
S3: Oppilas pystyy ilmaisemaan mielipiteensä ja erilaisia näkökulmia käsiteltävistä aiheista. (T6) Oppilas pystyy olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. (T7) Oppilas tiedostaa oman kulttuurinsa ja kohdekulttuurin eroja kohteliaisuuskäytännöissä. (T8) Oppilas ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. (T9) Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa. Oppilas käyttää erilaisia viestintäkanavia tekstien tuottamiseen. (T10)		

Englanti, A-oppimäärä vuosiluokalla 9		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T10	S1-S3	L1-L6
S1: 9. luokalla syvennetään tietoutta erilaisista toimintaympäristöistä. (T2)		
S2: Oppilas osaa asettaa oppimiselleen tavoitteita ja seurata niiden toteutumista. Tuodaan esiin elinikäisen oppimisen kaari. (T4)		
S3: Oppilas pystyy ilmaisemaan mielipiteensä ja toimimaan erilaisissa toimintaympäristöissä. (T6) Oppilas osaa ylläpitää keskustelua kiertämällä tai korvaamalla tuntemattoman sanan tai muotoilemalla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä. (T7) Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia. (T8) Oppilas pystyy seuraamaan ja ymmärtämään selkeää yleiskielistä puhetta, esimerkiksi uutislähetystä tai elokuvaa. Hän pystyy ymmärtämään pääasiat kirjoitetusta uutisesta tai muusta yleistietoon tai omaan kiinnostukseen liittyvästä tekstistä. (T9) Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Oppilas käyttää monipuolisesti erilaisia viestintäkanavia tekstien tuottamiseen. (T10)		

Englannin A-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyä.	S1	Kielten statuksiin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurienvälinen toimintakyky	Oppilas osaa kuvata pääpiirteittäin, missä englantia puhutaan ja mainita englannin levinneisyyden syitä sekä pohtia englannin kielen asemaan, variantteihin ja arvostukseen liittyviä ilmiöitä. Oppilas osaa pohtia kielen ja kulttuurin suhdetta englannin osalta. Oppilas havaitsee, että arvot vaihtelevat riippuen yksilöllisestä kokemuksesta ja kulttuurisesta näkökulmasta.
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista.	S1	Maailman-kansalaisen taitojen kehittäminen englannin kieltä hyödyntämällä	Oppilas osaa tehdä havaintoja mahdollisuuksista toimia ja oppia englanninkielisissä toimintaympäristöissä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	S1	Kielellinen ääntely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot			
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen.	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.
T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kielenopiskelun valmiuksia.	S2	Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää englannin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso B1.1 T6 – T8
T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja elämänkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä.	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.
T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä.	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.
T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää.	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuuriin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso B1.1
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä ja ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatuksen, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso B1.1
T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Muut vieraat kielet, valinnainen A-oppimäärä

Opiskelustrategiat vuosiluokille 3–6:

- monipuolisten opiskelutekniikoiden harjoittelu (mm. sanaston opettelu, aktiivinen pari- ja ryhmätyö)
- ääntämisen harjoittelu
- puhumaan rohkaistuminen
- tekstin ja kuullun ymmärtäminen
- oma tuottaminen
- itsearviointi
- rohkeus käyttää kieltä myös koulun ulkopuolella

Muu vieras kieli, valinnainen A-oppimäärä (A2-kieli) vuosiluokalla 4		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1,T2,T5-7,T9-11	S1-S3	L1-L7
Keskeisiä aiheita: minä itse, perhe, koulu, vapaa-aika, harrastukset, tervehtiminen, yksinkertainen kysyminen ja vastaaminen, ihmisten, esineiden ja asioiden yksinkertainen kuvailu ja tutustuminen kohdemaan kulttuuriin.		

Muu vieras kieli, valinnainen A-oppimäärä (A2-kieli) vuosiluokalla 5		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T3,6,7,T9-T11	S1-S3	L1-L7
Keskeisiä aiheita: 4. lk:n aihepiirien kertaus, mielipiteen ilmaisu, vapaa-ajan tilanteissa asioiminen, maantieteelliseen kielialueeseen tutustuminen ja kohdemaan kulttuurin tuntemuksen syventäminen.		

Muu vieras kieli, valinnainen A-oppimäärä (A2-kieli) vuosiluokalla 6		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T4,T6-T11	S1-S3	L1-L7
Keskeisiä aiheita: 4. lk:n ja 5. lk:n aihepiirien kertaus, omasta kotimaasta kertominen, matkustaminen ja kyky toimia kohdekielisessä ympäristössä.		

Vieraan kielen A-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä opiskeltavan kielen asema siinä.	S1	Kielellisen ympäristön sekä kohdekielen aseman ja merkityksen hahmottaminen	Oppilas tietää, että maailman kielet jakautuvat kielikuntiin ja osaa kertoa, mihin kielikuntaan opiskeltava kieli kuuluu. Oppilas osaa kuvata, mitä kieliä lähiympäristössä puhutaan.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakkoletuksia.	S1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä.	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja opiskeltavan kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.
T4 ohjata oppilasta löytämään kohdekielistä aineistoa.	S1	Kohdekielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa kertoa, missä opiskeltavaa kieltä voi nähdä tai kuulla.
Kielenopiskelutaidot			
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekemiseen.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten.	S2	Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja opiskelutottumusten löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulleen, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa sekä harjaannuttaa ja arvioi taitojaan.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso A1.3 T7–T9
T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta.	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.

T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Viestintä-strategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
T9 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.3
T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.2
T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvaramia ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas hallitsee hyvin suppean perussanaston ja muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen sekä peruskieliopin aineksia.

Vuosiluokilla 7–9 oppilaita rohkaistaan käyttämään kaikkia opiskelemiaan kieliä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3–6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Vieraan kielen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perusteiksi mille tahansa kielelle, jolle ei ole kielikohtaisia perusteita. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta näiden perusteiden pohjalta. Perusteissa kuvattu karttuvan kielitaidon taso 6. vuosiluokan lopussa ja perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää.

Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksyttyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa (esim. kirjoitusmerkit).

Vieraan kielen opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen ja päinvastoin. Oppilaita rohkaistaan tiedonhakuun kyseisellä kielellä eri oppiaineissa.

Muu vieras kieli, valinnainen A-oppimäärä (A2-kieli) vuosiluokalla 7		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T10	S1-S3	L1-L7
S1: Oppilas tutustuu eri maihin ja kulttuureihin, joissa kohdekieltä puhutaan. Hän oppii huomaamaan eroavaisuuksia kielessä ja kulttuurissa, sanavalintojen, äänteiden ja erilaisten kulttuuristen perinteiden avulla. (T1) Esitellään erilaisia kohdekielisiä toimintaympäristöjä ja tapoja toimia niissä. 7. luokalla tärkeimmät toimintaympäristöt löytyvät läheltä eli keskitytään kouluun, lähiympäristöön sekä harrastuksiin. Sen lisäksi oppijaa kannustetaan etsimään itselleen tärkeitä toimintaympäristöjä ja tutustua niihin vielä tarkemmin. (T2) Hyödynnetään opetuksessa yhtäläisyyksiä muihin kieliin sanaston ja rakenteiden osalta. (T3)		
S2: Hyödynnetään erilaisia itsearvioinnin tapoja sekä vertaisarviointia. Käydään läpi eurooppalaisen kielisalkun arviointikriteeristö, jotta oppijalle muodostuu selkeä käsitys tavoitteistaan kielen eri osa-alueilla. Rohkaistaan elinikäiseen oppimiseen. (T4) Kannustetaan oppilasta löytämään itselleen sopivin ja luonnollisin tapa oppia kieltä. Rohkaistaan astumaan mukavuusalueen yli. (T5)		
S3: Oppilas pystyy viestimään jokapäiväisissä tilanteissa ja kertomaan itsestään ja harrastuksistaan. (T6) Oppilas pystyy olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa. (T7) Oppilas harjoittelee eri kohteliaisuuskäytänteitä. (T8) Oppilas ymmärtää pääasiat itselleen läheisistä teksteistä. Hän ymmärtää yksinkertaistettua yleiskieltä. (T9) Oppilas osaa kertoa ydinkohdat erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista. Oppija harjoittelee käyttämään erilaisia keinoja tuottaa tekstiä. Oppilas osaa soveltaa ääntämisen perussääntöjä harjoitelluissa ilmauksissa. (T10)		

Muu vieras kieli, valinnainen A-oppimäärä (A2-kieli) vuosiluokalla 8		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T10	S1-S3	L1-L7
S1: Oppilas tutustuu eri maihin ja kulttuureihin, joissa kohdekieltä puhutaan. Hän oppii huomaamaan eroavaisuuksia kielessä ja kulttuurissa, sanavalintojen, äänteiden ja erilaisten kulttuuristen perinteiden avulla. (T1) Esitellään erilaisia kohdekielisiä toimintaympäristöjä ja tapoja toimia niissä. 7. luokalla tärkeimmät toimintaympäristöt löytyvät läheltä eli keskitytään kouluun, lähiympäristöön sekä harrastuksiin. Sen lisäksi oppijaa kannustetaan etsimään itselleen tärkeitä toimintaympäristöjä ja tutustua niihin vielä tarkemmin. (T2) Hyödynnetään opetuksessa muita kieliä, silloin kun mietitään sanaston ja rakenteiden yhtenevyyttä. (T3) S2: Hyödynnetään erilaisia itsearviointin tapoja sekä vertaisarviointia. Käydään läpi Eurooppalaisen kielisalkun arviointikriteeristö, jotta oppilaalle muodostuu selkeä käsitys tavoitteistaan kielen eri osa-alueilla. Tuodaan esiin elinikäisen oppimisen kaari. (T4) Kannustetaan oppilasta löytämään itselleen sopivin ja luonnollisin tapa oppia kieltä. Rohkaistaan astumaan mukavuusalueen yli. (T5) S3: Oppilas pystyy ilmaisemaan mielipiteensä ja joitakin näkökulmia itselleen läheisistä aiheista. (T6) Oppilas pystyy olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. (T7) Oppilas tiedostaa oman kulttuurinsa ja kohdekulttuurin eroja kohteliaisuuskäytännöissä. (T8) Oppilas ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. (T9) Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen perussanasto- ja rakennevalikoimaa. Oppilas osaa soveltaa ääntämisen perussääntöjä harjoitelluissa ilmauksissa. Oppilas käyttää erilaisia viestintäkanavia tekstien tuottamiseen. (T10)		

Muu vieras kieli, valinnainen A-oppimäärä (A2-kieli) vuosiluokalla 9		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T10	S1-S3	L1-L7
S1: Oppilas tutustuu eri maihin ja kulttuureihin. Hän oppii huomaamaan eroavaisuuksia kielessä ja kulttuurissa, sanavalintojen, äänteiden ja erilaisten kulttuuristen perinteiden avulla. (T1) Esitellään erilaisia kohdekielisiä toimintaympäristöjä ja tapoja toimia niissä. 7. luokalla tärkeimmät toimintaympäristöt löytyvät läheltä eli keskitytään kouluun, lähiympäristöön sekä harrastuksiin. Sen lisäksi oppilasta kannustetaan etsimään itselleen tärkeitä toimintaympäristöjä ja tutustua niihin vielä tarkemmin. (T2) Hyödynnetään opetuksessa muita kieliä, esimerkiksi ruotsia (saksa) tai englantia (ranska, saksa, venäjä, espanja), silloin kun mietitään sanaston ja rakenteiden yhtenevyyttä. (T3) S2: Hyödynnetään erilaisia itsearviointin tapoja sekä vertaisarviointia. Käydään läpi Eurooppalaisen kielisalkun arviointikriteeristö, jotta oppilaalle muodostuu selkeä käsitys tavoitteistaan kielen eri osa-alueilla. Tuodaan esiin elinikäisen oppimisen kaari. (T4) Kannustetaan oppilasta löytämään itselleen sopivin ja luonnollisin tapa oppia kieltä. Rohkaistaan astumaan mukavuusalueen yli. (T5)		

S3: Oppilas pystyy ilmaisemaan mielipiteensä ja toimimaan erilaisissa toimintaympäristöissä. (T6)

Oppilas pystyy olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa. Oppija osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin sekä rajoitetusti kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen.

Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä. (T7)

Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia. (T8)

Oppilas pystyy seuraamaan ja ymmärtämään hidasta ja yksinkertaista yleiskielistä puhetta, esimerkiksi julkisuuden henkilön haastattelua tai piirroselokuvaa. Hän pystyy ymmärtämään pääasiat kirjoitetusta uutisesta tai muusta yleistietoon tai omaan kiinnostukseen liittyvästä tekstistä. (T9)

Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen perussanasto- ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja.

Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa. Oppilas käyttää monipuolisesti erilaisia viestintäkanavia tekstien tuottamiseen. (T10)

Vieraan kielen A-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia opiskeltavan kielen asemaan liittyviä arvoja ja ilmiöitä, ja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurien välistä toimintakykyään.	S1	Kielten statuksiin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurienvälinen toimintakyky	Oppilas osaa pohtia opiskeltavan kielen asemaan liittyviä ilmiöitä.
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia kohdekielisiä toimintaympäristöjä, jotka laajentavat oppilaan maailman-kuvaa.	S1	Maailmankansalaisen taitojen kehittyminen opiskeltavaa kieltä käyttämällä	Oppilas osaa tehdä havaintoja mahdollisuuksista oppia kohdekielisisissä toimintaympäristöissä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia kohdekielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä kohdekielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee kohdekielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot			
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen.	S4	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.

T5 tukea oppilaan itsenäisyyttä ja taitoa soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä kehittää elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksiaan.	S4	Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso A2.2 T6 – T8
T6 rohkaista oppilasta harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti.	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviää jo kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.
T7 ohjata oppilasta olemaan aktiivinen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttää kohdekielisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensatiota.	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).
T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiin tuomista.	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A2.2
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tulkita erilaisia tekstejä, myös selväpiirteisiä asiatekstejä, joista hankitaan tietoa, ja ohjata käyttämään tulkinnassa päättelytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä.	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Oppilas osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A2.1
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Vieras kieli, B2-oppimäärä

B2-kieli on oppilaalle äidinkielen jälkeen kolmas tai neljäs opiskeltava kieli, joten oppilaalla on jo paljon kokemusta kielten opiskelusta. Hän kykenee käyttämään aiemmin hankkimaansa tietoa ja taitoa oppimisensa tukena. Oppilasta rohkaistaan käyttämään kaikkia opiskelemissaan kieliä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielillä.

Perusteissa kuvattu kehittyvän kielitaidon taso perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohdaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa (esim. kirjoitusmerkit). Opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen. Oppilaita rohkaistaan tiedon hakuun opetettavalla kielellä eri oppiaineissa.

Vapaaehtoisen B2-kielen opiskelu alkaa Nurmijärven kunnassa 8. vuosiluokalta. B2-kieltä opiskellaan perusopetuksen aikana, vuosiluokilla 8–9, yhteensä

4 vuosiviikkotuntia. B2-kielen vuosiviikkotunnit sisältyvät koulun päättämiseen oppilaan valinnaistunteihin, joiden osalta koulu kirjaa lukuvuosisuunnitelmaansa valinnaisaineiden nimet, laajuudet, tavoitteet ja sisällöt, vuosiluokat, joilla valinnaista ainetta tarjotaan sekä oppimisympäristöihin, työtapoihin, tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet.

Oppilas tekee valintansa koulun tarjoamista valinnaisaineista. Koulu voi asettaa valinnaisten aineiden toteutumiselle ehtoja, mm. opetusryhmille vähimmäis- ja enimmäiskoon (oppilasmäärä/ryhmä).

B2-kieli vuosiluokalla 8		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1–T5, T 7	S1–S3	L1–L6

B2-kieli vuosiluokalla 9		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T2–T 7	S2–S3	L3–L6

**Vieraan kielen B2-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit
hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä**

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon / joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä.	S1	Opiskeltavan kielen aseman, keskeisten erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen	Oppilas tuntee opiskeltavan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisimpiä kielen erityispiirteitä. Oppilas osaa luonnehtia joitakin opiskeltavan kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.
Kielenopiskelutaidot			
T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä sekä kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella.	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan. Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso A1.3
T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta.	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä.	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäymällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan.	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.3
T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisia sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.2
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin.	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaiset ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perus-sanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.

Matematiikka

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tietoa ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan sekä positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan. Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Vuosiluokkien 1–2 matematiikan opetuksessa oppilaille tarjotaan monipuolisia kokemuksia matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostumisen perustaksi. Opetuksessa hyödynnetään eri aisteja. Opetus kehittää oppilaiden kykyä ilmaista matemaattista ajatteluaan konkreettisin välinein, suullisesti, kirjallisesti ja piirtäen sekä tulkiten kuvia. Matematiikan opetus luo vahvan pohjan lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämiseksi sekä laskutaidolle.

Matematiikka vuosiluokalla 1		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T12	S1-S4	L1-L6
Asiat opetetaan monipuolisia toimintamateriaaleja käyttäen. Oppimista sanallistetaan ja opetellaan perustelemaan omia ratkaisujaan. Lukualuetta 0–10 varmistetaan ennen lukualueen laajennusta.		
S1: Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen sekä havaitaan syy- ja seuraussuhteita. Harjoitellaan tarkastelemaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista. Tutustuminen ohjelmoinnin alkeisiin alkaa laatimalla vaihteellaisia toimintaohjeita, joita myös testataan.		
S2: Varmistetaan, että oppilaat hallitsevat lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän välisen yhteyden lukualueella 0–20. Ymmärrystä luvuista laajennetaan laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla lukumääriä. Harjoitellaan lukujonotaitoja sekä taitoa vertailla ja asettaa lukuja järjestykseen. Tutkitaan lukujen ominaisuuksia, kuten parillisuutta. Perehdytään lukujen 1–10 hajotelmiin. Laskutoimituksissa käytetään luonnollisia lukuja. Laskutoimituksista harjoitellaan yhteen- ja vähennyslasku.		
Ohjataan oppilaita käyttämään lukuja tarkoituksenmukaisella tavalla eri tilanteissa, lukumäärän, järjestyksen ja mittaustuloksen ilmaisemisissa sekä laskutoimituksissa.		
Kehitetään oppilaiden yhteen- ja vähennyslaskutaitoja lukualueella 0–20. Harjoitellaan erilaisia päässälaskustrategioita laskutaidon sujuvoittamiseksi. Yhteen- ja vähennyslaskut konkretisoidaan erilaisissa sovellustilanteissa. Harjoitellaan hyödyntämään vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä yhteenlaskussa.		
S3: Kehitetään oppilaiden taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaita siinä tason geometriaa. Harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä.		
Tutkitaan yhdessä kappaleita ja tasokuvioita. Tunnistamisen lisäksi rakennetaan ja piirretään. Ohjataan oppilaita löytämään ja nimeämään ominaisuuksia, joiden mukaan kappaleita ja tasokuvioita myös luokitellaan. Mittaamisen periaate tuodaan tutuksi käyttämällä aluksi omia, esimerkiksi kehoollisia tai esineisiin liittyviä, mittayksiköitä. Tutustutaan mittayksiköistä senttimetriin. Harjoitellaan kellonajoista tasat ja puolet tunnit sekä tutustutaan ajan yksiköihin.		
S4: Pohjustetaan oppilaiden taitoja kerätä ja tallentaa tietoja kiinnostavista aihepiireistä. Laaditaan ja tulkitaan yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja.		

Matematiikka vuosiluokalla 2		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T12	S1-S4	L1-L6
Asiat opetetaan monipuolisista toimintamateriaaleista käyttäen. oppimista sanallistetaan ja opetellaan perustelemaan omia ratkaisujaan. Lukualuetta 0-20 varmistetaan ennen lukualueen laajennusta.		
S1: Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen sekä havaitaan syy- ja seuraussuhteita. Harjoitellaan tarkastelemaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista. Tutustuminen ohjelmoinnin alkeisiin alkaa laatimalla vaihteellaisia toimintaohjeita, joita myös testataan.		
S2: Laskutoimituksissa käytetään luonnollisia lukuja. Varmistetaan, että oppilaat hallitsevat lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän välisen yhteyden. Ymmärrystä luvuista laajennetaan laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla lukumääriä. Harjoitellaan lukujonotaitoja sekä taitoa vertailla ja asettaa lukuja järjestykseen. Tutkitaan lukujen ominaisuuksia kuten parillisuutta, monikertoja ja puolittamista. Vahvistetaan lukujen 1–10 hajotelmia. Ohjataan oppilaita käyttämään lukuja tarkoituksenmukaisella tavalla eri tilanteissa, lukumäärän, järjestyksen ja mittaustuloksen ilmaisemisessa sekä laskutoimituksissa. Perehdytään kymmenjärjestelmän periaatteeseen konkreettisten mallien avulla. Oppilaat ymmärtävät lukumäärän ja numeromerkinnän vastaavuuden lukualueella 0-100. Harjoitellaan kymmenjärjestelmän periaatetta konkreettisesti. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskuja lukualueella 0–100. Harjoitellaan erilaisia pääsälaskustrategioita laskutaidon sujuvoittamiseksi. Yhteen- ja vähennyslaskut konkretisoidaan erilaisissa sovellustilanteissa. Opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä yhteenlaskussa. Ohjataan oppilaita ymmärtämään kertolaskun käsite konkreettisen avulla ja opetellaan kertotaulut 1–5 ja 10. Luodaan pohja ymmärtää jakolasku sekä kerto- ja jakolaskun yhteys. Hyödynnetään vaihdannaisuutta kertolaskussa ja tutustutaan kertolaskun liitännäisyyteen. Pohjustetaan murtoluvun käsitettä jakamalla kokonainen yhtä suuriin osiin.		
S3: Kehitetään oppilaiden taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaita siinä tason geometriaa. Harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä. Tutkitaan yhdessä kappaleita ja tasokuvioita, joista käsitellään ainakin kolmio, nelikulmio ja ympyrä. Tunnistamisen lisäksi rakennetaan ja piirretään. Ohjataan oppilaita löytämään ja nimeämään ominaisuuksia, joiden mukaan kappaleita ja tasokuvioita myös luokitellaan. Kerrataan mittaamisen periaate. Käsitellään suureita pituus, massa, tilavuus ja aika sekä harjoitellaan niihin liittyvien mittayksiköiden käyttöä. Keskeisiä mittayksiköitä ovat metri ja senttimetri, kilogramma ja gramma sekä litra ja desilitra. Harjoitellaan kellonaikoja ja ajan yksiköitä.		

Vuosiluokkien 3–6 matematiikan opetuksessa tarjotaan kokemuksia, joita oppilaat hyödyntävät matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostamisessa. Opetus kehittää oppilaiden taitoja esittää matemaattista ajatteluaan ja ratkaisujaan eri tavoilla ja välineillä. Monipuolisten ongelmien ratkaisu yksin ja ryhmässä sekä erilaisten ratkaisutapojen vertailu ovat opetuksessa keskeistä. Matematiikan opetuksessa varmennetaan ja laajennetaan oppilaiden lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämistä. Lisäksi kehitetään laskutaidon sujuvuutta.

Matematiikka vuosiluokalla 3		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T14	S1-S5	L1, L3-L6
Kerrataan ja harjoitellaan aikaisemmin opiskeltuja asioita. Lukukäsitteen pohjaa vahvistetaan. Käytetään aktiivisesti monipuolisia konkreettisia välineitä. Harjoitellaan sanallistamaan matemaattista ajattelua. Tuetaan oppilaan lukukäsitteen kehittymistä positiivisiin rationaalilukuihin (T9).		
S1: Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Tutustutaan ohjelmiin graafisessa ohjelmointiympäristössä.		
S2: Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä lukualueella 0–1000 . Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja. Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen lukualueella 0–1000. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen ja opitaan kertotaulut 6–9. Varmistetaan kertotaulujen 1–10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmia ja varmistetaan sen osaaminen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältöettä ositusjakotilanteissa. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen monipuolisesti konkretiaa ja välineitä. Opitaan murtoluvun käsite ja vertaillaan murtolukujen suuruutta konkretiaa käyttäen. Tutustutaan desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää, vertaillaan niiden suuruutta ja tutustutaan murtoluvun ja desimaaliluvun yhteyteen.		
S3: Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan.		
S4: Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Tutustutaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä. Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Tutustutaan mittayksikköjärjestelmän käsitteisiin esimerkiksi minuutti–tunti, senttimetri–metri ja gramma–kilogramma.		
S5: Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo. Päätellään, onko arkitilanteissa tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.		

Matematiikka vuosiluokalla 4		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T14	S1-S5	L1, L3-L6
Kerrataan ja harjoitellaan aikaisemmin opiskeltuja asioita. Vahvistetaan sanallista matemaattista ajattelua. Mahdollistetaan konkreettisten välineiden monipuolinen käyttö. Syvennetään eri laskustrategioita päässälaskuissa. Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä eri laskustrategioita käyttäen. Tuetaan oppilasta lukukäsitteen kehittämisessä positiivisiin rationaalilukuihin (T9).		
S1: Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Harjoitellaan graafisen ohjelmointiympäristön ohjelmien käyttöä.		
S2: Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä lukualueella 0–100000. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja. Harjoitellaan peruslaskutoimituksia lukualueella 0–100000. Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen. Varmistetaan kertotaulujen 1–10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmia. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Kerto- ja jakolaskussa pitäydytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen välineitä. Varmistetaan murtoluvun käsite kuvallisessa, sanallisessa ja symbolisessa esitysmuodossa ja harjoitellaan murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja eri tilanteissa. Harjoitellaan desimaalilukuja osana kymmenjärjestelmää ja opitaan yhteen- ja vähennyslaskuja desimaaliluvuilla.		
S3: Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan.		
S4: Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Varmistetaan kappaleiden luokittelua. Varmistetaan tasokuvioiden luokittelua sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä ja luokittelemista. Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta. Tutustutaan koordinaatistosta ensin ensimmäiseen neljännekseen ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä. Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Tutustutaan pinta-alan käsitteeseen. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksinkertaisia yksikönmuunnoksia.		
S5: Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Päättellään, onko arkitilanteissa tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.		

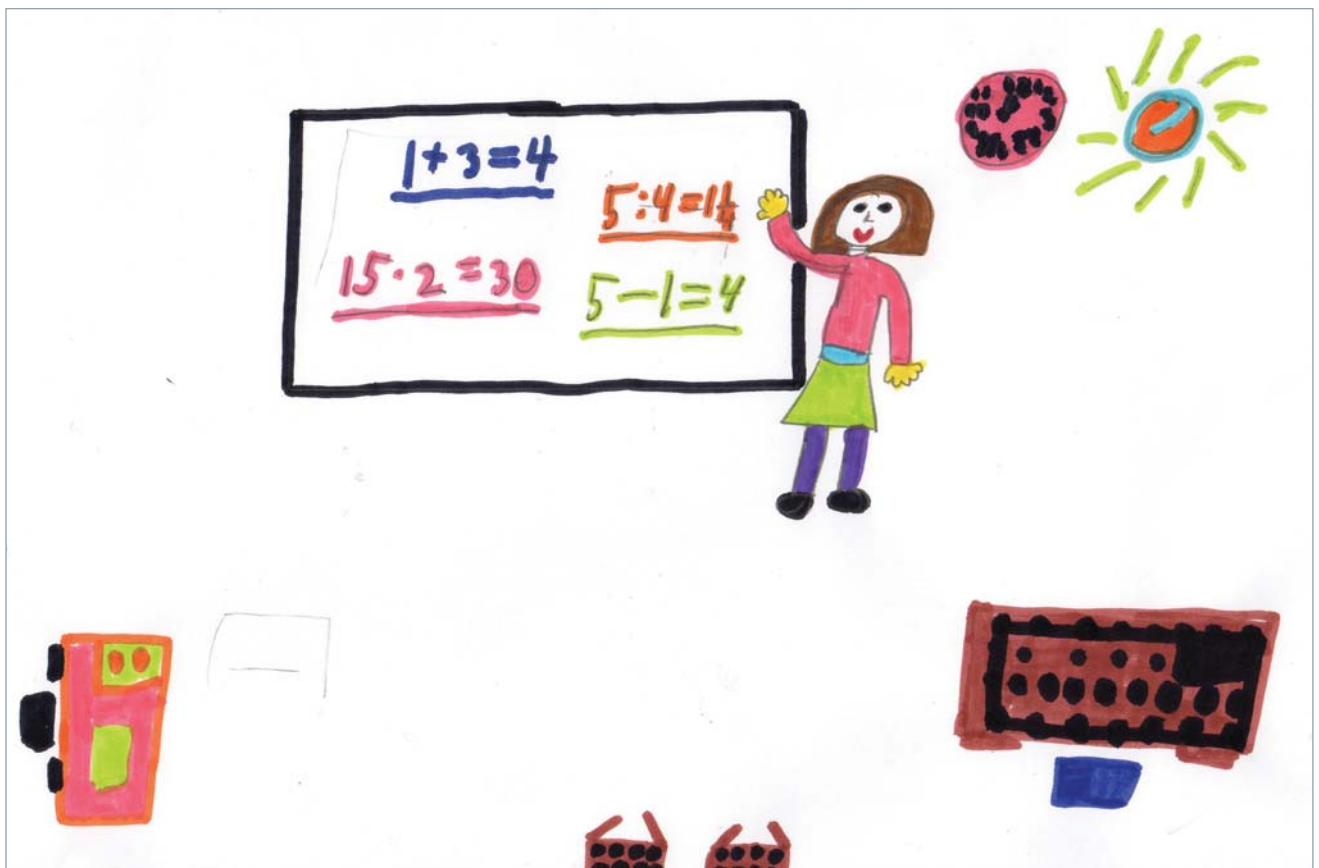
Matematiikka vuosiluokalla 5		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T14	S1-S5	L1, L3-L6
Kerrataan ja harjoitellaan aikaisemmin opiskeltuja asioita. Oppilaalle on taattava mahdollisuus toimintamateriaalien käyttöön. Tutustutaan graafisen ohjelmointiympäristön ohjelmien suunnitteluun ja toteutukseen. Tuketaan oppilasta lukukäsitteen kehittämisessä positiivisiin rationaalilukuihin (T9).		
S1: Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.		
S2: Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja. Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Varmistetaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmien osaaminen. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Varmistetaan kertolaskualgoritmin osaaminen ja uutena desimaaliluvun kertominen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Varmistetaan lukuyksiköittäin jakamisen osaaminen ja uutena desimaaliluku jaettavana. Kerto- ja jakolaskussa pitäydytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä. Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä. Opitaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Hyödynnetään murtoluvun ja desimaaliluvun välisiä yhteyksiä. Tutustutaan prosentin käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yhden prosentin avulla.		
S3: Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja tasapainoehtoa soveltamalla.		
S4: Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista. Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta. Harjoitellaan koordinaatiston käyttöä. Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä. Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan nelikulmioiden ja kolmioiden kuvien pinta-aloja. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksiköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.		
S5: Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppi-arvo. Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättämällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.		

Matematiikka vuosiluokalla 6		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T14	S1-S5	S1-S5
Kerrataan ja harjoitellaan aikaisemmin opiskeltuja asioita. Varmistetaan = -merkin oikea käyttö. Varmistetaan muidenkin perusasioiden osaaminen		
S1: Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.		
S2: Varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä. Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Pohjustetaan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Syvennetään murto- ja desimaalilukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Kerto- ja jakolaskussa pitäydytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä.		
S3: Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättelemällä ja kokeilemalla.		
S4: Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Perehdytään tarkemmin luokittelemaan kappaleita. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja syvennetään luokittelemista. Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta. Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä. Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.		
S5: Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista keskiarvo ja tyyppi-arvo. Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättelemällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.		

**Matematiikan arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi
hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten**

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot, asenteet			
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta.	S1-S5		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Työskentelyn taidot			
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä.	S1-S5	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas tunnistaa ja antaa esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä.
T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta.	S1-S5	Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot	Oppilas osaa esittää matematiikan kannalta mielekkäitä kysymyksiä ja päätelmiä.
T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	S1-S5	Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen	Oppilas esittää ratkaisujaan ja päätelmiään eri tavoin.
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä.	S1-S5	Ongelma- ratkaisutaidot	Oppilas käyttää ongelmanratkaisussaan erilaisia strategioita.
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.	S1-S5	Taito arvioida ratkaisua	Oppilas osaa pääsääntöisesti arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet.			
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä.	S1-S5	Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	Oppilas käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä.
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä.	S2	Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen	Oppilas hallitsee kymmenjärjestelmän periaatteen, myös desimaalilukujen osalta.
T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittämisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin.	S2	Lukukäsite	Oppilas osaa käyttää positiivisia rationaalilukuja ja negatiivisia kokonaislukuja.
T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia.	S2	Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen	Oppilas laskee melko sujuvasti päässä ja kirjallisesti.

T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin.	S4	Geometrian käsitteet ja geometrinen ominaisuuksien havainnointi	Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita. Oppilas osaa käyttää mittakaavaa sekä tunnistaa suoran ja pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita.
T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittaushetken suuruutta ja valitsemaan mittaukseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä.	S4	Mittaaminen	Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä. Oppilas osaa laskea pinta-aloja ja tilavuuksia. Hän hallitsee yleisimmät mittayksikkömuunnokset.
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä.	S5	Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta	Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta sekä tulkita taulukoita ja diagrammeja. Oppilas osaa laskea keskiarvon ja määrittää tyyppiä.
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä.	S1	Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	Oppilas osaa ohjelmoida toimivan ohjelman graafisessa ohjelmointiympäristössä.

Vuosiluokkien 7–9 matematiikan opetuksen tehtävänä on vahvistaa matemaattista yleissivistystä. Opetuksessa syvennetään matemaattisten käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien ymmärtämistä. Opetus innostaa oppilaita löytämään ja hyödyntämään matematiikkaa omassa elämässään. Oppilaiden valmiuksiin kuuluvat ongelmien matemaattinen mallintaminen ja ratkaiseminen. Matematiikan opetus ohjaa oppilaita tavoitteelliseen, täsmälliseen, keskittyneeseen ja pitkäjänteiseen toimintaan. Oppilaita rohkaistaan esittämään ratkaisujaan ja keskustelemaan niistä. Opetuksessa kehitetään oppilaiden yhteistyötaitoja.

Matematiikka vuosiluokalla 7		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T12, T14, T15, T16, T18, T20	S1-S5	L1-L7
Ohjelmoinnin opetus: 7. ja 8. luokilla tutustutaan johonkin ohjelmointikieleen lyhyesti. Pääpaino ohjelmoinnin opetuksessa on 9. luokalla.		
Ohjataan oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen (T15). Kannustetaan oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja (T18).		
S1: Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä. Syvennetään algoritmista ajattelua. Tutustutaan johonkin ohjelmointiympäristöön ja harjoitellaan yksinkertaisten ohjelmointikäsien tekemistä. Sovelletaan valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.		
S2: Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin. Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku. Lukualuetta laajennetaan reaalityyppisiin. Perehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.		
S3: Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Tutustutaan polynomien yhteen- ja vähennyslaskuun. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä. Syvennetään oppilaiden taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja.		
S4: Tutustutaan funktion käsitteeseen.		
S5: Laajennetaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä ja perehdytään viivan ja puolisuoran käsitteisiin. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Harjoitellaan geometrista piirtämistä. Lasketaan monikulmioiden pinta-aloja. Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.		

Matematiikka vuosiluokalla 8		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T20	S1-S6	L1-L7
Ohjelmoinnin opetus: 7. ja 8. luokilla tutustutaan johonkin ohjelmointikieleen lyhyesti. Pääpaino ohjelmoinnin opetuksessa on 9. luokalla. Tarkoitus on 8. ja 9. luokilla kerrata ja vahvistaa aiemmilla luokkatasoilla opittuja asioita. Kannustetaan oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja (T18).		
S1: Tutustutaan todistamisen perusteisiin.		
S2: Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Perekdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.		
S3: Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä. Tutustutaan polynomien käsitteeseen ja harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.		
S4: Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen. Perekdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoria koordinaatistoon.		
S5: Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen. Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala.		
S6: Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Varmistetaan keskiarvon ja tyyppiäarvon ymmärtäminen. Harjoitellaan määrittämään frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja. Tutustutaan tilastojen käsittelyyn myös taulukkolaskentaohjelmalla. Lasetaan todennäköisyyksiä.		

Matematiikka vuosiluokalla 9		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T20	S1-S6	L1-L7
Tarkoitus on 8. ja 9. luokilla kerrata ja vahvistaa aiemmilla luokkatasoilla opittuja asioita.		
S1: Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.		
S3: Muodostetaan ja ratkaistaan vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti. Tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä.		
S4: Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähene- mistä. Määritetään funktioiden nollakohtia.		
S5: Opitaan käyttämään trigonometrisia funktioita. Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia.		

Matematiikan päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoitteet	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana.	S1 – S6		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien.	S1 – S6	Vastuunottaminen opiskelusta	Oppilas ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja osallistuu rakentavasti ryhmän toimintaan.
Työskentelyn taidot			
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä.	S1 – S6	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas havaitsee ja selittää oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä.
T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti.	S1 – S6	Matemaattinen ilmaisu	Oppilas osaa ilmaista matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.
T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä.	S1 – S6	Ongelmanratkaisutaito	Oppilas osaa jäsentää ongelmia ja ratkaista niitä hyödyntäen matematiikkaa.
T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä.	S1 – S6	Taito arvioida ja kehittää matemaattisia ratkaisuja	Oppilas osaa arvioida matemaattista ratkaisuaan ja tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä.
T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa.	S1 – S6	Matematiikan soveltaminen	Oppilas osaa soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä.
T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analyysitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun.	S1, S4, S6	Tiedon analysointi ja kriittinen tarkastelu	Oppilas osaa itse hankkia, käsitellä ja esittää tilastotietoa.
T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa.	S1 – S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas osaa soveltaa tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet			
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa.	S1, S2	Päättely- ja laskutaito	Oppilas käyttää aktiivisesti päättely- ja päässälaskutaitoa eri tilanteissa.

T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla.	S2	Peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla	Oppilas osaa sujuvasti peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla.
T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalityihin.	S2	Lukukäsite	Oppilas tunnistaa reaalityt ja osaa kuvailla niiden ominaisuuksia.
T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta.	S2, S6	Prosentin käsite ja prosenttilaskenta	Oppilas osaa kertoa prosenttien käsitteen käytöstä. Oppilas osaa laskea prosenttiosuuden, prosenttiluvun osoittaman määrän kokonaisuudesta sekä muutos- ja vertailuprosentin. Oppilas osaa käyttää tietojään eri tilanteissa.
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan.	S3, S4	Tuntemattoman käsite ja yhtälönratkaisutaidot	Oppilas osaa ratkaista ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti. Oppilas osaa ratkaista vaillinaisen toisen asteen yhtälön esimerkiksi päättämällä tai symbolisesti.
T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkittamista ja tuottamista.	S3, S4	Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajien tulkittaminen ja tuottaminen	Oppilas ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteen sekä osaa piirtää ensimmäisen ja toisen asteen funktion kuvaajan. Oppilas osaa tulkita kuvaajia monipuolisesti.
T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä.	S5	Geometrian käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä ja kuvailla suoria, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia sekä niiden välisiä yhteyksiä.
T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia.	S5	Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuuksien hahmottaminen	Oppilas osaa käyttää Pythagoraan lausetta ja trigonometrisia funktioita. Oppilas ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet.
T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia.	S5	Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito	Oppilas osaa laskea tasokuvioiden pinta-aloja ja kappaleiden tilavuuksia. Oppilas osaa pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia.
T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä.	S6	Tilastolliset tunnusluvut ja todennäköisyyslaskenta	Oppilas hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Oppilas osaa määrittää sekä klassisia että tilastollisia todennäköisyyksiä.
T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen.	S1	Algoritminen ajattelu ja ohjelmointitaidot	Oppilas osaa soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja osaa ohjelmoida yksinkertaisia ohjelmia.

Ympäristöoppi

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävä kehityksen näkökulma. Ympäristöopissa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristöopissa oppilaat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristöopin opetus tukee oppilaiden ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä sekä kasvua ihmisenä. Ympäristöopin opetuksen tavoitteena on ohjata oppilaita tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä, niiden ilmiöitä, itseään ja muita ihmisiä sekä terveyden ja hyvinvoinnin merkitystä. Ympäristöopin monitieteinen perusta edellyttää, että oppilaat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Tieteellistä tietoa käytetään opetuksen perustana (Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 §) ja kriittisen ajattelun kehittämiseen kiinnitetään huomiota.

Ympäristöopissa kiinnitetään huomiota kestävä kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, teknologiassa, jokapäiväisessä elämässä, ihmisessä ja ihmisen toiminnassa. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omissa tutkimuksissa saatavaa tietoa.

Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää oppilaiden kiinnostusta ympäristöopin eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle oppilaalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristöopin tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuihin.

Vuosiluokilla 1–2 ympäristöopin opetus jäsenetään kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan oppilaiden omaa ympäristöä sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Leikkiin perustuvien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Lisäksi harjoitellaan ympäristön jäsentämistä ja nimeämistä sekä omaan hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä asioita.

Ympäristöopin oppiaine vuosiluokalla 1		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T15	S1-S6	L1-L7
S3: Tutkitaan eliölajien rakenteita sekä lisääntymistä ekosysteemin toiminta ja ravintoketjut huomioiden painopistealueena piha.		
S4: Tutkitaan kasveja kasvattamalla niitä.		
S5: Perehdytään arjen terveystottumuksiin ja koulupäivän hyviin toimintatapoihin.		

Ympäristöopin oppiaine vuosiluokalla 2		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T15	S1-S6	L1-L7
S1: Ihmiseen kehoon ja sen toimintaan tutustuminen.		
S3: Tutkitaan eliölajien rakenteita sekä lisääntymistä ekosysteemin toiminta ja ravintoketjut huomioiden painopistealueena metsä. Tutustutaan erilaisiin karttoihin ja laaditaan pihakartta.		
S5: Perehdytään elämän perusedellytyksiin ravinnon, veden, ilman, lämmön ja huolenpidon osalta.		
S6: Painotus omaan kotiseutuun.		

Vuosiluokilla 3–6 ympäristöopin opetus voidaan jäsentää kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan ympäröivää maailmaa sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa kasvuaan ja kehitystään. Ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla syvennetään kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Vuosiluokkakokonaisuuden loppupuolella pohditaan myös eri tiedonalojen ominaispiirteitä.

Ympäristöopin oppiaine vuosiluokalla 3		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T5, T9-T14	S1-S6	L1-L7
S3: Painopistealueena kotiseutu ja Suomi.		
S4: Tutkimusaiheena sää.		
S1: Käsitellään ihmisen rakenne ja keskeiset elintoiminnot sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheet. Kiinnitetään huomiota kehityksen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja (3–6. lk). Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin (3. lk, 5. lk). Harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä ja tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita (3–6. lk).		
S2: Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja, esimerkiksi osa-alueilla liikenneturvallisuus (3–6. lk), tapaturmat ja toiminta ensiaputilanteissa (3. lk, 5. lk), kiusaamisen ehkäisy ja fyysinen sekä henkinen koskemattomuus (3–6. lk).		
S5: Tarkastellaan aineiden olomuotoja ja ominaisuuksia: vesi (3. lk), muut aineet (5. lk). Aineen säilymisen periaatteen hahmottamiseksi käsitellään yhteyttäminen (3. lk, 5. lk) ja veden kiertokulku (3. lk, 5. lk). Perehdytään vuoden- ja vuorokaudenaikoihin (3. lk). Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen painopistealueena vesistöt ja niiden suojeleminen (3. lk).		
S6: Huomioidaan kestävän tulevaisuuden rakentaminen kaikilla vuosiluokilla.		

Ympäristöopin oppiaine vuosiluokalla 4		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T5, T9-T14	S1-S6	L1-L7
S3: Painopistealueena Pohjoismaat.		
S4: Tutkimusaiheina kasvien kokeellinen kasvatus, kasvion laadinta ja maa- ja kallioperä.		
S1: Käsitellään ihmisen rakenne ja keskeiset elintoiminnot sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheet. Kiinnitetään huomiota kehityksen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja (3–6. lk). Harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä ja tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita (3–6. lk).		
S2: Tutkitaan laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita (4. lk, 6. lk). Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja, esimerkiksi osa-alueilla liikenneturvallisuus (3–6. lk), palo- ja sähköturvallisuus (4. lk), kiusaamisen ehkäisy ja fyysinen sekä henkinen koskemattomuus (3–6. lk).		
S5: Tarkastellaan aineiden olomuotoja ja ominaisuuksia: vesi (3. lk), muut aineet (5. lk). Aineen säilymisen periaatteen hahmottamiseksi käsitellään palaminen (4. lk). Perehdytään lähiavaruuteen ja maapallon rakenteeseen (4. lk). Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen painopistealueena metsät ja suot sekä niiden suojele (4. lk).		
S6: Huomioidaan kestävän tulevaisuuden rakentaminen kaikilla vuosiluokilla.		

Ympäristöopin oppiaine vuosiluokalla 5		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T19	S1-S6	L1-L7
S3: Painopistealueena Eurooppa.		
S4: Tutkimusaiheina kappaleen liikkeen muutokset ja voima.		
S1: Käsitellään ihmisen rakenne ja keskeiset elintoiminnot sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheet. Kiinnitetään huomiota kehityksen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. (5. lk.) Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja (3–6. lk). Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin (3. lk, 5. lk). Harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä ja tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita (3–6. lk).		
S2: Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja, esimerkiksi osa-alueilla liikenneturvallisuus (3–6. lk), tapaturmat ja toiminta ensiaputilanteissa (3. lk, 5. lk), kiusaamisen ehkäisy ja fyysinen sekä henkinen koskemattomuus (3–6. lk).		
S5: Tarkastellaan aineiden olomuotoja ja ominaisuuksia: vesi (3. lk), muut aineet (5. lk). Aineen säilymisen periaatteen hahmottamiseksi käsitellään yhteyttäminen (3. lk, 5. lk) ja veden kiertokulku (3 lk, 5 lk). Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen painopistealueena maapallon luonnon monimuotoisuus (5. lk).		
S6: Huomioidaan kestävän tulevaisuuden rakentaminen kaikilla vuosiluokilla.		

Ympäristöopin oppiaine vuosiluokalla 6		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T19	S1-S6	L1-L7
S3: Painopistealueena Afrikka ja Aasia.		
S4, S6: Omaan elinympäristöön liittyvä tutkimustehtävä.		
S1: Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja (3–6. lk).		
Harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä ja tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita (3–6. lk).		
S2: Tutkitaan laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita (4. lk, 6. lk).		
Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja, esimerkiksi osa-alueilla liikenneturvallisuus (3–6. lk), myrkytykset ja päihteet (6. lk), kiusaamisen ehkäisy ja fyysinen sekä henkinen koskemattomuus (3–6. lk).		
S5: Tutkitaan energiaa, ääni- ja valoilmiotä (6. lk).		
Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita.		
Tutustutaan ravinnon tuotantoon ja ruuan reitteihin sekä metsien hyötykäyttöön (6. lk.).		
S6: Huomioidaan kestävä tulevaisuuden rakentaminen kaikilla vuosiluokilla. Käsitellään ilmastonmuutos ja ihmiskunnan globaali hyvinvointi (6. lk), toteutetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla (6. lk).		

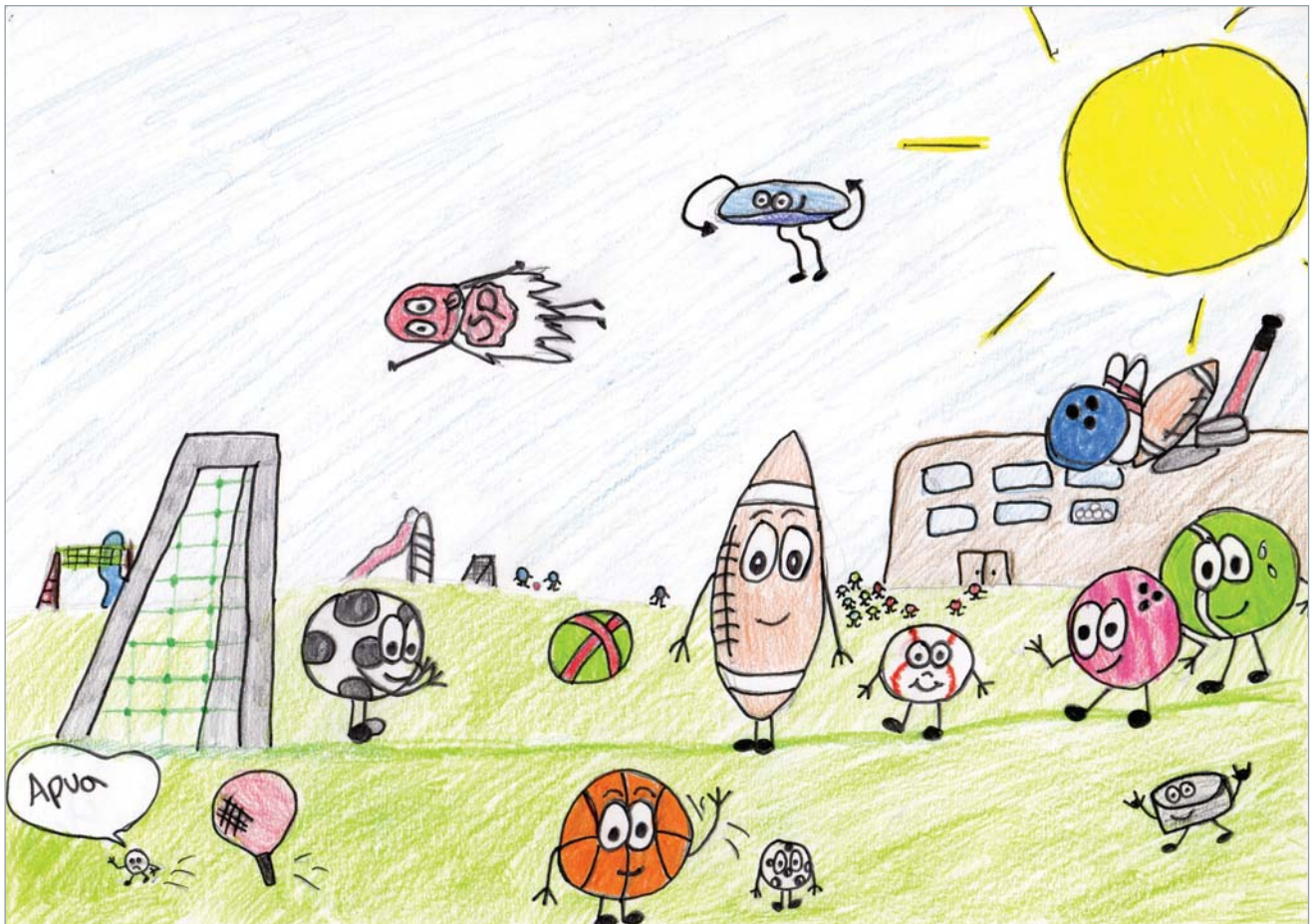
**Ympäristöopin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi
hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten**

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot, asenteet			
T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen.	S1-S6	Ympäristöopin merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristöopin tiedonalojen merkityksestä.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan.	S1-S6	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppiminen	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienille kokonaisuuksille ja työskennellä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisössään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle.	S1-S6	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla kestävän tulevaisuuden rakentamista tukevia ja uhkaavia tekijöitä. Oppilas osaa kuvata erilaisia keinoja lähiympäristön ja -yhteisöjen vaalimiseen, kehittämiseen ja niihin vaikuttamiseen sekä toimia ohjatusti yhteisessä vaikuttamisprojektissa.
Tutkimisen ja toimimisen taidot			
T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana.	S1-S6	Kysymysten muodostaminen	Oppilas osaa muodostaa aiheeseen liittyviä kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.
T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen.	S1-S6	Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset	Oppilas osaa toimia, havainnoida, mitata ja dokumentoida tuloksia ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa suunnitella pieniä tutkimuksia yksin tai yhdessä muiden kanssa.
T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin.	S1-S6	Tutkimisen taidot: johtopäätösten tekeminen ja tulosten esittäminen	Oppilas harjoittelee ohjatusti syy-seuraussuhteiden tunnistamista ja osaa tehdä yksinkertaisia johtopäätöksiä tuloksista. Oppilas osaa esittää tuloksiaan selkeästi.

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien.	S2-S6	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joidenkin arjen teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden merkityksestä. Oppilas osaa työskennellä kokeiluissa ja keksimisessä yhdessä toimien.
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, taroituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen.	S1-S6	Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot	Oppilas osaa esitellä keskeisiä hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä esimerkkien avulla. Oppilas osaa kuvata turvallisuusohjeita ja toimintatapoja erilaisissa vaara- ja ensiaputilanteissa, osaa käyttää niitä oppimistilanteissa sekä harjoittelee niiden perustelemista ympäristöopin eri tiedonalojen avulla.
T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä.	S2-S6	Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen	Oppilas osaa toimia, liikkua ja retkeillä luonnossa ja rakennetussa ympäristössä ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä tutkimuksia ympäristössä ohjatusti sekä yksin että ryhmän jäsenenä.
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan.	S1-S6	Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla ryhmässä toimimiseen, kohteliaaseen käytökseen sekä tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä toimintamalleja ja harjoittelee niiden soveltamista eri rooleissa.
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti.	S1-S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tutkimusprosessin eri vaiheissa ja vuorovaikutuksen välineenä. Oppilas osaa kuvata tieto- ja viestintäteknologian vastuullista, turvallista ja ergonomista käyttöä.
Tiedot ja ymmärrys			
T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä.	S1-S6	Käsitteiden käyttö	Oppilas osaa kuvata ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä ja omin sanoin. Oppilas osaa yhdistää käsitteitä loogisesti toisiinsa.

T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä.	S1-S6	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa käyttää ja tulkita erilaisia konkreettisia malleja. Oppilas harjoittelee abstraktien mallien käyttöä.
T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia.	S1-S6	Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas harjoittelee erilaisten näkemysten perustelemista ja osaa nimetä eroja eri näkökulmissa.
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen.	S1, S3-S6	Biologian tiedonala: Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys	Oppilas osaa havainnoida luontoa, tunnistaa yleisimpiä kasvilajeja ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas laatii ohjatusti pienen kasvion, osaa tutkia kokeellisesti kasvien kasvua yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä osaa pääpiirteittäin kuvata ihmisen rakenteen, elintoiminnot ja kehityksen.
T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja.	S3-S6	Maantiedon tiedonala: Maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomediataidot	Oppilas osaa tunnistaa eri aluetasot, jäsentää omaa ympäristöään, hahmottaa opiskelemiaan alueita ja koko maapallon karttakuvaa sekä osaa kuvata alueellista monimuotoisuutta maapallolla. Oppilas osaa käyttää karttoja ja muita geomedialähteitä tiedonhaussa ja esittämisessä.
T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiseksi.	S2, S4-S6	Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä arkisissa tilanteissa ja osaa antaa esimerkkejä energian säilymisen periaatteesta.
T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiseksi	S2, S4-S6	Kemian tiedonala: Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata olomuotoja ja tuttujen aineiden ominaisuuksia sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa selittää aineen säilymisen periaatteen avulla esimerkiksi veden kiertokulkua tai kierrätystä.

T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämäntapaa, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa.	S1-S3, S6	Terveystiedon tiedonala: Terveyden osa-alueiden ja arjen terveystottumuksien tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminen, ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueita ja antaa esimerkkejä siitä, miten terveyttä voidaan arjessa edistää. Oppilas osaa kuvata elämäntapaa eri vaiheita ja selittää murrosikään liittyviä keskeisiä kasvun ja kehityksen tunnuspiirteitä ja niiden yksilöllistä vaihtelua.
--	------------------	---	--

Biologia

Biologian opetuksen tehtävänä on auttaa oppilaita ymmärtämään elämää ja sen kehittymistä, kartuttaa oppilaan luonnontuntemusta sekä ohjata oppilaita ymmärtämään ekosysteemien toimintaa, ihmisen elintoimintoja sekä perinnöllisyyden ja evoluution perusteita.

Biologian opetuksessa työskennellään myös luonnossa ja ohjataan oppilaita tutkivan oppimisen avulla tutustumaan biologisen tiedonhankinnan luonteeseen. Luonnon tutkimisessa käytetään sekä maasto- että laboratoriotyömenetelmiä. Elämyksellinen ja kokemuksellinen oppiminen virittää oppimisen iloa ja herättää kiinnostusta tarkkailla elinympäristön tilaa ja siinä tapahtuvia muutoksia. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää oppilaiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa biologian opetuksessa.

Biologian opetuksessa tuetaan oppilaiden ongelmanratkaisu- ja yhteistyötaitojen sekä yhteisöllisyyden kehittymistä ja annetaan valmiuksia biologialla hyödyntävien alojen opiskeluun sekä työelämään.

Biologian opetus auttaa oppilaita ymmärtämään, miten biologian tietoja ja taitoja voidaan soveltaa ja hyödyntää omassa elämässä, eettisissä pohdinnoissa, ajankohtaisten biologiaan liittyvien uutisten seurannassa sekä siinä, kuinka yhteiskunnalliseen päätöksentekoon voidaan vaikuttaa. Biologian opetus kehittää oppilaiden ympäristötietoisuutta ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Oppilaat saavat valmiuksia vaikuttaa ja osallistua oman lähiympäristönsä kehittämiseen ja sen säilymiseen elinvoimaisena. Oppilaita ohjataan kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ymmärtämiseen.

Biologian oppiaine vuosiluokalla 7		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T4, T6-T14	S1-S4, S6	L1 L 7
Tavoitteiden T1, T3, T6, T10 osalta käsitellään vesiekosysteemiä.		
S4: Mitä elämä on? Evoluution käsite. Miten elämä on kehittynyt maapallolla? Eliökunnan luokittelu ja rakenne.		

Biologian oppiaine vuosiluokalla 8		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T4, T6-T14	S1-S4, S6	L1-L 7
Tavoitteiden T1, T3, T6, T10 osalta käsitellään metsäekosysteemiä.		
S2: Vastuullisuus luonnossa liikkeessä ja jokamiehenoikeudet.		
S3: Vertaillaan metsäekosysteemiä esim. suo-, tunturi-, tai kaupunkiekosysteemiin. Lajien ekologia ja lajien väliset vuorovaikutussuhteet. Koostetaan eliökokoelma.		
S4: Kasvatetaan kasveja.		
S6: Painotetaan metsän ekosysteemipalveluita, metsän monipuolista ja kestävää käyttöä sekä luonnonarvoja. Biotalousmahdollisuudet kestävästä tulevaisuudesta kannalta.		

Biologian oppiaine vuosiluokalla 9		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T2, T4, T5-T8, T10-T14	S1, S4-S5	L1-L 7
S4: Bioteknologian mahdollisuudet ja haasteet.		
S4 ja S5: Perinnöllisyyden perusteet, evoluution mekanismit ja ihmisen evoluutio.		
S5: Ihmisen rakenne, elintoiminnot ja säätelyjärjestelmät.		

Biologian päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Biologian opetuksen tavoitteena on	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Biologinen tieto ja ymmärrys			
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja.	S1-S4, S6	Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata metsäekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä tunnistaa erilaisia ekosysteemejä ja niiden ravintoverkkojen lajeja. Oppilas osaa kuvata monimuotoisuuden merkitystä ekosysteemien toiminnalle sekä pohtia metsien kestävän käytön merkitystä eliöille ja ihmiselle.
T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta.	S1-S5	Eliökunnan rakenteen ja eliöiden rakenteen ja elintoimintojen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata eliökunnan luokittelun periaatteita, osaa nimetä eliöiden rakenteita sekä osaa kuvata eliöiden elintoimintoja. Oppilas osaa vertailla eri eliöryhmien sukulaisuutta rakenteellisten ja toiminnallisten sopeutumien pohjalta sekä tunnistaa, luokittelee ja vertailee eliöryhmiä.
T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle.	S1-S4, S6	Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa tehdä havaintoja lajien esiintymisestä ja osaa kuvata lajien sopeutumista eri elinympäristöihin. Oppilas tunnistaa lähiympäristön tyypillisiä eliölajeja ja ymmärtää niiden merkityksen luonnon monimuotoisuudelle.
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita.	S1, S4, S5	Perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteiden hahmottaminen	Oppilas ymmärtää ja osaa kuvata perimän ja ympäristön vaikutusta eliöiden yksilönkehityksessä. Oppilas osaa kuvata miten elämä ja luonnon monimuotoisuus ovat kehittyneet maapallolla evoluution tuloksena.

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja.	S5	Ihmiselimestön rakenteen ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata ihmiselimestön perusrakenteita ja elintoimintoja sekä osaa selostaa ihmisen kasvun ja kehittymisen pääperiaatteita.
T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalveluiden merkitys.	S6	Luonnon-ympäristössä tapahtuvien muutosten havainnointi	Oppilas osaa tehdä havaintoja ja pieniä tutkimuksia omassa lähiympäristössä tapahtuvista luonnollisista ja ihmisen toiminnan aiheuttamista luonnon-ympäristön muutoksista. Oppilas ymmärtää maapallon luonnon-varojen rajallisuuden ja ekosysteemi-palveluiden merkityksen sekä tuntee kestävän elämäntavan perusteet ja jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet.
T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä.	S1-S6	Luonnon-tieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnon-ilmioista, osaa käyttää biologialle ominaisia peruskäsitteitä sekä tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä. Oppilas osaa esittää perusteltuja luonnontieteellisiä käsityksiä ja päätelmiä.
T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa.	S1-S5	Biologisen tutkimus-välineistön ja teknologian käyttö	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti ja tavoitteellisesti laboratoriossa ja maastossa. Oppilas osaa käyttää tarkoituksen-mukaisesti biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa.
T9 ohjata oppilasta koostamaan eliökokoelma ja kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi.	S1-S4, S6	Eliökokoelman laatiminen ja kasvien kokeellinen kasvattaminen	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti perinteisen tai digitaalisen kasvikokoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Oppilas toteuttaa ohjatusti kasvatus-kokeen.
T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella.	S1-S6	Biologisen tutkimuksen tekeminen	Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa ja maastossa. Oppilas osaa esittää hypoteeseja ja tehdä ohjatusti pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja osaa raportoida sen tuloksia.
T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa.	S6	Biologisten tietojen ja taitojen soveltaminen arjessa	Oppilas osaa kuvata, miten biologisia tietoja ja taitoja voi hyödyntää omassa arjessa ja yhteiskunnassa sekä osaa perustella näkemyksiä biologisen tietämyksen pohjalta. Oppilas osallistuu lähiluonnon vaalimis-projektiin, sen toteuttamiseen ja tulosten raportointiin.

Biologian asenne- ja arvotavoitteet			
T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta.	S1-S6	Luontosuhteen ja ympäristötietoisuuden merkityksen hahmottaminen	Oppilaan osaa perustella esimerkkien avulla miten luonnossa toimitaan kestäväällä ja luonnon monimuotoisuutta säilyttävällä tavalla.
T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja.	S6	Eettisten kysymysten pohdinta	Oppilas osaa hyödyntää biologian tietoja ja taitoja ihmiseen ja ympäristöön liittyvien vastuukysymysten arvioinnissa ja esittää perusteluja eettisesti kestäville valinnoille.
T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävä tulevaisuuden rakentamiseksi.	S6	Kestävän tulevaisuuden rakentamisen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata, miten toimitaan kestävä tulevaisuuden rakentamiseksi.

Maantieto

Maantiedon opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden maailmankuvan rakentumista. Oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä ja koko maailmassa sekä autetaan oppilaita sijoittamaan uutiset maailman tapahtumista maantiedon opetuksessa saamaansa alueelliseen kehikkoon.

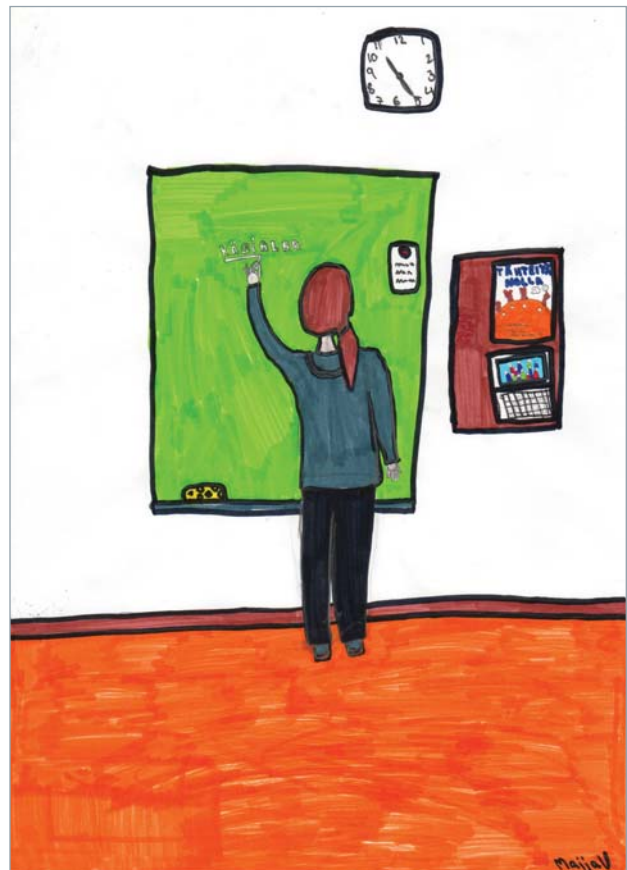
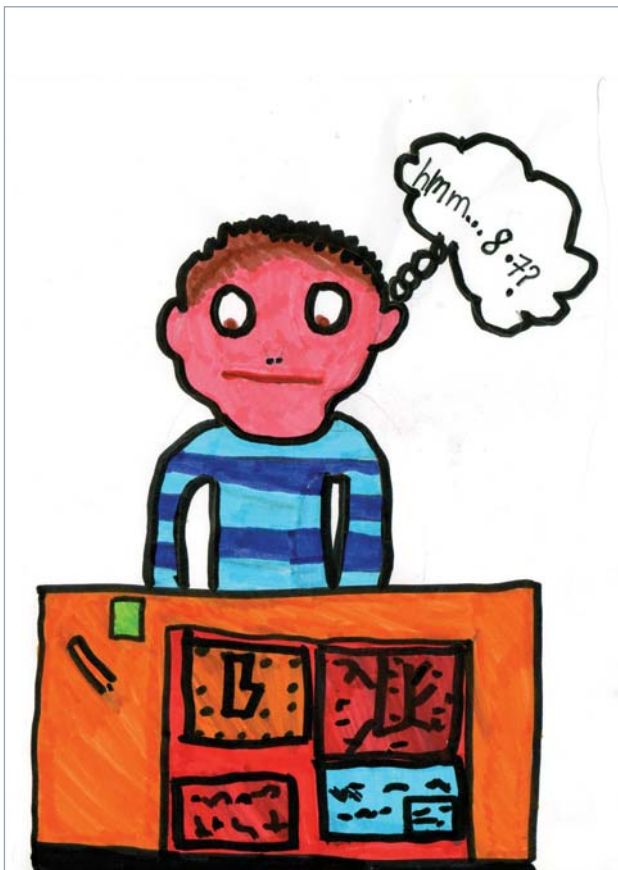
Maantieto on monitieteinen ja eri tiedonaloja integroiva oppiaine, jossa tutkitaan maapalloa ja sen alueita, luontoa, ihmisen toimintaa sekä erilaisia kulttuureita. Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon luonnontieteiden, ihmistieteiden ja yhteiskuntatieteiden näkökulmat. Näin rakennetaan eheää kokonaiskuvaa monimuotoisesta maailmasta ja sen toiminnasta.

Maantiedon opetuksessa käsitellään luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutusta ja sen yhteyttä ympäristön tilaan sekä luodaan perustaa ymmärtää erilaisia alueellisia näkökulmia ja ristiriitoja maapallolla.

Maantieteellisten syy- ja seuraussuhteiden sekä ympäristömuutosten ymmärtäminen ja analysointi aktivoivat oppilasta toimimaan vastuullisesti omassa arjessa.

Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden oma elämismaailma. Opetus tarjoaa toiminnallisia kokemuksia erilaisissa oppimisympäristöissä, joissa oppilaat tekevät havaintoja ja tutkimuksia. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tietoa ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää myös oppilaiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa oppimisessa.

Maantiedon opetuksessa vahvistetaan oppilaiden valmiuksia kestävästä kehitystä edistävään toimintatapaan. Opetus harjaannuttaa oppilaiden osallistumista ja vaikuttamistaitoja ja antaa oppilaille keinoja aktiiviseen kansalaisuuteen ja kestävästä tulevaisuuden rakentamiseen.

Maantiedon oppiaine vuosiluokalla 7		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T13	S1-S6	L1-L7
S1: Maailman karttakuva ja keskeinen paikannimistö sekä kartan peruskäsitteet.		
S3: Planetaarisuus ja sen vaikutukset. Ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet.		
S4: Vertaillaan maailman eri alueiden luonnonmaisemia. Tutkitaan eri alueiden kulttuurimaisemia.		
S5: Asutus maapallolla suhteessa elämän edellytyksiin.		
S6: Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen.		

Maantiedon oppiaine vuosiluokalla 8		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T13	S1-S6	L1-L7
S1: Euroopan karttakuva ja sen keskeinen paikannimistö.		
S3: Elämän edellytykset ja ihmisen toiminnan ja luonnon vuorovaikutus sekä luonnonvarojen kestävä käyttö Euroopassa.		
S4: Euroopan eri alueiden kulttuurimaisemat ja luonnonmaisemat.		
S5: Tutustutaan kulttuureihin, ihmisten elämään, asumiseen ja elinkeinoihin Euroopassa ja muualla maailmassa.		
S6: Globalisaation vaikutus ja alueelliset kehityksymykset.		

Maantiedon oppiaine vuosiluokalla 9		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T13	S1-S6	L1-L7
S1: Suomen karttakuva ja keskeinen paikannimistö. Erilaisia maasto- ja teemakarttoja. Työtavoissa painotetaan karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttöä.		
S4: Suomen maisema-alueet ja luonnonmaisemien syntyyn vaikuttaneet tekijät Suomessa.		
S5: Ihmismaantieteelliset ilmiöt Suomessa.		
S6: Ilmastonmuutos. Luonnonvarojen kestävä käyttö ja biotalouden mahdollisuudet Suomessa.		

**Maantiedon päättöarvioinnin kriteerit
hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä**

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 tukea oppilaan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallolta.	S1-S6	Maapallon kartta- kuvan hahmottami- nen ja keskeisen paikannimistön tunteminen	Oppilas hahmottaa maapallon karttakuvan peruspiirteet sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.
T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla.	S1-S4, S6	Luonnonmaan- tieteellisten ilmiöiden hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla Maan planetaarisuuden, vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelun sekä hahmottaa maapallon kehät ja vyöhykkeisyyden. Oppilas osaa tunnistaa ja kuvailla luonnonmaisemia Suomessa ja maa- pallolla sekä osaa tuoda esille joitakin niiden syntyyn vaikuttaneita tekijöitä.
T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmis- maantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuuri- maisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureja, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla.	S1-S6	Ihmismaan- tieteellisten ilmiöiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata ihmisten elämän ja kulttuurien piirteiden sekä kulttuurimai- semien vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa.
T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnon- ympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys.	S1-S6	Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuoro- vaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnon- varojen kestävä käyttö	Oppilas osaa kuvata, miten luonnon- ympäristö vaikuttaa ihmisten elämään ja elinkeinoihin sekä millaisia vaikutuksia ihmisen toiminnalla on luonnon- ympäristön tilaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa. Oppilas osaa kertoa, miksi luonnon- varojen kestävä käyttö on tärkeää.
T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä.	S1-S6	Maantieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa selittää että maantiedossa tutkitaan alueita ja alueiden välisiä eroja sekä hahmottaa kartoilta eri aluetasot: oma lähiympäristö, kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma. Oppilas osaa esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtia vastauksia niihin.
T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	S1-S6	Tilatajun kehittyminen	Oppilas osaa mitata sekä jana- että suhdelukumittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla, suunnata kartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla.

T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä.	S1-S6	Geomediataidot	Oppilas osaa käyttää kuvia, karttoja, kartta-palveluja sekä muuta geomedialla maantiede- don sisältöjen opiskelussa sekä arkielämäs- sä. Oppilas osaa laatia yksinkertaisia karttoja, diagrammeja sekä muita maantieteellisiä malleja.
T8 ohjata oppilasta kehittämään maan- tieteellisiä tutkimustaitoja.	S1-S6	Tutkimustaidot	Oppilas osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas osaa havainnollistaa tutkimustulok- sia geomedian avulla sekä esittää tutkimus- tulokset suullisesti.
T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoi- maan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa.	S1-S6	Ympäristö- lukutaito ja ympäristön muutosten arviointi	Oppilas osaa havainnoida lähiympäristön muutoksia, osaa antaa esimerkkejä Suo- messä ja muualla maailmassa tapahtuvista ympäristön muutoksista ja osaa nimetä keskeisiä muutoksia aiheuttavia tekijöitä. Oppilas osaa tuoda esille maantieteellisiin ilmiöihin liittyvää ajankohtaista uutisointia ja osaa selittää tapahtumien taustoja.
T10 tukea oppilasta kehittämään vuo- rovaikutus- ja ryhmätöitä sekä argumentoimaan ja esittämään selke- ästi maantieteellistä tietoa.	S1-S6	Ryhmässä työskentelyn ja argumentoinnin taidot	Oppilas osaa toimia ryhmän jäsenenä ja arvioida omaa toimintaansa ryhmässä. Oppilas osaa esittää mielipiteitä maantie- teellisistä asioista sekä kuunnella ja suhtau- tua rakentavasti erilaisiin näkemyksiin.
T11 ohjata oppilasta vaalimaan luon- toa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa op- pilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.	S1-S6	Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot	Oppilas toimii projektissa, jossa yhdessä muiden kanssa vaikutetaan lähiympäristön viihtyisyyden parantamiseen tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen. Oppilas ymmärtää ja osaa kuvata globaalin vastuun merkitystä omassa toiminnassaan.
T12 tukea oppilasta kasvamaan ak- tiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi.	S1-S6	Kestävän kehityksen edistäminen	Oppilas osaa kertoa, miten toimitaan vas- tuullisesti koulussa ja koulun ulkopuolella. Oppilas osaa ottaa kantaa kestävän kehityk- sen kysymyksiin ja osaa antaa esimerkkejä miten toimitaan kestävän elämäntavan mukaisesti.
T13 ohjata oppilasta arvostamaan alu- eellista identiteettiä sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninai- suutta ja kunnioittamaan ihmisoikeuk- sia kaikkialla maailmassa.	S1-S6	Alueellisen identiteetin sekä luonnon, ihmis- toiminnan ja kulttuurien moninaisuuden tunnistaminen	Oppilas osaa luonnehtia omaan alueelliseen identiteettiinsä vaikuttavia tekijöitä sekä osaa kuvata lähiympäristön ja sen moni- muotoisuuden merkitystä. Oppilas osaa kuvata kulttuurien ja ihmisten moninaisuuden merkitystä sekä osaa tarkas- tella yhteiskunnan ilmiöitä ihmisoikeuksien näkökulmasta.

Fysiikka

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Fysiikan opetus auttaa ymmärtämään fysiikan ja teknologian merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetus tukee oppilaiden valmiuksia keskustella fysiikan ja teknologian asioista ja ilmiöistä. Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea fysiikkaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7–9 opiskelun pääpaino on kvalitatiivisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun ja matemaattisten taitojen kehittyessä laajennetaan työskentelyä joidenkin ilmiöiden osalta kvantitatiiviselle tasolle. Aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat oppilaiden ja opettajien vuorovaikutuksessa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaista käsitystä ympäröivästä todellisuudesta.

Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat luonnosta ja teknologisesta ympäristöstä tehdyt havainnot ja tutkimukset. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden omaksumisessa ja ymmärtämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa oppilaita fysiikan opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita hahmottamaan fysiikan osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa fysiikkaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

Fysiikan oppiaine vuosiluokalla 7		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
Ti-T3, T5-T7, T9-T12, T15	S1, S2, S4	L1-L2, L4-L7
Tärahdy- ja aaltoliikkeen perusilmiöt, sekä niihin liittyvät ominaisuudet, suureet ja lait. Valo- ja äänioppi. Maailmankaikkeuden suuret rakenteet ja mittasuhteet.		
T7 osalta harjoitellaan tavoitetta 7. luokalla, pääpaino 8. ja 9. luokalla. Harjoitellaan kuvaajien piirtämistä ja tulkintaa. (T7) Harjoitellaan mittaustulosten käsittelyä eri ohjelmistoilla, esimerkiksi kuvaajien piirtämistä ja tulkintaa taulukkolaskentaohjelmalla. (T9) Harjoitellaan käyttämään fysikaalisia suureita ja käsitteitä. (T10) Korostetaan fysiikan ilmiöiden havainnointia ja soveltamista eri ympäristöissä. (T15)		
S2: Keskitytään sähkömagneettisen säteilyn lajeista näkyvään valoon, ei lämpöoppia.		
S4: Maailmankaikkeuden suuret rakenteet ja mittasuhteet.		

Fysiikan oppiaine vuosiluokalla 8		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T15	S1-S5	L1-L7
Liike, voima ja energia: vuorovaikutukset, tasainen ja muuttuva liike, voima, työ, teho, mekaaninen energia ja energian säilyminen. Lämpöenergia.		
T4 osalta energiavarojen kestävä käytön tarkastelun pääpaino 9. luokalla. (T4)		
T7 osalta harjoitellaan tavoitetta 7. luokalla, pääpaino 8. ja 9. luokalla. Harjoitellaan kuvaajien piirtämistä TVT-laitteiden avulla, tulkitaan kuvaajia. (T7) Tutustutaan johonkin nykyaikaiseen teknologiseen sovellukseen ja sen toimintaperiaatteeseen (T8). Luonnontieteellisen tiedon hankinta, mittaaminen ja esittäminen TVT-laitteiden avulla (T9). Käytetään vuorovaikutuksen ja liikkeen keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja. Liikettä käsitellään sekä kvalitatiivisesti, että kvantitatiivisesti. Ei sähköoppia. (T14) Korostetaan fysiikan ilmiöiden havainnointia ja soveltamista eri ympäristöissä. (T15)		
S2: Ei sähkömagneettista säteilyä eikä hiukkassäteilyä		
S3: Ei käsitellä koulutuspolkuja eikä ammatteja		
S4: Ei maailmankaikkeuden rakenteita ja mittasuhteita		

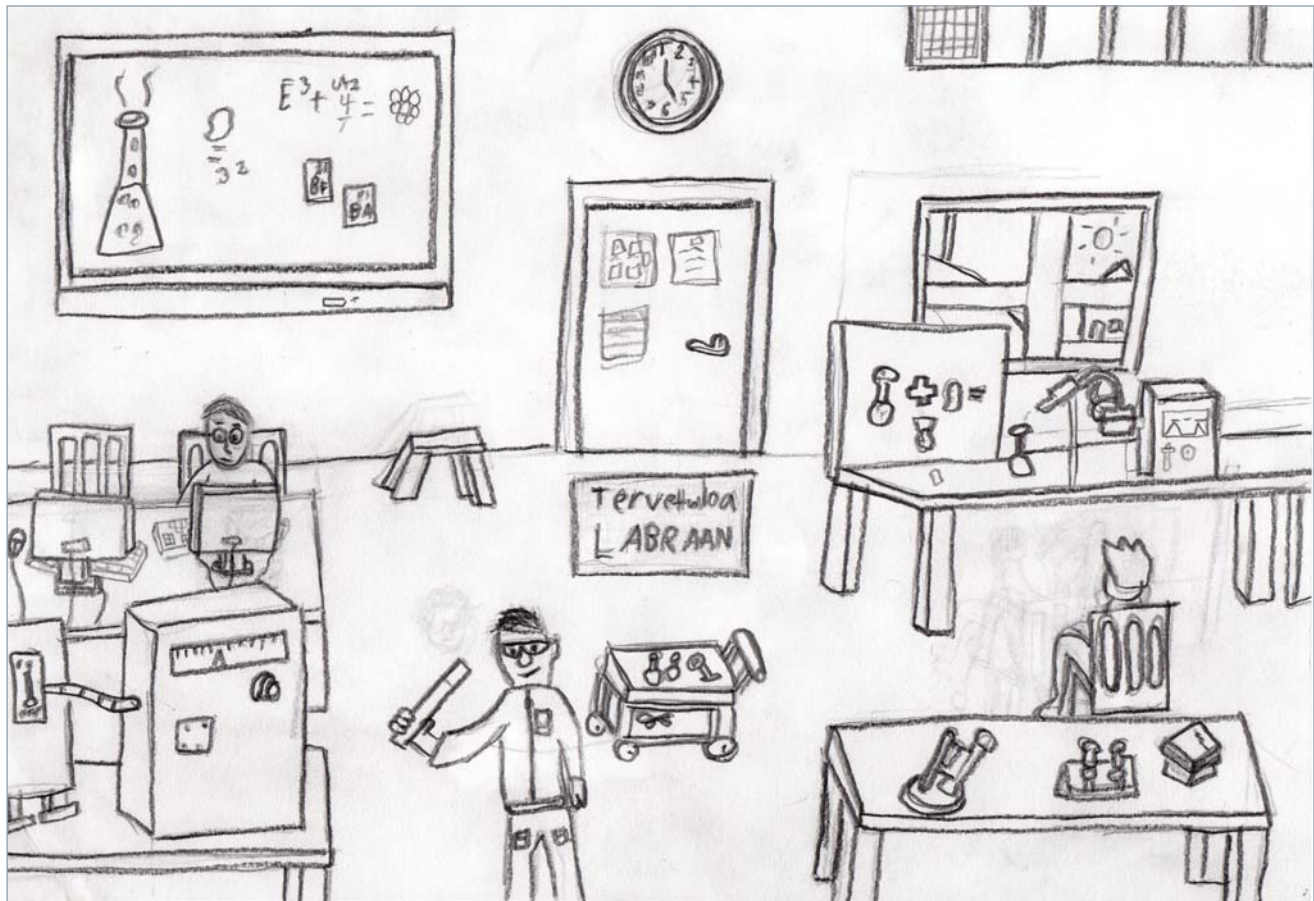
Fysiikan oppiaine vuosiluokalla 9		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T15	S1-S6	L1-L7
Sähköoppi: jännitteen ja sähkövirran välinen yhteys, tasavirtapiirit ja niihin liittyvät kytkennät ja mittaukset, sähköturvalisuus, sähköön käyttö ja tuottaminen, sähköinen varautuminen ja magnetismi. Maailmankaikkeuden pienet rakenteet: radioaktiivisuus ja siihen liittyvä ilmiöt, ionisoiva säteily, säteilyltä suojautuminen. Fysiikka yhteiskunnassa: energian tuotantotavat, kestävä kehitys energiavarojen kannalta.		
Fysiikan osaamisen merkitys eri ammateissa ja jatko-opinnoissa. Fysiikan tiedon hyödyntäminen mielipiteiden muodostamisessa ja yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa. (T3) Energiavarojen kestävä käytön tarkastelun pääpaino 9. luokalla. Ohjataan järkevien valintojen tekemiseen energiavarojen kestävä käytön kannalta. (T4) Harjoitellaan tavoitetta 7. luokalla, pääpaino 8. ja 9. luokalla. Hyödynnetään TVT-laitteita tutkimuksissa. Tulkitaan tutkimustietoa ja tehdään johtopäätöksiä tutkimustulosten ja tieteellisen tiedon perusteella. (T7) Tutustutaan johonkin nykyaikaiseen teknologiseen sovellukseen ja sen toimintaperiaatteeseen (T8). Hyödynnetään TVT-laitteita luonnontieteellisen tiedon hankintaan, mittaamiseen ja esittämiseen (T9). Käytetään sähköopin keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja. Ei liikkeen käsittelyä. (T14) Korostetaan fysiikan ilmiöiden havainnointia ja soveltamista eri ympäristöissä (T15).		
S4: Maailmankaikkeuden pienet rakenteet.		
S5: Vuorovaikutukset, ei liikettä.		

**Fysiikan päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle
(arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä**

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun.	S1-S6		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti.	S1-S6	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Oppilas osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearvioinnin perusteella.
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.	S1-S6	Fysiikan merkityksen arvioiminen	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Oppilas osaa kuvata fysiikan osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.
T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta.	S1-S6	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Oppilas osaa kuvata erilaisia valintoja energiavarojen kestävän käytön kannalta.
Tutkimisen taidot			
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi.	S1-S6	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Oppilas osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti.	S1-S6	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa erilaisia tutkimuksia.

T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia.	S1-S6	Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Oppilas osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa.	S1-S6	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joitakin teknologisia sovelluksia ja niiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa työskennellä yhteistyössä teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.
T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla.	S1-S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.
Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen			
T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsitteitä kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä.	S1-S6	Käsitteiden käyttö ja jäsentäminen	Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä fysiikan keskeisten käsitteiden avulla. Oppilas osaa yhdistää ilmiöön siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä.	S1-S6	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia malleja ja tehdä ennusteita sekä harjoittelee yksinkertaisten mallien muodostamista mittaustuloksista. Oppilas osaa kuvata mallia ja nimetä mallin rajoituksia tai puutteita.
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.	S1-S6	Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.

T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	S1, S4	Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä.	S5, S6	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Oppilas osaa käyttää vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähköns keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.
T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä.	S1-S6	Tietojen ja taitojen soveltaminen eri tilanteissa	Oppilas osaa käyttää fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa fysiikkaa sovelletaan eri ympäristöissä.

Kemia

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Kemian opetus auttaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetus tukee oppilaiden valmiuksia tehdä valintoja sekä käyttää tietoja ja taitoja elämän eri tilanteissa. Opetus välittää kuvaa kemian merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: kemialla tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea kemiaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7–9 opiskelun pääpaino on makroskooppisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun kehittyessä yhteyttä submikroskooppisiin ja symbolisiin malleihin vahvistetaan. Oppilaiden aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä.

Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Kemian opetuksen lähtökohtana on elinympäristöön liittyvien aineiden ja ilmiöiden havainnointi ja tutkiminen. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden sisäistämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa oppilaita kemian opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita hahmottamaan kemian osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa kemialla erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Kemian oppiaine vuosiluokalla 7		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T15	S1-S6	L1-L7
Työturvallisuus. Erotusmenetelmät. Alkuaine, yhdiste, puhdas aine, seos. Liukokset. Palaminen ja paloturvallisuus.		
Kemiallinen reaktio ja reaktionopeus. Atomimalli, kemialliset merkit. Vesi ja happi.		
Harjoitellaan mittausta ja mittaustulosten käsittelyä myös tietotekniikkaa hyödyntäen.		
Havainnoidaan oppilaan työskentelytaitoja ja otetaan ne huomioon arvioinnissa. (T6)		
Hyödynnetään myös tietotekniikkaa. (T7)		

Kemian oppiaine vuosiluokalla 8		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T15	S1-S6	L1-L7
Hapot ja emäkset, ympäristön happamoituminen. Jaksollinen järjestelmä. Ioni- ja molekyyliyhdisteet. Metallit. Sähkökemia. Kestävä kehitys ja kierrätys (T4). Harjoitellaan mittausta ja mittaustulosten käsittelyä tietotekniikkaa hyödyntäen. Havainnoidaan oppilaan työskentelytaitoja ja otetaan ne huomioon arvioinnissa. (T6) Hyödynnetään tietotekniikkaa (T7). Käytetään mittausautomaatiikkaa (T9).		

Kemian oppiaine vuosiluokalla 9		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T15	S1-S6	L1-L7
Hiilen kierto. Orgaaninen kemia. Ravintokemia. Orgaanisen kemian sovellukset. Kemian osaamisen merkitys eri ammateissa ja jatko-opinnoissa (T3). Kestävä kehitys, kierrätys ja tuotteen elinkaarianalyysi (T4). Harjoitellaan mittausta ja mittaustulosten käsittelyä tietotekniikkaa hyödyntäen. Havainnoidaan oppilaan työskentelytaitoja ja otetaan ne huomioon arvioinnissa. (T6) Käsitellään, tulkitaan ja esitellään tutkimusten tuloksia. Osataan soveltaa eri oppiaineissa opittuja asioita tulosten analysoimiseen ja johtopäätösten tekemiseen. (T7) Kiinnitetään huomiota tiedonhaun monipuolisuuteen (T9). Tutustutaan molekyylihallinnusohjelmiin (T11). Kiinnitetään huomiota tiedonhaun monipuolisuuteen ja lähdekritiikkiin (T12).		

**Kemian päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle
(arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä**

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun.	S1-S6		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti.	S1-S6	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Oppilas osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearvioinnin perusteella.
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.	S1-S6	Kemian merkityksen arvioiminen	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Oppilas osaa kuvata kemian osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.
T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.	S1-S6	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian osaamista tarvitaan kestäväen tulevaisuuden rakentamiseksi. Oppilas osaa kuvata erilaisia valintoja luonnonvarojen kestäväen käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.
Tutkimisen taidot			
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi.	S1-S6	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Oppilas osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.

T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti.	S1-S6	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas hallitsee perustyötaidot, osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa suljettuja ja avoimia tutkimuksia.
T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia.	S1-S6	Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Oppilas osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.
T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa.	S1-S6	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joitakin esimerkkejä kemian soveltamisesta teknologiassa. Oppilas osaa työskennellä yhteistyössä yksinkertaisen kemiaa soveltavan ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.
T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla.	S1-S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen			
T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä.	S1-S6	Käsitteiden käyttö ja jäsentyminen	Oppilas osaa käyttää kemian keskeisiä käsitteitä oikeassa asiayhteydessä ja yhdistää niitä toisiinsa. Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä kemian keskeisten käsitteiden avulla.
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä.	S1-S6	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä malleilla tai kuvauksilla.

T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.	S1-S6	Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	S1, S4	Luonnontieteellisen tiedon luonteen-hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään peruseriaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista.	S5, S6	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutoksien keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.
T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä.	S1-S6	Tietojen ja taitojen soveltaminen eri tilanteissa	Oppilas osaa käyttää kemian tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kemiaa sovelletaan eri ympäristöissä.

Terveystieto

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan pohjautuva oppiaine. Terveystiedon opetuksen tehtävänä on oppilaiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveyteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan ikäkaudelle sopivalla tavalla terveysosaamisen eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus.

Opetuksessa huomioidaan terveyteen liittyvien ilmiöiden moniulotteisuus ja -tasaisuus: terveyttä tukevat ja kuluttavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät sekä näiden väliset yhteydet ja syy-seuraussuhteet. Terveyttä tarkastellaan ihmisen elämänkulun eri vaiheissa, yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla sekä soveltuvin osin myös globaalisti.

Oppilaiden kehittyessä ja elinpiirin kasvaessa terveyteen liittyvien kysymysten tarkastelu laajenee ja syvenee. Keskeistä on ohjata oppilaita ymmärtämään terveyttä voimavarana jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetuksen tulee tukea oppilaiden yksilöllistä ja yhteisöllistä tiedon hankintaa, rakentamista, arviointia ja käyttämistä. Lisäksi tuetaan turvallisuustaitoihin, sosiaalisiin taitoihin sekä tunteiden tunnistamiseen ja säätelyyn liittyvien valmiuksien kehittymistä.

Terveysosaamisen avulla oppilaat hahmottavat terveyden laaja-alaisuutta ja saavat valmiuksia tehdä tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja terveyteen liittyviä valintoja ja päätöksiä. Terveysosaaminen lisää kykyä tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat oppilaiden oman ja ympäristönsä terveyden ja hyvinvoinnin arvostamisen, ylläpitämisen ja edistämisen. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksia havainnoida ja tutkia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä omassa elin-, ja oppimisympäristössä, tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa sekä harjoitella ja soveltaa osaamista käytännössä.

Terveystietoa opetetaan vuosiluokilla 1–6 osana ympäristöoppia. Vuosiluokilla 7–9 opetuksessa syvennetään ja laajennetaan alempien vuosiluokkien aikana käsiteltyjä teemoja ikäkauden mukaisesti. Opetuksessa pyritään aiempaa tarkempaan tiedon-alakohtaiseen käsitteiden käyttöön ja vahvistetaan kriittiseen ajatteluun, itsetuntemukseen ja eettiseen pohdintaan liittyvää osaamista ikäkauden mukaisesti. Opetuksessa eri vuosiluokilla otetaan huomioon opettavan aineksen ja siihen liittyvän osaamisen merkitys oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen näkökulmasta.

Terveystiedon oppiaine vuosiluokalla 7		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T12	S1-S3	L1-L7
S1: - terveyden osa-alueet - minäkuva ja itsetuntemus - seksuaalinen kehittyminen - elämänkulun vaiheet - tunteiden tunnistaminen ja säätely		
S2: - terveyden edistäminen ja sairauksien ehkäisy - arkirytm - uni - ravitsemus ja liikunta - hygieniä ja itsehoito - ensiaputaidot: esim. hätäpuhelu, kylkiasento, KKK - kiusaaminen - riippuvuus - päihitteet - tartuntataudit - päänsärky, vatsakivut		
S2 ja S3: terveyteen liittyvän tiedon luotettavuus		

Terveystiedon oppiaine vuosiluokalla 8		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T12	S1-S3	L1-L7
S1: - perheen ja läheisten merkitys - vuorovaikutustaidot		
S2: - seksuaalisuus, seksuaaliterveys ja seksuaalisen kehityksen monimuotoisuus - turvallisuustaidot ja valmiudet - ensiaputaidot - tapaturmat - ravitsemukseen liittyvät valinnat ja ongelmat (esim. erityisruokavaliot, syömishäiriöt) - allergiat ja astma - ergonomia		
S2 ja S3: terveyteen liittyvän tiedon luotettavuus		

Terveystiedon oppiaine vuosiluokalla 9		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T12	S1-S3	L1-L7
S1: • mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen • tunne- ja vuorovaikutustaidot • stressin, kriisien ja ongelmatilanteiden käsittely		
S2: • kansantaudit • mielenterveys • terveyden edistäminen ja sairauksien ehkäisy		
S2 ja S3: • terveyteen liittyvän tiedon luotettavuus		
S3: • terveyspalvelut • kansalaistoiminta • ympäristön terveysriskit		

Terveystiedon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys			
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti.	S1-S3	Terveyteen liittyvät käsitykset	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä vuorovaikutusta esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkein mitä terveyden edistämällä tarkoitetaan. Oppilas pystyy esittelemään elämäntapojen eri vaiheita, erityisesti nuoruuden kehitystä ja kuvaamaan esimerkkien avulla terveyden, kasvun ja kehityksen merkitystä elämän voimavarana.
T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa.	S1	Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi	Oppilas osaa nimetä useita tunteita sekä osaa antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä. Oppilas pystyy tuottamaan ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä esitellä keinoja stressin ja kriisien käsittelyyn.

T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä.	S1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiin osana itsearviointia.
T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa.	S1, S3	Terveydellisen kehityksen analysointi ja toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa eritellä esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa nimetä ja kuvata yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tilanteita tuottaa niihin vastuullisia ratkaisuja.
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät ja sairauksien ehkäisy			
T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.	S1-S3	Terveyteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen ja terveyteen liittyvien käsitteiden käyttäminen	Oppilas pystyy nimeämään useita terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä kuvaamaan pääpiirteissään näiden välisiä yhteyksiä ja syy- ja seuraussuhteita. Oppilas osaa käyttää keskeisiä terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.
T6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa.	S2, S3	Terveyteen, turvallisuuteen ja sairauteen liittyvien tietojen ja taitojen soveltaminen	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää luotettavaa tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti. Oppilas osaa kuvata esimerkein tai esittää asianmukaisia toimintamalleja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.
T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja.	S1, S2		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiin osana itsearviointia.

T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä.	S1-S3	Terveyteen ja sairauteen liittyvien ilmiöiden tarkastelu ja terveyteen liittyvän tiedon luotettavuuden arvioiminen	Oppilas osaa eritellä terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja osaa selittää terveys-tottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista. Oppilas osaa kuvata elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esimerkkejä käyttäen arvioida elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta usean tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän pohjalta.
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri			
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille.	S3	Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä esitellä yhteisöjen, kulttuurin, median ja tieto- ja viestintäteknologian yhteyksiä terveyteen.
T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä.	S1, S2	Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen	Oppilas osaa laatia opiskelu-, toiminta- ja työkykyä edistäviä suunnitelmia. Oppilas osaa kuvata miten hakeutua oman koulun ja kunnan terveyspalveluihin ja antaa useampia esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa.
T11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämäntapaan kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveystietämyksiä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.	S1-S3	Terveyksikäsitysten arviointi sekä oppimista edistävien tekijöiden hahmottaminen	Oppilas osaa pohtia esimerkein sitä, miten perhe, lähiyhteisöt, muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä. Oppilas osaa esimerkein eritellä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.
T12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuuta ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä.	S3	Terveyteen liittyvän viestinnän arviointi sekä terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavien keinojen tunteminen	Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän viestinnän luotettavuutta ja merkitystä sekä perustella terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä käsityksiä. Oppilas osaa eritellä elämäntapojen seurauksia toisille ja ympäristön terveydelle sekä esitellä esimerkein keinoja ja tapoja miten terveyteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisöissä.

Uskonto

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa.

Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä.

Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan oma-kohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämänhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaalle aineksia oman identiteetin, elämänskatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Vuosiluokilla 1–2 uskonnon opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita tuntemaan ja arvostamaan omaa uskonnollista ja katsomuksellista taustaansa sekä kohtaamaan arvostavasti uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta omassa luokassa ja koulussa sekä lähiympäristössä. Tähän opetus antaa perustietoja ja -taitoja sekä ajattelun välineitä. Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan ja omia mielipiteitään sekä harjaantumaan toisten tunteiden tunnistamisessa ja mielipiteiden huomioon ottamisessa. Oppilaita kannustetaan ihmettelemään, kyselemään ja osallistumaan keskusteluun. Oppilaita ohjataan toimimaan vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti.

Evangelisluterilainen uskonto vuosiluokilla 1–2

Evangelisluterilainen uskonto vuosiluokalla 1		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T8	S1-S3	L1-L7
- Oman perheen tai lähiympäristön kristilliset perinteet ja tavat/uskonottomuus - Tutustutaan rukouksiin (ilta-, ruoka- ja esirukous) - Kirkko (rakennuksena ja srk-yhteisönä) - Millainen kirja Raamattu on? - Raamatun alkukertomuksia, UT:n kertomuksia - Jeesuksen lapsuus ja kotimaa - Joulu ja pääsiäinen - Keskustellaan oikeasta ja väärästä, totuudesta ja valheesta - Miten voin huomioida toiset, mitä Jeesus siitä opettaa?		

Evangelisluterilainen uskonto vuosiluokalla 2		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T8	S1-S3	L1-L7
- Oman suvun tai lähiympäristön kristilliset perinteet - Raamatun kertomuksia VT:sta ja UT:sta - Tutustutaan Isä meidän -rukoukseen ja Herran siunaukseen - Kirkolliset toimitukset (kaste, ehtoollinen) - Pohditaan eri elämänskysymyksiä lapsilähtöisesti ja kristillisen opetuksen mukaan - Mietitään oman toiminnan vaikutuksia muihin ja ympäristöön - Huomioidaan vastuu toisista ihmisistä, Raamatun opetukset aiheesta		

Ortodoksiuskonto vuosiluokilla 1–2

Ortodoksinen uskonto vuosiluokalla 1		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T3	S1-S3	L1-L7
• Oppilaassa herää mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan. Oppilas tietää oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. • Oppilas tutustuu Raamattuun, keskeisiin ortodoksisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin. • Oppilasta tutustuu Raamatun kertomuksiin. • Oppilas tunnistaa oman uskonnon keskeisiä ortodoksia käsitteitä, kertomuksia ja symboleita • Oppilas tutustuu ortodoksisiin tapoihin ja kirkkovuoden kiertoon. Oppilas tutustuu juhlien sisältöön ja niiden erilaisiin viettotapoihin. • Oppilas tietää, että on olemassa myös muita uskontoja kuin oma uskonto ja on olemassa myös muita katsomuksia. • Oppilas rohkaistuu kertomaan arkisista kokemuksistaan. Oppilas harjoittelee tunnistamaan ja ilmaisemaan omia tunteitaan. Oppilas harjoittelee kuuntelemaan toisia ja kunnioittamaan heidän ajatuksiaan. • Oppilas harjoittelee eläytymään toisen asemaan sekä pyrkii kunnioittamaan toisen ajatuksia. Oppilas harjoittelee tunnistamaan oikean ja väärän. • Oppilas osaa nimetä asioita, joista hän voi ottaa vastuuta omassa arjessaan. Oppilas pohtii kuinka hän voi omalta osaltaan vaikuttaa oman lähipiirin hyvinvointiin. • Oppilas rohkaistuu kertomaan omia mielipiteitään. Oppilas harjoittelee kuuntelemaan toisen kertomaa ja esittämään kysymyksiä. Oppilas tietää, että ihmiset voivat olla monista asioista eri mieltä.		

Ortodoksinen uskonto vuosiluokalla 2		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T3	S1-S3	L1-L6
• Oppilaassa herää mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan. Oppilas tuntee oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. • Oppilas tietää, miksi keskeisiä ortodoksia juhlapäiviä vietetään. Oppilas tutustuu ortodoksisiin perinteisiin ja tapoihin. • Oppilasta tutustuu luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin. Oppilas osaa nimetä joitakin yhtäläisyyksiä ja eroja oman sekä toisen uskonnon tavoissa ja juhlaperinteissä. • Oppilas rohkaistuu kertomaan arkisista kokemuksistaan. Oppilas harjoittelee tunnistamaan ja ilmaisemaan omia tunteitaan. Oppilas harjoittelee kuuntelemaan toisia ja kunnioittamaan heidän ajatuksiaan. • Oppilas harjoittelee ymmärtämään ja kunnioittamaan erilaisia ajattelutapoja ja vakaumuksia. Oppilas tutustuu ihmisoikeuksiin. • Oppilas pohtii kuinka hän voi omalta osaltaan vaikuttaa oman lähipiirin hyvinvointiin. • Oppilas osaa nimetä joitakin tapoja, joilla hän voi huolehtia ympäristöstä ja luonnosta. • Oppilas rohkaistuu kertomaan ja perustelemaan omia mielipiteitään. Oppilas harjoittelee kuuntelemaan toisen kertomaa ja esittämään kysymyksiä. Oppilas harjoittelee ymmärtämään myös eriäviä mielipiteitä.		

Katolinen uskonto vuosiluokilla 1–2

Katolisen uskonnon oppiaine vuosiluokalla 1		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T3, T5-T8	S1-S3	L1-L4, L6, L7
T1: Herättää oppilaan mielenkiinto uskonnonopiskelua kohtaan. Oma kaste tapahtumana, perhe ja oma seurakunta.		
T2: Oman uskonnon keskeiset aihe-alueet. Jumala on elämänantaja; Raamattu kertoo Jumalasta; VT: Daavid, UT: Jeesus opettaa; siunaa; parantaa; hyvä paimen; tyyntyyttää myrskyn		
T3: Kirkkovuosi: adventti, jouluku, paasto, pääsiäinen sekä koulussa opetettavien muiden uskontojen juhlat		
T5: Omien ajatuksien ja tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen: ihminen saa valita, kiitän elämästä		
T6: Oikeudenmukainen toiminta, eläytyminen toisen asemaan ja toisen ihmisen ajatuksien ja vakaumuksen kunnioittaminen: veljesten riita, anteeksi pyytäminen, oikeudenmukaisesti toimiminen		
T7: Eettinen pohdinta: Jumala antaa elämän, anteeksiantaminen ja pyytäminen, sovinto, ihminen osana luomakuntaa		
T8: Mielipiteen esittäminen ja perusteleminen, erilaisten mielipiteiden kuunteleminen ja ymmärtäminen.		

Katolisen uskonnon oppiaine vuosiluokalla 2		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T2-T8	S1-S3	L1-L7
T2: Oman uskonnon ihmiskuva: Jumala rakasta meitä sellaisina kuin olemme ihonväriin, uskontoon ym. katsomatta. Kirkko Jumalan perheen kotina: kirkon esineistöä.		
T3: Jumalan toiminta: Jumala tulee ihmiseksi Jeesuksessa rakkaudesta ihmisiä kohtaan ja opettaa miten tulee rakastaa; kirkonvuoden tavat ja juhlat (myös muut uskonnot)		
T4: Luomakunta Jumalan lahjana ihmisille; ihmisten vastuu luomakunnasta, katolinen perinne, vertauskuvat, pyhä Franciscus; muiden katsomusten näkemys luomakunnasta		
T5: Omien ajatuksien ja tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen: Jairoksen tytär, kivisydän, tuhlaajapoika, kertomus ”kaikki meni huonosti”		
T6: Oikeudenmukaisuus ja toisen asemaan eläytyminen: tuhlaajapoika, oikeudenmukaisuus ja laupeus, sen jälkeen rakkaus, kertomuksia lasten omista kokemuksista		
T7: Eettinen pohdinta: vastuu itsestä, yhteisöstä ja luonnosta		
T8: Mielipiteen esittäminen ja perusteleminen, erilaisten mielipiteiden kuunteleminen ja ymmärtäminen.		

Vuosiluokilla 3–6 uskonnon opetuksessa laajennetaan ja syvennetään oman uskonnon perustietoja. Opetuksessa perehdytään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeiseenoppiin, eettisiin periaatteisiin, rituaaleihin ja tapoihin. Oppilaita kannustetaan ihmettelyyn ja kyselyyn. Opetuksessa tutustutaan Suomen ja Euroopan uskonnollisiin juuriin sekä uskonnolliseen ja katsomukselliseen elämään nyky-Suomessa ja Euroopassa.

Oppilaat harjaannuttavat medialukutaitoaan ja heitä ohjataan arvioimaan ja käyttämään eri lähteistä etsimäänsä tietoa sekä hyödyntämään sitä eri tilanteissa.

Opetuksessa käsitellään lasten oikeuksia ja yksilön vastuuta omista teoistaan. Opetuksessa harjoitellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä tuetaan oppilaita muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiä. Oppilaita rohkaistaan ystävyyteen, myönteisen luokka- ja kouluyhteisön rakentamiseen sekä toimimaan syrjintää vastaan.

Evangelisluterilainen uskonto vuosiluokilla 3–6

Evangelisluterilainen uskonto vuosiluokalla 3		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T2-T8	S1-S3	L1-L3, L5-L7
• Paneudutaan tarkemmin Raamatun Vanhaan Testamenttiin ja sen kertomuksiin • Opitaan 10 käskyä ja Herran siunaus • Opitaan etsimään Raamatunkohtia • Tutustutaan juutalaisuuteen VT:n kertomusten kautta • Tutustutaan omaan seurakuntaan • Kirkolliset toimitukset: kaste, häät, hautajaiset, ehtoollinen (huomioidaan nimiäiset, maistraatissa vihkiminen)		

Evangelisluterilainen uskonto vuosiluokalla 4		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T2-T8	S1-S3	L1-L3, L5-L7
• Paneudutaan tarkemmin UT:iin, Jeesuksen elämään ja opetuksiin • Opitaan Isä meidän -rukous • Rakkauden kaksoiskäsky ja Kultainen sääntö • Yhteys kristillisten opetusten ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen välillä • Lasten elämään liittyviä kysymyksiä ja empatian pohdintaa		

Evangelisluterilainen uskonto vuosiluokalla 5		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T8	S1-S3	L1-L7
• 3. ja 4. vuosiluokkien sisältöjen kertausta ja laajentamista • Jeesuksen vertauksia ja opetuksia (esim. Vuorisaarna) • Opitaan Jeesuksen elämän ja kirkkovuoden juhlien yhteys • Seurakunnan synty • Lähetysmatkat • Oma seurakunta ja elämänsäkaareen liittyviä juhlia (kaste, häät, konfirmaatio, ehtoollinen, hautajaiset/nimiäiset, maistraatissa vihkiminen) • Mitä toimintaa seurakunnassa on? • Kristinuskon etiikkaan ja moraaliin liittyvää pohdintaa • Uskonnonvapaus • Keskustelua tieteen ja kristillisen uskon kohtaamisesta		

Evangelisluterilainen uskonto vuosiluokalla 6		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T2-T8	S1-S3	L1-L3, L5-L7
- Kirkon historiaa: alkuseurakunta, kirkon jakautuminen, katolinen keskiaika, reformaatio (Luther), kirkot uudella ajalla - Kristinusko Suomessa: Kristinuskon tulo Suomeen, reformaatio Suomessa (Agricola) - Kristinuskon vaikutus suomalaiseen kulttuuriin (lait, arkkitehtuuri, taide, sanasto...) - Lähialueen herätysliikkeisiin tutustuminen - Tutustutaan lähialueella oleviin vapaisiin kristillisiin srk:iin (esim. helluntailaisuus, vapaakirkko) - Muita kulttuureja ja uskontoja - Lähetystyö eri kulttuurien parissa - Ihmisoikeuksien ja ihmisten kunnioittamisen kristillinen tausta - Keskustelua oman ikäkauden elämänsymboleista - Pohditaan kriittisesti mielipiteenmuokkausta ja mahdollisuutta ilmaista omat mielipiteensä (Martin Luther King, ihmisoikeudet) - Pohditaan omaa suhtautumista toisiin sekä omien tekojen ja valintojen vaikutusta ihmisten välisiin suhteisiin/omaan elämään		

Ortodoksiuskonto vuosiluokilla 3–6

Ortodoksinen uskonto vuosiluokalla 3		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T12	S1-S3	L1-L7
- Oppilas perehtyy Raamattuun ja pyhiin kertomuksiin sekä niiden opetuksiin ortodoksisesta näkökulmasta. - Oppilas tutustuu kirkon jumalanpalvelusperinteeseen ja joihinkin mysteerioihin sekä keskeisiin rukouksiin. Oppilas tutustuu kirkkoon uskonnollisena rakennuksena. - Oppilas pohtii Raamatun kertomusten vertauskuvallisuutta sekä yleisimpien ortodoksisten tapojen sanatonta viestintää. - Oppilas harjoittelee Raamatun käyttöä, kuvanlukutaitoa ikonien avulla sekä harjoittelee etsimään tietoa erilaisista lähteistä. - Oppilas tietää Suomen suurimmat uskonnolliset yhteisöt ja omassa koulussa opetettavia katsomuksia. - Oppilas tutustuu Abrahamin uskontojen syntyyn. - Oppilas harjoittelee hyvää käyttäytymistä pyhäköissä ja erilaisissa uskonnollisia elementtejä sisältävissä tilanteissa. - Oppilas tietää pyhän käsitteen ja osaa yhdistää sen uskontoon, kirkkorakennukseen ja Raamattuun. - Oppilas tutustuu Vanhan Testamentin keskeiseen eettiseen opetukseen. - Oppilas käsittelee keskeisiä elämänsymboleja, tunteita ja arvoja Raamatusta valittujen kertomusten ja oman elämän kokemusten avulla. - Oppilas tutustuu YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen. - Oppilas pohtii ja arvioi tekemiään valintoja. - Oppilas harjoittelee keskustelemaan, ilmaisemaan rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan. - Oppilaalla on valittujen työtapojen kautta mahdollisuus muodostaa ja vahvistaa myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään. - Oppilas osallistuu ortodoksiseen liturgiaan vähintään kerran.		

Ortodoksinen uskonto vuosiluokalla 4		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T12	S1-S3	L1-L7
• Oppilas perehtyy evankeliumikirjoihin ja Raamattuun kirkon kirjana ja uskon lähteenä sekä muihin pyhiin kirjoituksiin. • Oppilas tutustuu kirkon mysteerioihin sekä kirkkoon jumalanpalveluspaikkana, kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan. • Oppilas tutustuu kirkon keskeisiin juhliin. • Oppilas tunnistaa kirkkorakennuksen ja jumalanpalvelusten symboliikkaa. • Oppilas opettelee etsimään tietoa mm. paikkakunnalla vaikuttavista uskonnollisista yhteisöistä monipuolisia lähteitä käyttäen. • Oppilas tietää lähialueen uskontoja ja uskonnollisia yhteisöjä. • Oppilas tutustuu juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteisiin. • Oppilas harjoittelee hyvää käyttäytymistä pyhäköissä ja erilaisissa uskonnollisia elementtejä sisältävissä tilanteissa. • Oppilas osaa yhdistää pyhän käsitteen mysteerioihin. • Oppilas käsittelee keskeisiä elämänskysymyksiä, tunteita ja arvoja Uudesta Testamentista valittujen kertomusten ja arjen kokemusten avulla. • Oppilas tutustuu YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen yksilön ja yhteisön näkökulmasta • Oppilas arvioi tekemiään valintoja ja pohtii toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja ortodoksista etiikkaa hyödyntäen. • Oppilas harjoittelee keskustelemaan, ilmaisemaan rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan ja opettelee ottamaan toisen huomioon. • Oppilaalla on valittujen työtapojen kautta mahdollisuus muodostaa ja vahvistaa myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään. • Oppilas osallistuu ortodoksiseen liturgiaan vähintään kerran.		

Ortodoksinen uskonto vuosiluokalla 5		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T12	S1-S3	L1-L7
• Oppilas perehtyy varhaisen kristillisyyden merkitykseen kristinuskon kehittämisessä maailmanuskonnoksi. • Oppilas perehtyy liturgisen elämän peruspiirteisiin sekä kirkkomusiikkiin ja ikonitaiteeseen. • Oppilas perehtyy kirkon juhliin. • Oppilas tunnistaa ja ymmärtää ortodoksinen ikonitaiteen, rukousperinteen sekä kirkkoveisujen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta. • Oppilas harjoittelee kuvanlukemista kirkkotaiteesta ja kirkkoveisujen tekstien tulkitsemista. Oppilas etsii tietoa monipuolisista lähteistä ja pohtii alustavasti tiedon luotettavuutta. • Oppilas osaa käyttää Raamattua. • Oppilas tuntee kirkon synnyn vaiheita ja Suomen katsomuksellisia juuria ja nykytilaa. • Oppilas osaa käyttäytyä asianmukaisesti pyhäköissä ja erilaisissa uskonnollisia elementtejä sisältävissä tilanteissa. • Oppilas ymmärtää pyhyiden merkitystä uskonnoissa ja tiedostaa itselleen pyhiä asioita. • Oppilas tutustuu ortodoksinen kirkon keskeiseen eettiseen opetukseen. • Oppilas ymmärtää ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta. • Oppilas tuntee arvo-käsitteen ja osaa yhdistää sen omaan ajatteluunsa.		

- Oppilas osaa ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan ja ottaa toisen huomioon.
- Oppilas harjoittelee perustelemaan omia näkemyksiään.
- Oppilaalla on valittujen työtapojen kautta mahdollisuus muodostaa ja vahvistaa myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään.
- Oppilas osallistuu ortodoksiseen liturgiaan vähintään kerran.

Ortodoksinen uskonto vuosiluokalla 6

Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T12	S1-S3	L1-L7
• Oppilas tuntee Raamatun perusrakenteen ja ymmärtää sen merkityksen opin lähteenä sekä tuntee kirkkoisien opetuksia ja kristillisen opin muodostumisen. • Oppilas tuntee liturgisen elämän peruspiirteet sekä osaa kertoa mysteerioista. Oppilas tutustuu luostariin pyhänä paikkana ja tuntee sen merkityksen. • Oppilas perehtyy kirkon keskeisiin juhliin. • Oppilas tunnistaa ortodoksinen uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja huomaa samankaltaisuutta ja erilaisuutta muissa kristillisissä perinteissä sekä juutalaisuudessa ja islamissa. • Oppilas harjoittelee tunnistamaan ja arvioimaan uskontoihin liittyvää uutisointia ja tutustuu ajankohtaisiin uskontoon liittyviin aiheisiin mediassa. Oppilas etsii uskontoon katsomuksiin liittyvää tietoa ja arvioi sen luotettavuutta. • Oppilas tuntee pääpiirteittäin ortodoksinen kirkon olemuksen apostolisena ja katolisen yhteisönä. Oppilas osaa kuvata eri uskontoja ja uskonnotmuuttoa Euroopassa. • Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteitä sekä niiden keskeisiä suhteita. • Oppilas osaa käyttäytyä asianmukaisesti pyhäköissä ja erilaisissa uskonnollisia elementtejä sisältävissä tilanteissa. • Oppilas osoittaa kunnioitusta omaa ja toisen pyhää kohtaan. • Oppilas tunnistaa uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita. • Oppilas ymmärtää ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta. • Oppilas arvioi tekemiään valintoja ja pohtii toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestäväen tulevaisuuden näkökulmasta. • Oppilas osaa ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan ja ottaa toisen huomioon. • Oppilas perustelee omia näkemyksiään. • Oppilaalla on valittujen työtapojen kautta mahdollisuus muodostaa ja vahvistaa myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään. • Oppilas osallistuu ortodoksiseen liturgiaan vähintään kerran.		

Katolinen uskonto vuosiluokilla 3–6

Katolisen uskonnon oppiaine vuosiluokalla 3		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1, T2, T5-T8, T10-T12	S1-S3	L1-L7
T1: Helluntaipäivä kirkon syntymäpäivänä, lähetystyön alku, Paavalin elämä ja toiminta sekä Raamatun käyttö.		
T2: Kirkkorakennus, seurakunnan elämä, parannus ja eukaristian vietto.		
T5: Suomen ja Euroopan uskonnolliset ja katsomukselliset juuret.		
T6: Juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin historia Suomessa.		
T7: Oman ja toisten pyhän kunnioittaminen. Oikea käyttäytyminen, Laupias samarialainen.		
T8: 10 käskyn opetukset omien valintojen perustana. Ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen.		
T10: Valintojen arvioiminen, toiminnan taustalla vaikuttavien arvojen pohtiminen eettisten periaatteiden ja kestäväen tulevaisuuden näkökulmasta.		
T11: Keskustelu eettisistä kysymyksistä, ajatusten ilmaiseminen rakentavasti, omien näkemysten perustelemisen harjoittelu.		
T12: Myönteisen maailmankatsomuksen ja itsetunnon muodostaminen ja vahvistaminen sekä luottamus elämään.		

Katolisen uskonnon oppiaine vuosiluokalla 4		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T8, T11-T12	S1-S3	L1-L7
T1: Näkyvä ja näkymätön kirkko sekä pyhien kirjojen kertomukset: Aabraham, opetuslapset, Daavid, Salomo, Neitsyt Maria.		
T2: Kirkon esineet: alttari, pääsiäiskynttilä sekä liturgiset värit. Uskonnon keskeiset käsitteet.		
T4: Uskonnon tiedon hakeminen erilaisista lähteistä.		
T5: Omien ajatuksien ja tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen. Pyhät ihmiset kirkon historiassa.		
T6: Yhteiset juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin opetukset. "Aabrahamin lapset" ja juutalaisten ja islamilaisten omat oppikirjat.		
T7: Oman ja toisten pyhän kunnioittaminen.		
T8: Laupeudentyöt, rippipeili, rippi, kiusaamisen vaikutukset, vastuu muista ihmisistä ja lähetyskäsky eettisen toiminnan pohjana.		
T11: Keskustelu eettisistä kysymyksistä, omien ajatusten ja tunteiden rakentava ilmaiseminen sekä omien näkemysten perusteleminen.		
T12: Myönteisen maailmankatsomuksen ja itsetunnon muodostaminen ja vahvistaminen sekä luottamus elämään.		

Katolisen uskonnon oppiaine vuosiluokalla 5		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T12	S1-S3	L1-L7
T1: Perehdytään Vanhaan testamenttiin.		
T2: Seurataan oppilaiden kanssa kirkkovuotta koko kalenterivuoden ajan: adventti- ja paastokalenterit.		
T3: Uskonnollisen kielen erityispiirteet ja vertauskuvallisuus: luominen, käärme, hedelmä, palava pensas, voideltu.		
T4: Uskontoa koskevan tiedon etsiminen, arvioiminen ja käyttäminen.		
T5: Suomen ja Euroopan uskonnolliset ja katsomukselliset juuret ja näkemykset.		
T6: Juutalaisuus, kristinusko ja islam sekä niiden vaikutus ja historia Euroopassa.		
T7: Oman ja toisten pyhän kunnioittaminen sekä asianmukainen käytös eri tilanteissa.		
T8: Eettisten periaatteiden muotoutuminen: ihmisen tottelemattomuus, Aabraham, Hagarin ja Ismaelin historia, 10 käskyä.		
T9: Ihmisoikeudet, YK:n lapsen oikeudet ym. sopimusten sisältämiä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta.		
T10: valintojen arvioiminen ja toiminnan taustalla vaikuttavien arvojen pohtiminen eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta.		
T11: Keskustelu eettisistä kysymyksistä, ajatusten ja tunteiden rakentava ilmaiseminen sekä perustelemisen harjoittelu.		
T12: Myönteisen maailmankatsomuksen muodostaminen ja vahvistaminen; itsetuntoa ja luottamusta elämään.		

Katolisen uskonnon oppiaine vuosiluokalla 6		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T12	S1-S3	L1-L7
T1: Uusi Testamentti ja Palestiinan alueen pyhät paikat. Kertomukset: viinitarha, Johannes Kastajan kuolema, köyryselkäisen naisen parantaminen ja Pietarin tunnustus, Jeesuksen ylösnousemus, Paavali pakanoiden apostoli.		
T2: Jerusalemin temppeli, Pietarin basilika, Paavalin basilika ja Lateraanikirkko Roomassa; keskiajan ja nykyiset katoliset kirkot Suomessa. Kasteen ja vahvistuksen sakramentti, sakramentaalit, pyhiinvaellukset, messun rukoukset ja ruusukko.		
T3: Jeesuksen toiminta parantajana, hänen kasteensa ja ylösnousemus, vuorisaarna, Jumalan valtakunta ja kristittyjen vainot.		
T4: Uskontoa koskevan tiedon etsiminen, arvioiminen ja käyttäminen.		
T5: Juutalais-kristillisen kulttuurin juuret, katolisen, ortodoksisen ja luterilaisen kirkon historia Suomessa ja oppilasryhmän oman kulttuurisen taustan juuret ja historia Suomessa.		
T6: Juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin historia Euroopassa, Vatikanin II Kirkolliskokouksen dekreetti ei-kristillisistä uskonnoista.		
T7: Oman ja toisten pyhän kunnioittaminen sekä asianmukainen käytös eri tilanteissa.		
T8 Rakkauden laki, armeliaisuus, pahuuden ongelma seuraavien esimerkkien avulla: äiti Teresa, Ignatius Loyola, Birgitta, don Bosco, Nikolaus ja Franciscus.		
T9: Jeesuksen suhde lapsiin (Jairoksen tytär), eri kulttuurien suhtautuminen lapsiin, YK:n lapsen oikeudet ja niiden toteutuminen oppilaiden omien kokemusten perusteella.		
T10: Valintojen arvioiminen ja toiminnan taustalla vaikuttavien arvojen pohtiminen eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta.		
T11: Keskustelu eettisistä kysymyksistä, ajatusten ja tunteiden rakentava ilmaiseminen sekä perustelemisen harjoittelu.		
T12: Myönteisen maailmankatsomuksen muodostaminen ja vahvistaminen; itsetuntoa ja luottamusta elämään.		

Uskonnon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin.	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin ja pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin.	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta.	S1, S2	Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta.
T4 ohjata oppilas etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä.	S1, S2, S3	Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan.	S1, S2	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Hän osaa kuvata suomalaisen ja eurooppalaisen uskonnollisuuden juuria pääpiirteissään.
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa.	S2, S3	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa.	S1, S2, S3	Uskonnon monilukutaito	Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin.	S1, S2, S3	Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä opiskeltavan uskonnon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita.

T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta.	S2, S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta.	S2, S3	Eettinen pohdinta	Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa soveltaa opiskelemansa uskonnon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään.	S1, S2, S3	Ajattelun ja vuoro-vaikutuksen taidot	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään.	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Vuosiluokilla 7–9 uskonnon opetuksessa perehdytään opiskeltavaan uskontoon kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Opetuksessa syvennetään ja rikastetaan tietoa opiskeltavan uskonnon juurista, lähteistä, opista ja opetuksista sekä vaikutuksista maailmassa.

Opetuksessa tutustutaan sekä maailman suuriin uskontoperinteisiin että uskonnottomuuteen. Opetuksessa tarkastellaan uskontojen yhteiskunnallista ja poliittista vaikutusta sekä uskonnonvapautta ja opetellaan tunnistamaan ja analysoimaan uskonnollisia teemoja tieteessä, mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

Opetuksessa käsitellään eettisen ajattelun keskeiset käsitteet sekä opiskeltavan uskonnon eettiset periaatteet. Opetuksessa perehdytään Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen sekä eri uskontojen ja katsomusten eettisiin näkemyksiin. Opetuksessa pohditaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä ongelmia. Uskonnon opetus tarjoaa oppilaille voimavaroja kasvuun kohti aikuisuutta.

Evangelisluterilainen uskonto vuosiluokilla 7–9

Evangelisluterilainen uskonto vuosiluokalla 7		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1, T2, T3, T4, T5, T7, T9, T10	S2 (soveltaen myös S1 ja S3)	L1, L2, L3, L4, L7
Raamattua käsitellään seitsemännellä vuosiluokalla kristinuskon, kahdeksannella luokalla kirkkotiedon ja yhdeksännellä luokalla hyvän elämän yhteydessä. Muiden uskontojen ja katsomusten pyhiä kirjoja käsitellään seitsemännellä luokalla sekä eettisten periaatteiden osalta yhdeksännellä luokalla. Opetuksessa käytetään erilaisia opetustapoja monipuolisesti hyväksi, päämääränä on oppilaan oman ajattelun kehittäminen ja ihmisenä kasvaminen. Uskonnottomuutta käsitellään kaikilla kolmella luokka-asteella.		
7. vuosiluokka: Erityisesti painotetaan uskontojen ja katsomusten vaikutusta tavallisen ihmisen elämään arjessa. Uskonnot ja katsomukset kuuluvat ihmisten elämään kaikkialla maailmassa, on tärkeää oppia ymmärtämään niiden merkitys ja rikkaus. Uskonnon-opetus ei ole tunnustuksellista, vaan uskontoja tarkastellaan tieteellisestä näkökulmasta ottaen huomioon uskonnon ulottuvuudet: myytit, riitit, kokemukset, yhteisö, oppi, moraali, rakennukset, esineet ja taide. Oppilaita ohjataan tarkkailemaan maailmaa uteliaasti, suvaitsevaisesti, kriittisesti sekä analyttisesti.		
S1: Tutustutaan omaan uskontoon eli kristinuskoon yhtenä maailmanuskontona.		
S3: Tutustutaan eri maailmanuskontojen eettisiin periaatteisiin.		

Evangelisluterilainen uskonto vuosiluokalla 8		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1, T2, T3, T4, T5, T8, T10	S1	L1, L2, L4, L7
Raamattua käsitellään seitsemännellä luokalla kristinuskon, kahdeksannella luokalla kirkkotiedon ja yhdeksännellä luokalla hyvän elämän yhteydessä. Muiden uskontojen ja katsomusten pyhiä kirjoja käsitellään seitsemännellä luokalla sekä eettisten periaatteiden osalta yhdeksännellä luokalla. Opetuksessa käytetään erilaisia opetustapoja monipuolisesti hyväksi, päämääränä on oppilaan oman ajattelun kehittäminen ja ihmisenä kasvaminen. Uskonnottomuutta käsitellään kaikilla kolmella luokka-asteella.		
8. vuosiluokka: Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Opetuksessa perehdytään uskonnonvapauteen, uskontodialogiin sekä ekumeniaan ja tutustutaan myös kristillisperäisiin liikkeisiin, kuten Mormonikirkkoon ja Jehovan todistajiin. Lisäksi tutustutaan uskontokritiikkiin, uskonnottomuuteen sekä kristinuskon suhteeseen tieteelliseen maailmankuvaan. Oman uskonnon lisäksi tutustutaan myös uskonnottomuuteen, uskontodialogiin, uskonnon ja tieteen väliseen suhteeseen sekä kristillisperäisiin liikkeisiin.		

Evangelisluterilainen uskonto vuosiluokalla 9		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1, T4, T3, T4, T5, T6, T7, T8, T9, T10 S3	S3 (soveltaen myös S2)	L1, L2, L4, L7

Raamattua käsitellään seitsemännellä luokalla kristinuskon, kahdeksannella luokalla kirkkotiedon ja yhdeksännellä luokalla hyvän elämän yhteydessä.

Muiden uskontojen ja katsomusten pyhiä kirjoja käsitellään seitsemännellä luokalla sekä eettisten periaatteiden osalta yhdeksännellä luokalla.

Opetuksessa käytetään erilaisia opetustapoja monipuolisesti hyväksi, päämääränä on oppilaan oman ajattelun kehittäminen ja ihmisenä kasvaminen.

Uskonottomuutta käsitellään kaikilla kolmella luokka-asteella.

9. vuosiluokka:

Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksia keskusteluun ja pohtimiseen sekä osallistavien opetusmenetelmien käyttöä.

Hyvää elämää käsiteltäessä tutustutaan myös muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin.

Ortodoksiuskonto vuosiluokilla 7–9

Ortodoksinen uskonto vuosiluokalla 7		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T5	S1-S3	L1-L7

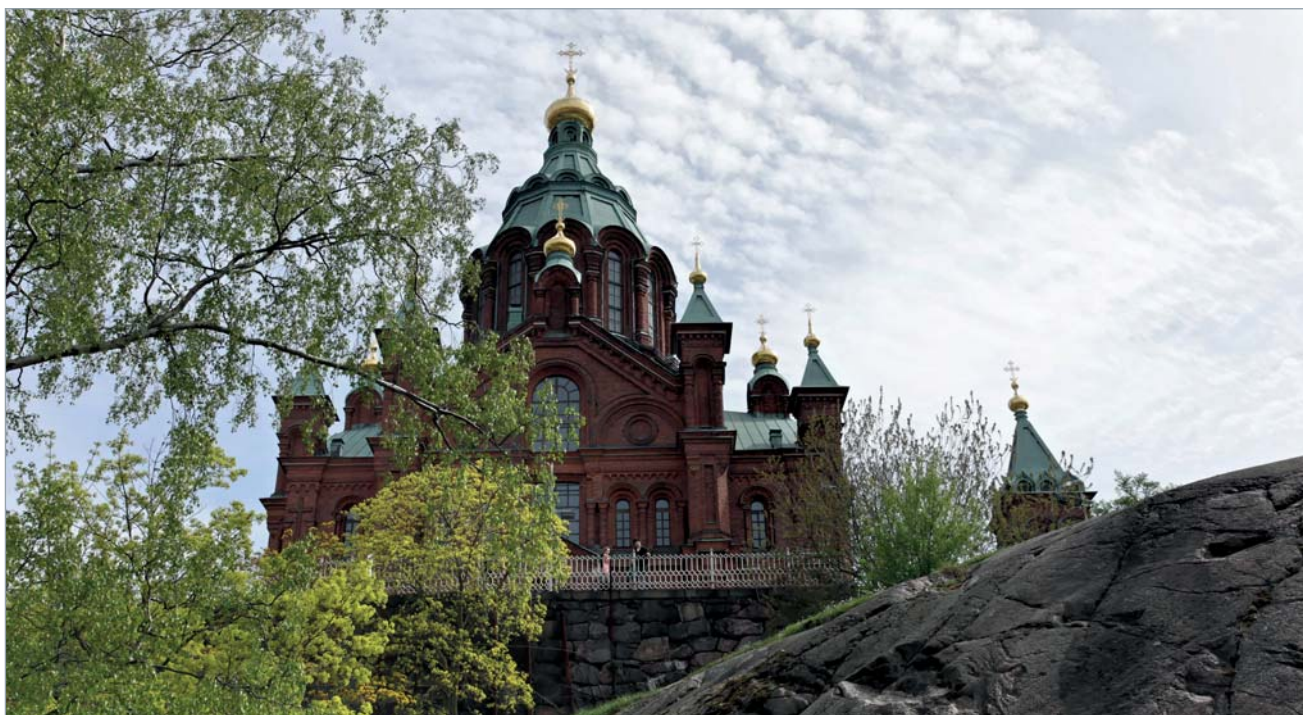
- Oppilas tunnistaa ortodoksinen tradition vaikutuksen kulttuuriin perinteisissä ortodoksissa maissa. Oppilas huomaa ortodoksinen perinteen ja suomalaisen kulttuurin vuorovaikutuksen. Oppilas pohtii luterilaisuuden ja suomalaisen kulttuurin vuorovaikutusta.
- Oppilas ymmärtää kristinuskon ja kirkon syntyhistoriaa sekä kehitystä ja pohtii tämän vaikutusta ortodoksinen kirkon kehitykseen. Oppilas syventää tietämystään Raamatusta ja muista uskon lähteistä sekä tutustuu niiden käyttöön jumalanpalveluselämässä.
- Oppilas tietää Suomessa vaikuttavat uskonnot ja tunnistaa uskontojen merkityksen ihmisille sekä uskonottomuuden katsontana. Oppilas perehtyy kristinuskon ilmenemiseen eri kirkoissa.
- Oppilas syventää tietoaan juutalaisuudesta ja islamista sekä pohtii niiden yhteisiä ja eroavia piirteitä suhteessa kristinuskoon ja erityisesti ortodoksisuuteen.
- Oppilas osaa nimetä ortodoksinen perinteen, kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin tapoja ja symboleja ja tunnistaa niitä median eri lähteistä.
- Oppilas pohtii alustavasti uskonnon vaikutusta maailmanpolitiikkaan.
- Oppilas ymmärtää tieteen ja uskonnon välisen eron Raamatun ja muiden pyhien tekstien tulkinnassa.
- Oppilas tutustuu juutalaisuuden ja islamin tapoihin tulkita pyhiä tekstejään.
- Oppilas harjoittelee mediakriittisyyttä.
- Oppilas perehtyy kristinuskon ja erityisesti ortodoksinen uskon etiikan perusteisiin ja pohtii sen suhdetta ihmisoikeuksiin.
- Oppilas tutustuu juutalaisuuden ja islamin eettisiin periaatteisiin ja pohtii niiden suhdetta ihmisoikeuksiin ja kristilliseen etiikkaan.
- Oppilas pohtii uskonnon merkitystä yhtenä ihmisen valintoihin vaikuttavana tekijänä.
- Oppilas tutustuu uskontojen sisäisiin ja välisiin konflikteihin maailmanhistoriassa kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin osalta.
- Oppilas pohtii ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä.
- Oppilas pohtii opetuksen sisällöistä nousevia, eettisiä, ajankohtaisia teemoja.

- Oppilas pohtii opetuksen sisällöistä nousevia, eettisiä, ajankohtaisia teemoja.
- Oppilas arvioi toisten vaikutusta omiin valintoihinsa.
- Oppilas tutkii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia.
- Oppilas pohtii opetuksen sisällöistä nousevien eettisten kysymysten yhteyttä hyvinvointiin ja kestäväan elämäntapaan.
- Oppilasta rohkaistaan kohtaamaan erilaisia ihmisiä ja erilaisuutta etenkin omassa ryhmässä, koulussa ja lähiympäristössään.
- Oppilas osallistuu ortodoksiseen liturgiaan vähintään kerran.

Ortodoksinen uskonto vuosiluokalla 8

Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T5	S1-S3	L1-L7
• Oppilas pohtii ortodoksinen ja luterilaisen perinteen vaikutusta oman lähipiirinsä elämään. Oppilas pohtii uskontojen ja kulttuurin vuorovaikutusta Euroopassa ja muualla maailmassa. • Oppilas ymmärtää Suomen ortodoksinen kirkon historiaa idän ja lännen välissä ja tuntee Suomen ortodoksista kirkkoa nykypäivänä. Oppilas hahmottaa kirkkovuoden kierron kokonaisuudessaan ja pohtii ajan pyhittämisen merkitystä itselleen. • Oppilas ymmärtää uskontojen ulottuvuuksien merkityksen ja vaikutuksen näkyvästi kulttuuria muovaavina elementteinä. • Oppilas tunnistaa Aasian uskontoja ja tarkastelee niiden vaikutusta länsimaiseen kulttuuriin. Oppilas pohtii Aasian uskontojen yhteisiä ja eroavia piirteitä suhteessa kristinuskoon ja erityisesti ortodoksisuuteen. • Oppilas osaa nimetä Aasian uskontojen tapoja ja symboleja ja tunnistaa niitä median eri lähteistä. • Oppilas havainnoi ja opettelee tulkitsemaan tapoja, symboleja ja uskonnollisia aiheita yhteiskunnassa sekä kulttuurissa. • Oppilas harjoittelee erottamaan vakaumuksellisen tekstin tieteellisestä kielestä. • Oppilas tutustuu monipuolisesti erilaisiin uskonnollisiin teksteihin ja pohtii kriittisesti niiden vaikuttavuutta. • Oppilas harjoittelee mediakriittisyyttä. • Oppilas pohtii ortodoksista ihmiskäsitystä ja ihmisoikeusetiikan opetusta ihmisarvosta. • Oppilas perehtyy Aasian uskontojen eettisiin periaatteisiin ja pohtii niiden suhdetta ihmisoikeuksiin ja kristilliseen etiikkaan. • Oppilas ymmärtää uskonnon yhtenä valintoihin vaikuttavana tekijänä. • Oppilas pohtii Aasian uskontojen merkitystä yksilön elämässä. • Oppilas tutustuu ekumeniaan Suomessa ja uskontojen väliseen globaaliin dialogiin. • Oppilas pohtii ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä. • Oppilas pohtii opetuksen sisällöistä nousevia, eettisiä, ajankohtaisia teemoja ja arvioi omaa suhdettaan niihin. • Oppilas arvioi toisten vaikutusta omiin valintoihinsa. • Oppilas tutkii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja pohtii niiden vaikutusta hyvinvointiin. • Oppilas pohtii opetuksen sisällöistä nousevien eettisten kysymysten yhteyttä hyvinvointiin ja kestäväan elämäntapaan. • Oppilasta rohkaistaan kohtaamaan erilaisia ihmisiä ja erilaisuutta ympärillään ja erilaisissa verkkoympäristöissä. • Oppilas osallistuu ortodoksiseen liturgiaan vähintään kerran.		

Ortodoksinen uskonto vuosiluokalla 9		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T5	S1-S3	L1-L7
• Oppilas tunnistaa ja osaa eritellä uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutusta ortodoksisissa, muissa kristillisissä ja ei-kristillisissä kulttureissa. • Oppilas perehtyy ortodoksiseen uskonoppiin ja pohtii uskon merkitystä itselleen. • Oppilas ymmärtää opin, liturgisen elämän ja kirkollisen taiteen yhteyden. • Oppilas ymmärtää uskontoja yhdistäviä ja erottavia opetuksia ja käsitteitä sekä pohtii uskontojen ulottuvuuksien vaikutusta kulttuuriin. Oppilas tunnistaa uskonnottomuuden eri muotoja. • Oppilas tuntee uskonnollista taidetta ja tunnistaa sen vaikutuksen kulttuuriin. Oppilas pohtii uskonnon vaikutusta maailmanpolitiikkaan ja tulkitsee eriaisia tapoja, symboleja ja uskonnollisia aiheita yhteiskunnassa sekä kulttuurissa. • Oppilas tunnistaa vakaumukseen vaikuttamaan pyrkivää argumentaatiota ja harjoittelee arvioimaan uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja. • Oppilas osaa arvoida lähteitä kriittisesti. • Oppilas perehtyy ortodoksisen eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin ja ortodoksiseen ihmiskuvaan. • Oppilas etsii eroja ja yhtäläisyyksiä eri uskontojen eettisestä opetuksesta. • Oppilas pohtii ja analysoi ihmisoikeuksiin liittyviä kysymyksiä. • Oppilas ymmärtää uskonnon merkityksen valintoihin vaikuttavana tekijänä. • Oppilas hahmottaa globalisaatioon liittyviä haasteita ja ymmärtää vastuun yksilön näkökulmasta. • Oppilas pohtii keskeisiä ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä omien arvojensa ja ortodoksisen kirkon opetuksen pohjalta. • Oppilas hankkii tietoa ajankohtaisista eettisistä kysymyksistä ja pohtii ja arvioi omien arvojensa suhdetta niihin. • Oppilas arvioi toisten, ulkopuolisten vaikutusmahdollisuuksia omiin valintoihinsa. • Oppilas arvioi ja osaa perustella omien eettisten valintojensa vaikutuksia omaan ja toisten ihmisten hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen. • Oppilasta rohkaistaan kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla. • Oppilas osallistuu ortodoksiseen liturgiaan vähintään kerran.		

Katolinen uskonto vuosiluokilla 7–9

Katolisen uskonnon oppiaine vuosiluokalla 7		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T10	S1-S3	L1-L7
T1: Uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus kotona, koulussa ja suomalaisessa yhteiskunnassa.		
T2: Kristinuskon synty ja varhainen kehitys: suullinen traditio ja Raamatun synty.		
T3: Suurimmat maailman uskonnot ja niiden levinneisyys ja vaikutukset kulttuuriin, elämäntapoihin ja taiteisiin.		
T4: Eri uskonnoissa vallitsevat symbolit ja tavat: paastot, ruoka kulttuurit, pyhiinvaellukset, pukeutuminen, musiikki, niiden yhtäläisyydet ja erot.		
T5: Erilaisten lähteiden antaman tiedon havaitseminen ja arvioiminen: julkinen media, tutkimustieto		
T6: Hyvä ja paha eri kulttuureissa ja uskonnoissa: rakkauden käsky kristinuskon keskeisenä ideana, 10 käskyä, ihmisoikeudet.		
T7: Ihmisen pyrkimys pyhyyteen katolisuudessa ja ortodoksisuudessa, uskonnollisen elämän tavoitteet muissa uskonnoissa ja uskonnottomuudessa sekä suhde kuolemaan ja tuonpuoleiseen.		
T8: Keskustelu omaan elämään liittyvistä kysymyksistä ja omien arvojen suhteesta ajankohtaisiin, julkisiin eettisiin kysymyksiin.		
T9: Valintojen eettiset ulottuvuudet ja niiden seuraukset.		
T10: Erilaisten ihmisten kohtaaminen nyt ja tulevaisuudessa kaikissa tilanteissa.		

Katolisen uskonnon oppiaine vuosiluokalla 8		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T6, T8-T10	S1-S3	L1-L7
T1: Uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus Euroopassa sekä uskontoon liittyvä monimuotoisuus.		
T2: Kirkonopin muodostuminen, sakramenttien raamatullinen perusta, ensimmäiset kirkolliskokoukset, uskontunnustukset ja dogmit.		
T3: Eri uskontojen opillinen perusta sekä uskonnottomuus.		
T4: Euroopassa vaikuttavien uskontojen ja katsomusten tavat ja symbolit sekä uskontoon liittyvät aiheet mediassa, politiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.		
T6: Oman uskonnon eettiset periaatteet ja niiden perusteet sekä ihmisoikeudet.		
T8: Ihmisyyteen kuuluvat elämän kysymykset ja ajankohtaiset eettiset kysymykset sekä omien arvojen suhde niihin.		
T9: Omien valintojen eettiset ulottuvuudet ja niiden vaikutus hyvinvointiin sekä kannustus kestävään elämäntapaan.		
T10: Erilaisten ihmisten kohtaaminen nyt ja tulevaisuudessa, jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla.		

Katolisen uskonnon oppiaine vuosiluokalla 9		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T10	S1-S3	L1-L7
T1: Eri uskontojen monimuotoisuus ja niiden vuorovaikutus kulttuurin kanssa.		
T2: Kirkon historian keskeiset tapahtumat: kirkon jakautuminen kahtia, reformaatio, katolinen reformi ja Vatikaanin kirkolliskokoukset.		
T3: Muiden kirkkojen ja uskontojen synty ja kehitys maailmanlaajuisesti.		
T4: Eri uskontojen ja katsomusten tavat ja symbolit maailmanlaajuisesti sekä uskontoon liittyvät aiheet mediassa, politiikassa, taiteessa ja populaari-kulttuurissa.		
T5: Erot tieteellisen ja uskonnollisen kirjallisuuden argumentoinnissa.		
T6: Muiden uskontojen ja katsomusten moraalien ja etiikan lähtökohdat ja niiden suhde ihmisoikeuksiin.		
T7: Kristillinen käsitys elämästä, kuolemasta ja tuonpuoleisesta sekä muiden uskontojen ja uskomusten näkemykset niistä ja niiden vaikutuksesta elämän valintoihin.		
T8: Ihmisyyteen kuuluvat elämänskysymykset, ajankohtaiset eettiset kysymykset ja omien arvojen suhde niihin.		
T9: Omien valintojen eettiset ulottuvuudet ja niiden vaikutukset hyvinvointiin sekä kestäväan elämäntapaan kannustaminen.		
T10: Erilaisten ihmisten kohtaaminen nyt ja tulevaisuudessa, jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla.		

Uskonnon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus.	S1, S2	Uskontojen merkityksen hahmottaminen kulttuurissa ja yhteiskunnassa	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä uskontoon liittyviä piirteitä ympäröivässä kulttuurissa.
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojään opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista.	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa kuvailla opiskelemansa uskonnon syntyhistoriaa ja vaikutusta. Hän tuntee uskonnon perusopetukset sekä osaa mainita tärkeimmät lähteet.
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen.	S2	Maailman-uskontojen ja erilaisten katsomusten tunteminen	Oppilas osoittaa hallitsevansa perustiedot suurista maailmassa vaikuttavista uskonnoista ja uskonnottomuudesta. Hän osaa kuvailla uskonnoissa ja katsomuksissa vallitsevaa moninaisuutta.

T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.	S1-S3	Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Oppilas osaa nimetä eri uskonto-perinteiden tapoja ja symboleja. Hän osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista aiheista mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja.	S1, S3	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä erilaisista argumentaation tavoista sekä joistakin uskonnon ja tieteen kielen välisistä eroista.
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin.	S3	Etiikkaa koskeva tieto ja ihmisoikeusetiikka	Oppilas tuntee ja osaa nimetä etiikan keskeisiä käsitteitä. Hän osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeussopimukset ja kertoa niiden keskeisestä sisällöstä. Oppilas tuntee opiskeltavan uskonnon sekä muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.	S1, S3	Uskontojen ja katsomusten merkitys globaalisti	Oppilas osaa kuvailla ja arvioida uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuisista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin.	S1, S2, S3	Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä ja osaa kertoa ajankohtaisista eettisistä kysymyksistä.
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan.	S2, S3	Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja osaa kertoa niiden vaikutuksesta omaan ja toisten ihmisten hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla.	S1-S3		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Elämäkatsomustieto

Elämäkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämäkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämäkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on tärkeää sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitseväiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää

elämäkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä.

Elämäkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämäkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Vuosiluokilla 1–2 elämäkatsomustiedon opetuksen painopiste on oppilaiden yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen, ilmaisun sekä ajattelun ja oppimisen taitojen kehittämisessä. Oppilaan omaa ajattelua ja kokemuksia kuuntelemalla ja arvostamalla vaikutetaan terveeseen itsetunnon ja myönteisen minäkuvan rakentumiseen.

Elämäkatsomustiedon oppiaine vuosiluokalla 1		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T6	S1-S4	L1-L4 ja L7
1–2. vuosiluokan erityinen tavoite on T1-T4 alueilla eli ajattelun ja keskustelutaitojen perustassa, jotta viimeistään toisella luokalla voidaan keskustella esim. oikeasta ja väärästä, ympäristöstä, luonnosta, ihmisten yhteiselämän periaatteista (T5-T9). Luokkatasojen sisältöjä sovelletaan kulloisenkin opetusryhmän tarpeisiin.		
Painotus S1 ja S2 sisältöalueilla. Harjoitellaan keskustelutaitoja, oman mielipiteen kertomista ja toisen puheenvuoron kuuntelemista. Rohkaistutaan kertomaan omista kokemuksista. Harjoitellaan kysymysten esittämistä. Pyritään kunnioittamaan toisten ajatuksia. Tunnistetaan tunteita ja harjoitellaan puhumaan niistä. Harjoitellaan tunnistamaan ja pohtimaan oikeaa ja väärää, hyvyyttä ja pahuutta ihmisessä. Tutustutaan kotiin ja perheisiin (oma sekä muut). Pohditaan ystävyyttä ja sen merkitystä.		

Elämäkatsomustiedon oppiaine vuosiluokalla 2		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T9	S1-S4	L1-L5 ja L7
1–2. vuosiluokan erityinen tavoite on T1-T4 alueilla eli ajattelun ja keskustelutaitojen perustassa, jotta viimeistään toisella luokalla voidaan keskustella esim. oikeasta ja väärästä, ympäristöstä, luonnosta, ihmisten yhteiselämän periaatteista (T5-T9). Luokkatasojen sisältöjä sovelletaan kulloisenkin opetusryhmän tarpeisiin.		
Painotus S3 ja S4 sisältöalueilla. Harjoitellaan keskustelutaitoja, oman mielipiteen kertomista ja toisen puheenvuoron kuuntelemista. Rohkaistutaan kertomaan omista kokemuksista. Harjoitellaan kysymysten esittämistä. Pyritään kunnioittamaan toisten ajatuksia ja harjoitellaan ymmärtämään eriäviä mielipiteitä. Tunnistetaan tunteita ja harjoitellaan puhumaan niistä. Harjoitellaan tunnistamaan ja pohtimaan oikeaa ja väärää, hyvyyttä ja pahuutta ihmisessä. Tutustutaan kotiin ja perheisiin (oma sekä muut) ja pohditaan perheen sääntöjä ja omaa paikkaa perheessä. Tutustutaan lapsen oikeuksiin. Pohditaan ystävyyttä ja sen merkitystä. Pohditaan ympäristöä ja luontoa, maailman syntyä sekä elämää maailmankaikkeudessa.		

Elämäkatsomustiedon oppiaine vuosiluokalla 3		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T4, T10	S1-S4	L1-L5 ja L7
T1-T4 ja T10 vuosiluokilla 3–6, T5 erityisenä 4. vuosiluokalla, T6-T7 5. vuosiluokalla ja T8-T9 6. vuosiluokalla. Luokkatasojen sisältöjä sovelletaan kulloisenkin opetusryhmän tarpeisiin. Painotus S1 sisältöalueella. Harjoitellaan keskustelutaitoja, oman mielipiteen kertomista rakentavasti/toista huomioiden ja toisen puheenvuoron kuuntelemista. Harjoitellaan arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita. Pohditaan ja arvioidaan omien valintojen vaikutusta suhteessa toisiin ihmisiin tai luontoon. Tutkitaan oikeudenmukaisuuden, vapauden ja vastuun, arvojen ja normien sekä katsomuksien käsitteitä. Tutustutaan ajattelun vapauteen uskonnon ja elämäkatsomuksen näkökulmasta. Pohditaan omia ja toisten vahvuuksia.		

Elämäkatsomustiedon oppiaine vuosiluokalla 4		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T5, T10	S1-S4	L1-L7
T1-T4 ja T10 vuosiluokilla 3–6, T5 erityisenä 4. vuosiluokalla, T6-T7 5. vuosiluokalla ja T8-T9 6. vuosiluokalla. Luokkatasojen sisältöjä sovelletaan kulloisenkin opetusryhmän tarpeisiin. Painotus S2 sisältöalueella. 4. vuosiluokan toisella tunnilla erityisesti S2, rajautuen kuitenkin suomalaiseen ja eurooppalaiseen kulttuuriin. Harjoitellaan keskustelutaitoja, oman mielipiteen kertomista rakentavasti/toista huomioiden ja toisen puheenvuoron kuuntelemista. Harjoitellaan arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita. Perustellaan omia väitteitä. Tutustutaan mielipiteen, luulemisen ja tiedon eroihin. Pohditaan ja arvioidaan omien valintojen vaikutusta suhteessa toisiin ihmisiin tai luontoon. Tutkitaan oikeudenmukaisuuden, vapauden ja vastuun, arvojen ja normien sekä katsomuksien käsitteitä. Tutustutaan ajattelun vapauteen uskonnon ja elämäkatsomuksen näkökulmasta. Pohditaan omia ja toisten vahvuuksia. Tutustutaan kulttuurin käsitteeseen. Tutustutaan suomalaiseen ja eurooppalaiseen enemmistö- ja vähemmistökulttuureihin sekä kulttuuriperintöön. Pohditaan onnellisuutta ja hyvää elämää, myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta.		

Elämäkatsomustiedon oppiaine vuosiluokalla 5		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T7, T10	S1-S4	L1-L7
T1-T4 ja T10 vuosiluokilla 3-6, T5 erityisenä 4. vuosiluokalla, T6-T7 5. vuosiluokalla ja T8-T9 6. vuosiluokalla. Luokkatasojen sisältöjä sovelletaan kulloisenkin opetusryhmän tarpeisiin.		
Painotus S2 ja S3 sisältöalueilla. S2: Ei rajausta eli koko maailman kulttuuriperintö. Tutustutaan maailman eri kulttuureihin sekä kulttuuriperintöön. Opetellaan sanoittamaan omaa maailmankatsomusta ja ymmärtämään muita katsomuksia. Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin niin oppilaan omassa lähipiirissä kuin laajemminkin, esim. valtiomuotojen (erityisesti demokratia), rauhan ja konfliktien, suvaitsevaisuuden, erilaisuuden, erilaisten sopimusten tai oikeuksien ja velvollisuuksien käsitteiden avulla. Harjoitellaan pohtimaan tekojen ja valintojen eettisiä ulottuvuuksia. Pohditaan onnellisuutta ja hyvää elämää, myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta.		

Elämäkatsomustiedon oppiaine vuosiluokalla 6		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T10	S1-S4	L1-L7
T1-T4 ja T10 vuosiluokilla 3-6, T5 erityisenä 4. vuosiluokalla, T6-T7 5. vuosiluokalla ja T8-T9 6. vuosiluokalla. Luokkatasojen sisältöjä sovelletaan kulloisenkin opetusryhmän tarpeisiin.		
Erityisesti S3 ja S4 sisältöalueet. Opetellaan sanoittamaan omaa maailmankatsomusta ja ymmärtämään muita katsomuksia. Tutustutaan ihmisoikeuksiin (erityisesti lapsen oikeudet), esim. YK:n ihmisoikeudet ja siihen liittyvään ihmisoikeusetiikkaan. Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin niin oppilaan oman lähipiirin kuin laajemminkin, esim. valtiomuotojen (erityisesti demokratia), rauhan ja konfliktien, suvaitsevaisuuden, erilaisuuden, erilaisten sopimusten tai oikeuksien ja velvollisuuksien käsitteiden avulla. Harjoitellaan pohtimaan tekojen ja valintojen eettisiä ulottuvuuksia. Perehdytään mitä on kestävä kehitys ja mitä erilaisia vaihtoehtoja on vaikuttaa kestävään tulevaisuuteen.		

**Elämäkatsomustiedon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi
hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten**

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin.	S1-S4	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa selittää muutamia keskeisiä etiikan käsitteitä ja jäsentää niiden avulla joitakin elämässä kohtaamiaan eettisiä tilanteita.
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluja.	S1-S4	Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	Oppilas osaa löytää keskustelusta väitteitä ja niiden perusteluja sekä pohtia perusteluiden asiaankuuluvuutta
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan.	S1, S2, S3	Päätelytaidot	Oppilas osaa tunnistaa virhepäätelyä ja korjata sen pohjalta omaa ajatteluaan
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta.	S1, S2, S3	Vastuullisen toiminnan tunteminen	Oppilas osaa kuvata, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen sekä kertoa, mitä se tarkoittaa omassa toiminnassa
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä.	S2, S3, S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhteisön tai yhteiskunnan kulttuurisesta moninaisuudesta
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään.	S1-S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä joitakin katsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä.
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan.	S1-S4	Oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa opiskeluun liittyviä tavoitteita, pyrkii toimimaan tavoitteiden suunnassa ja arvioi niiden toteutumista sekä yksin että ryhmässä.
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja.	S1, S2, S3	Vuorovaikutus- taidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	Oppilas ilmaisee omaa katsomuksellista ajatteluaan rakentavasti ja osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja kannanottoja.
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia.	S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä lapsen oikeuksista.
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään.	S1-S4	Vaikuttamisen keinojen tunteminen	Oppilas osaa etsiä ja kuvata joitakin vastuullisen vaikuttamisen keinoja.

Vuosiluokilla 7–9 elämäkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on kasvattaa oppilaiden kykyä oman tulevaisuutensa hahmottamiseen ja suunnittelemiseen. Oppilaiden identiteetin ja elämäkatsomuksen rakentamisen tukemisessa otetaan erityisesti huomioon yleissivistävän tietoperustan laajentaminen sekä oppilaiden oma-kohtaiset valinnat perusopetuksen jälkeen. Oppilaita tuetaan omakohtaisten hyvän elämän mallien löytämisessä.

Elämäkatsomustiedon oppiaine vuosiluokalla 7		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1, T3, T4	S1, S2	L1, L2, L3, L4, L5, L7
Opetuksen tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet on sijoitettu vuosiluokille suuntaa-antavasti. Sisältöalueita sovelletaan opetukseen kunkin ryhmän tarpeiden mukaisesti.		

Elämäkatsomustiedon oppiaine vuosiluokalla 8		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T5, T8, T10	S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
Opetuksen tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet on sijoitettu vuosiluokille suuntaa-antavasti. Sisältöalueita sovelletaan opetukseen kunkin ryhmän tarpeiden mukaisesti.		

Elämäkatsomustiedon oppiaine vuosiluokalla 9		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T2, T4, T6, T10	S3 (S1, S2)	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
Opetuksen tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet on sijoitettu vuosiluokille suuntaa-antavasti. Sisältöalueita sovelletaan opetukseen kunkin ryhmän tarpeiden mukaisesti.		

Elämäkatsomustiedon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä.	S1	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa käyttää katsomuksellisia käsitteitä ja tunnistaa niiden välisiä suhteita.
T2 rakentaa oppilaan kulttuurista yleissivistystä ohjaamalla oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan.	S1	Kulttuurien ja katsomusten tunteminen	Oppilas osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Oppilas osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.

T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa.	S1	Erilaisten katsomusten tunteminen ja vertailu	Oppilas osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Oppilas osaa kertoa, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti.
T4 ohjata oppilasta tutkimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita.	S1, S3	Uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin tunteminen	Oppilas osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerkkejä uskontokritiikin pääpiirteistä.
T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja.	S1, S3	Katsomusvapauden merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena ja joistakin katsomusvapauden turvaamisen mekanismeista sekä niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.	S1, S2, S3	Katsomuksellisten valintojen perusteiden tarkastelu	Oppilas osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen.	S1, S2, S3	Monikulttuurisuuden ja yhdenvertaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata monimuotoisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.
T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan.	S2, S3	Eettisen ajattelun taidot	Oppilas osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä tulkita ja soveltaa sitä.
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti.	S1, S2, S3	Kestävän elämäntavan periaatteiden tunteminen	Oppilas osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä piirteitä ja tarkastella kestävä elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle. Oppilas tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.
T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta.	S2, S3	Eettisen ajattelun taidot	Oppilas osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja perustella ihmisoikeuksien merkitystä.

Historia

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden historiatietoisuutta ja kulttuurien tuntemusta sekä kannustaa heitä omaksumaan vastuullisen kansalaisuuden periaatteet. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Tarkoituksena on tukea oppilaiden identiteetin rakentumista sekä edistää heidän kasvuaan aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat erilaisen toimijoiden tuottaman tiedon kriittiseen käsitteilyyn ja historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin.

Opetuksessa syvennyttään lisäksi historian tutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella.

Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tulkintaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkin-toja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina.

Nurmijärvellä historiaa opiskellaan vuosiluokilla 5–6 ja 7–8.

Rajamäen kansakoulun oppilaita välitunnilla, 1952–1953. Kuva Nurmijärven museo.

Vuosiluokilla 5–6 historian opetuksen tehtävänä on perehdyttää oppilaat historiallisen tiedon luonteeseen, tiedon hankkimiseen sekä peruskäsitteisiin. Pyrkimyksenä on herättää oppilaiden kiinnostus menneitä aikaa, ihmisen toimintaa, sen merkitystä ja ymmärtämistä kohtaan. Perusteissa määriteltyjen sisältöjen opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja.

Historia oppiaine vuosiluokalla 5		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T11	S1, S2	L1-L7
Opiskelu aloitetaan tutustumalla siihen mitä historia on ja mistä lähteistä saadaan tietoa historiasta. Esimerkkeinä voidaan käyttää oppilaan perheen ja suvun omaa historiaa ja oppilaan arkielämään liittyviä esimerkkejä, kuten pelejä ja elokuvia. Historiallisen tiedon luonteeseen ja historiallisiin lähteisiin tutustutaan myös myöhemmin muiden aiheiden yhteydessä. Sisällön 1 yhteydessä voidaan perehtyä myös Suomen esihistoriaan. Vanhan ajan historiassa käsitellään esimerkiksi Egyptin historiaa. Tässä yhteydessä voidaan käsitellä myös ei-eurooppalaisia kulttuureita, kuten Kiinaa ja Intiaa. Jälkimmäisiä aiheita voidaan käsitellä myös keskiajan historian yhteydessä. (S2) Kreikan historian yhteydessä käsitellään kreikkalaisten kaupunkivaltioiden yhteiskuntarakennetta, kreikkalaista mytologiaa ja antiikin tiedettä ja tekniikkaa. Rooman historian yhteydessä tutustutaan Rooman imperiumin syntyyn, toimintaan ja tuhoon. Antiikin historian opetus voidaan integroida yhteiskuntaopin demokratian opetukseen. Kreikan ja Rooman historiaa käsiteltäessä nostetaan esille antiikin historian perintö länsimaiselle kulttuurille. (S2) Pohjolan asuttamisen historian yhteydessä voidaan tutustua esimerkiksi viikinkeihin. (S2) Opetuksessa hyödynnetään lähiympäristön esimerkkejä ja retkiä.		

Historia oppiaine vuosiluokalla 6		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T11	S3-S5	L1-L7
Keskiaikaisen maailmankuvan opetusta pohjustetaan keskiaikaisen yhteiskuntarakenteen, kuten läänityslaitoksen ja maaorjuuden käsittelyllä. Keskiaikaisen maailmankuvan yhteydessä käsitellään esimerkiksi uskonnon merkitystä, ristiretkiä, keskiajan tieteellistä maailmankuvaa ja taidetta. (S3) Idän kulttuurien yhteydessä käsitellään esimerkiksi islamilaista kulttuuria, Bysanttia ja Venäjää tai Aasian maiden, kuten Kiinan ja Intian historiaa ja kulttuureita. (S3) Suomen siirtymistä lännen kirkon piiriin ja Suomen keskiaikaa käsitellään idän ja lännen kulttuurien kohtaamisen näkökulmasta. Suomen keskiajan historian yhteydessä voidaan käsitellä esimerkiksi keskiaikaisia kaupunkeja ja linnoja. (S3) Käsiteltäessä Suomen siirtymistä keskiajasta uuteen aikaan käsitellään Kustaa Vaasan aikaa ja uskonpuhdistusta (S3). Tätä aihepiiriä käsitellään myös Euroopan uudenajan historian yhteydessä (S4). Uuden ajan Euroopan historian yhteydessä voidaan käsitellä seuraavia aiheita: renessanssi ja tieteen vallankumous, löytöretket, yhtenäisvaltioiden ja itsevaltiuden synty, itsevaltiuden ajan taiteet ja yhteiskunnallinen ajattelu (valistus). (S4) 1600- ja 1700-lukujen Suomen historiassa käsitellään seuraavia aiheita: Ruotsin suurvalta-aika, Suomen ja suomalaisten asema ja arki osana suurvalta Ruotsia, suurvalta-aseman menettäminen (suuri pohjansota ja isoviha), Suomen ja Ruotsin kehitys 1700-luvulla (esimerkiksi valistuksen aika ja kustavilainen aika). Opetuksessa on hyvä painottaa niitä jälkiä, joita Ruotsin vallan aika jätti Suomeen. (S5) Opetuksessa hyödynnetään lähiympäristön esimerkkejä ja retkiä.		

Historian arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/ arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena.	S1-S5		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tiedon hankkiminen menneisyydestä			
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä.	S1-S5	Historian tietolähteiden tunnistaminen	Oppilas osaa ohjatusti etsiä historiatietoa erilaisista tietolähteistä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden.	S1-S5	Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen	Oppilas osaa erottaa toisistaan faktan ja tulkinnan.
Historian ilmiöiden ymmärtäminen			
T4 auttaa oppilasta ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä.	S1-S5	Kronologian ymmärrys	Oppilas tunnistaa keskeiset historiaan liittyvät ajan jäsentämis muodot ja osaa antaa esimerkkejä eri aikojen yhteiskunnille ja aikakausille ominaisista piirteistä.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja.	S1-S5	Historiallinen empatia	Oppilas pystyy eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan ja nimeämään tämän toiminnan motiiveja.
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille.	S1-S5	Syy- ja seuraussuhteiden hahmottaminen historiassa	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteista.
T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille.	S1-S5	Muutoksen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata muutoksia ja kertoa, miksi muutos ei ole sama kuin edistys. Oppilas osaa kuvata joidenkin esimerkkien avulla, miten muutos ei ole merkinnyt samaa eri ihmisten ja ryhmien näkökulmasta.
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa.	S1-S5	Jatkuvuuden tunnistaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ilmiöiden jatkuvuudesta eri aikakaudesta toiseen.
Historiallisen tiedon käyttäminen			
T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä.	S1-S5	Syy- ja seuraussuhteen kuvaileminen	Oppilas osaa kuvailla pääpiirteissään joidenkin historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita.

T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä.	S1-S5	Tulkintojen selittäminen	Oppilas osaa selittää joidenkin esimerkkien avulla, miksi sama tapahtuma tai ilmiö voidaan tulkita eri tavoin.
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa.	S1-S5	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa esittää käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön eri toimijoiden kannalta.

Vuosiluokilla 7–8 historian opetuksen tehtävänä on syventää oppilaiden käsitystä historiallisen tiedon luonteesta. Opetus tukee oppilaiden oman identiteetin kehittymistä ja perehdyttää kulttuurien vaikutuksiin yksilöihin ja yhteiskuntiin. Opetuksessa korostetaan vuorovaikutuksellisia ja tutkimuksellisia työtapoja.

Historia oppiaine vuosiluokalla 7		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T12	S1-S4	L1-L7
Käsitellään Ranskan suurta vallankumousta ja sen seurauksena syntyneitä aatteita sekä niiden vaikutusta ihmisoikeuksiin. (S2) Ranskan suuren vallankumouksen yhteydessä käsitellään Suomen liittämistä Venäjään ja autonomian syntyä. Tässä yhteydessä voidaan käsitellä suomalaisen nationalismin alkuvaiheita. (S2, S3) Teollistumisen yhteydessä käsitellään sääty-yhteiskunnan murrosta ja luokkayhteiskunnan syntyä. Teollistumisen yhteydessä voidaan käsitellä Yhdysvaltojen moderniin historiaan. (S1, S2) Suomen historiasta 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa nostetaan esiin Suomen teollistuminen, yhteiskunnallinen kehitys ja sortokaudet. (S1, S2, S3) Suomen historiaa voidaan taustoittaa käsittelemällä Venäjän historiaa. (S3) Sisällössä 4 edetään ensimmäiseen maailmansotaan ja sen seurauksiin. Tässä yhteydessä voidaan käsitellä Suomen aseman muuttumista ensimmäisen maailmansodan aikana. Ensimmäisen maailmansodan yhteydessä käsitellään Venäjän vallankumouksia ja sen jälkeen Suomen itsenäistyminen ja sisällissota. (S3, S4) Opetuksessa hyödynnetään lähiympäristön esimerkkejä ja retkiä.		

Historia oppiaine vuosiluokalla 8		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T12	S4-S6	L1-L7
Sisällön 4 käsittely alkaa 1920- ja 1930-lukujen demokratian kriisistä. Sisällön 4 osana käsitellään Yhdysvaltojen suurta lamaa. Lisäksi osana sisältöä 4 käsitellään Suomen kehitystä 1920- ja 1930-luvulla. (S3, S4) Osana toisen maailmansodan historiaa käsitellään Suomen asemaa toisessa maailmansodassa. (S4) Kylmän sodan historiassa käsitellään Suomen asemaa kylmässä sodassa. (S4) Hyvinvointiyhteiskunnan syntyä käsitellään ensisijassa Suomen toisen maailmansodan jälkeisen historian kautta. Teknologian kehitys käsitellään muun muassa osana tätä aihetta. (S5) Sisältöä 6 voidaan lähteä käsittelemään joko seuraamalla yhden Euroopan ulkopuolisen alueen kehitystä pitkällä linjalla tai vaihtoehtoisesti valita yksi nyky maailman kriisi ja selvittää sen historiallisia juuria. Sisältöä voidaan toteuttaa myös integroituna uskonnon tai maantiedon opetuksen kanssa. (S6) Sisällön 6 osana perehdytään siirtomaavaltaan ja sen vaikutuksiin 1800-luvulta alkaen. (S6) Opetuksessa hyödynnetään lähiympäristön esimerkkejä ja retkiä.		

Historian päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Historian opetuksen tavoitteena	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan syvällisemmin historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena.	S1–S6		Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tiedon hankkiminen menneisyydestä			
T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta.	S1–S6	Historiatiedon hankkiminen	Oppilas osaa etsiä tietoa erilaisista historian tiedonlähteistä ja havaitsee niiden luotettavuudessa eroja.
T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin.	S1–S6	Lähteiden tulkitseminen	Oppilas osaa lukea ja tulkita erilaisia lähteitä.
Historian ilmiöiden ymmärtäminen			
T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä.	S1–S6	Kronologian ymmärtäminen	Oppilas osaa sijoittaa opiskelemaansa asiat ajallisiin yhteyksiinsä ja niiden avulla aika-järjestykseen.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa.	S1–S6	Historiallinen empatia	Oppilas pystyy asettautumaan menneen ajan ihmisen asemaan ja kuvailemaan tämän toiminnan motiiveja.

T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille.	S1–S6	Syy- ja seuraus-suhteiden ymmärtäminen historiassa	Oppilas osaa erotella historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät tekijät vähemmän tärkeistä.
T7 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta.	S1–S6	Muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen	Oppilas osaa selittää, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen samoin tai toisin kuin nykyään.
Historiallisen tiedon käyttäminen			
T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen.	S1–S6	Historian tulkitseminen	Oppilas osaa muodostaa historian tapahtumista ja ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja.
T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoituksia.	S1–S6	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa kuvailla ihmisen toiminnan tarkoituksia.
T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta.	S1–S6	Historiallisten tulkintojen selittäminen ja arvioiminen	Oppilas osaa arvioida historian tapahtumista tai ilmiöistä tehtyjen tulkintojen luotettavuutta.
T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta.	S1–S6	Historiatiedon tuottaminen	Oppilas osaa vastata menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä eri lähteistä saamaansa informaatiota.
T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla.	S1–S6	Historiatietoisuus	Oppilas osaa kuvailla, miten menneisyyden tulkinnoilla perustellaan tulevaisuuden valintoja.

Klaukkalan kansakoulun oppilaita 1930-luvulla. Kuva Nurmijärven museo.

Yhteiskuntaoppi

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi ja yritteliäiksi kansalaisiksi. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan. Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittämään oma-aloitteiseksi yhteiskunnalliseksi ja taloudelliseksi toimijoiksi.

Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään.

Keskeistä on oppia hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaamissaan tilanteissa. Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys.

Nurmijärvellä yhteiskuntaoppia opiskellaan vuosiluokilla 4–5 ja 9.

Vuosiluokilla 4–5 yhteiskuntaopin opetuksen painopisteenä on perehtyminen yhteisölliseen elämään ja rakentamaan vuorovaikutukseen. Oppilaita rohkaistaan kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään ja perustelemaan näkemyksiään sekä löytämään omat vahvuutensa. Oppilaat harjoittelevat päätöksentekoa ja vaikuttamises- sa tarvittavia taitoja kouluyhteisössä sekä muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa. Opetus vahvistaa oppilaiden kiinnostusta työtä, työelämää ja yrittäjyyttä sekä eri ammatteja kohtaan. Oppilaat tutustuvat oman taloudenhoi- don ja vastuullisen kuluttamisen perusasioihin.

Yhteiskuntaopin oppiaine vuosiluokalla 4		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T9	S1-S4	L1-L7
Tutustutaan siihen mikä yhteiskunta on lapsen ja hänen lähiyhteisöjensä näkökulmasta. (S1)		
Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin. (S2)		
Tutustutaan ihmisoikeuksiin ja niistä erityisesti lasten oikeuksiin. (S2)		
Pohditaan käytännön esimerkkien kautta, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisönsä turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. (S1)		
Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa esimerkiksi luokassa ja koulussa. (S2 ja S3)		
Harjoitellaan vastuullista toimintaa internetissä ja sosiaalisessa mediassa. (S3)		
Perehdytään rahankäyttöön oppilaan omasta näkökulmasta. Harjoitellaan omien menojen suunnittelua ja säästämistä. Selvitetään, mistä raha tulee kotitalouteen (S1 ja S4). Rahan käyttöön liittyvät harjoitukset voidaan toteuttaa integroituna matematiikan opetukseen.		
Tutustutaan erilaisiin ammatteihin. (S1 ja S4)		

Yhteiskuntaopin oppiaine vuosiluokalla 5		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T9	S1-S4	L1-L7
Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita. Käytännön esimerkkien kautta tutustutaan kunnan ja valtion toimintaan sekä demokraattiseen päätöksentekoon kunnan ja valtion tasolla. Syvennetään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon tuntemusta (S2 ja S3). Demokratian toiminta voidaan integroida antiikin historian opetuksen kanssa. Tutustutaan sekä valtakunnallisiin että paikallisiin kansalaisjärjestöihin. Tutustuminen tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä järjestöjen kanssa. (S3) Tutustutaan käytännönläheisten esimerkkien kautta perheen tuloihin ja menoihin. (S4) Perehdytään vastuulliseen ja kestäväan kuluttamiseen (S1 ja S4). Aihe voidaan integroida ympäristöoppiin. Tutustutaan käytännönläheisten esimerkkien avulla säästämiseen, lainoihin, korkoihin ja lainan takaisinmaksuun. (S4) Korkoihin liittyvät aiheet voidaan integroida matematiikkaan. Tutustutaan käytännönläheisten esimerkkien avulla veroihin ja verovarojen käyttöön. (S4) Tutustutaan vanhempien työpaikkojen ja lähiympäristön esimerkkien kautta erilaisiin elinkeinoihin ja yritystoimintaan. Mahdollisuuksien mukaan tehdään erilaisia vierailuja. (S1 ja S4) Mediaan voidaan tutustua joko osana edellisiä aiheita tai omana kokonaisuutenaan (S3). Mediaan tutustuminen voidaan integroida äidinkielen opetukseen.		

Yhteiskuntaopin arviointikriteerit 5. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet	Hyvän/arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana.	S1-S4		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisessa. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin.	S1-S4		Eettistä arviointikykyä ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys			
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmis-oikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita.	S1-S3	Yhteisten sääntöjen ja tasa-arvon periaatteiden tarkastelu	Oppilas osaa selittää yhteisten sääntöjen merkityksen ja toimia niiden mukaisesti. Oppilas osaa perustella, miksi ihmisoikeudet ovat tärkeitä ja mihin oikeusjärjestelmää tarvitaan.

T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa.	S1-S4	Median roolin tarkastelu	Oppilas osaa kuvailla, millainen merkitys medialla on hänen omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä.
T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään.	S1, S4	Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen tarkastelu	Oppilas osaa antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä perheen toimeentulon lähteenä ja yhteiskunnan toimivuuden perustana.
T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoituksia.	S1-S3	Erilaisten arvojen, näkökulmien ja tarkoituksien hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoituksia.
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen			
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä.	S1-S3	Demokraattisen vaikuttamisen perustaitojen sekä yhteisössä toimimisen tietojen ja taitojen soveltaminen käytännössä	Oppilas osaa soveltaa demokraattisessa yhteisössä toimimisen periaatteita ja taitoja, kuten kuuntelemista, kantaa ottamista, sopeutumista enemmistöpäätöksiin sekä vaikuttamista lähiyhteisössä.
T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja.	S1, S4	Rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteiden soveltaminen	Oppilas osaa perustella omaan rahankäyttöön sekä kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja sekä pystyy kertomaan, millaisia muihin ihmisiin sekä ympäristöön ulottuvia vaikutuksia hänen kuluttamispäätöksillään on.
T9 kannustaa oppilasta osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla.	S1, S3	Mediataidot	Oppilas osaa käyttää mediaa yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan välineenä sekä pohtia sen käyttämiseen liittyviä turvallisuusnäkökulmia.

Vuosiluokan 9 opetuksessa korostetaan oppilaiden vaikuttamismahdollisuuksia ja -taitoja demokratiassa sekä vastuuta omaan elämään liittyvien valintojen tekemisessä. Päätöksentekoa ja vaikuttamista harjoitellaan kouluyhteisössä ja muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

Opetuksessa kiinnitetään huomiota yhteiskunnan ja yhteisöllisen elämän rakenteisiin sekä niihin liittyviin käsitteisiin. Oppilaita ohjataan arvioimaan yhteiskunnan ja talouden kysymyksiä sekä vertailemaan niihin liittyviä erilaisia mielipiteitä ja toimintavaihtoehtoja erilaisten ihmisryhmien ja arvopäämäärien kannalta. Yhteiskunnallisten asioiden opiskelussa näkökulma laajenee kattamaan myös globaalit kysymykset.

Yhteiskuntaopin oppiaine vuosiluokalla 9		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T9	S1-S4	L1-L7
Opetus voidaan aloittaa kertaamalla yhteiskunnan käsite nuoren ja lähiyhteisön näkökulmasta. Tutustutaan eri vähemmistöryhmiin Suomessa. Syvennytään ihmisoikeuksiin ja kansalaisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin. (S1, S2) Tutustutaan erilaisiin perhe- ja parisuhdemalleihin sekä niiden juridisiin vaikutuksiin. Osana tätä kokonaisuutta tutustutaan myös perinnönjakoon. (S1) Tutustutaan hyvinvointivaltion toimintaperiaatteisiin ja käytäntöihin sekä niiden yhteiskunnallisiin vaikutuksiin. (S1, S2, S3, S4) Osana oikeusvaltion käsittelyä tutustutaan poliisin ja oikeuslaitoksen toimintaan sekä rikosten seurauksiin. Näitä aiheita käsiteltäessä huomioidaan nuorten näkökulma. (S1, S2) Tutustutaan Suomen sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen sekä yksilön velvollisuuksiin ja oikeuksiin osana näitä (esim. asevelvollisuus). (S1, S2) Osana demokraattisen yhteiskunnan toimintaa tutustutaan kunnalliseen päätöksentekoon, eduskuntaan, valtioneuvostoon, presidenttiin ja päätöksentekoon EU:ssa. (S2, S3) Sisällön neljä yhteydessä käsitellään talouden eri toimijoiden välistä vuorovaikutusta aina yksittäisestä kansalaisesta, yrityksiin, pankkeihin, julkiseen talouteen ja globaaliin talouteen. Kun käsitellään korkoja, inflaatio yms. talouden peruskäsitteitä ja ilmiöitä, käytetään oppilaille läheisiä ja oman talouden hallintaa tukevia esimerkkejä (esim. oman budjetin tekeminen ja eri maksuvälineiden käyttö). (S1, S4) Yhteiskuntaopin opetuksen yhteydessä on hyvä toimia yhteistyössä koulun oppilaskunnan tms., paikallisten ja valtakunnallisten yhteiskunnallisten ja poliittisten toimijoiden sekä erilaisten yrittäjien ja yrittäjäjärjestöjen kanssa.		

Yhteiskuntaopin päättöarvioinnin kriteerit hyväälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja vahvistaa oppilaan kiinnostusta yhteiskuntaoppiin tiedonalana.	S1-S4		Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin.	S1-S4		Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys			
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta.	S2, S3	Oikeusvaltion periaatteiden ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla ja selittää ihmisoikeusperiaatteita, oikeusvaltion keskeisiä periaatteita sekä suomalaisen oikeusjärjestelmän rakennetta ja toimintaa.

T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä.	S1–S3	Yhteiskuntaa, mediaa, taloutta ja taloudenpitoa koskevat tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvailla yhteiskunnan, talouden ja median toimintaa sekä tarkastella niihin liittyvää julkista keskustelua.
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen			
T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka hahmottaa yrittäjyyttä ja työelämää, tuntee niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan.	S1, S4	Yrittäjyys- ja työelämätaidot	Oppilas osaa kuvailla työelämän ja yrittäjyyden yhteiskunnallista merkitystä ja arvioida niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös oman tulevaisuutensa kannalta.
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti.	S1–S3	Eri yhteisöjen ja vähemmistöjen tarkastelu	Oppilas pystyy tarkastelemaan ja keskustelemaan erilaisista yhteisöistä ja vähemmistöistä rakentavasti ja jäsentyneesti.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena.	S1–S3	Yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteiden hahmottaminen sekä demokraattisten pelisääntöjen ja toimintatapojen tunteminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä poliittisesta päätöksenteosta, vallankäytöstä, yhteiskunnan rakenteista ja toiminnasta sekä paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla että globaalisti sekä toimia omaa lähiyhteisöä kehittäen demokraattisten pelisääntöjen ja toimintaperiaatteiden mukaisesti.
T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.	S1, S4	Talouden perusteiden hahmottaminen	Oppilas osaa perustella säästämisen, sijoittamisen ja kuluttamisen merkityksen sekä omassa elämässään että kansantaloudessa.
T9 ohjata oppilasta laajentamaan näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa.	S1–S4	Yhteiskunnallinen ajattelu, osallistumis- ja vaikuttamistaidot	Oppilas osaa ilmaista perustellun mielipiteensä tarkoituksenmukaisin keinoin, käyttää erilaisia vaikuttamistaitoja ja toimia rakentavasti osallistuvana kansalaisena lähiyhteisössä.

Musiikki

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliaista suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia

yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta.

Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen.

Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisu- taitojensa kehittymistä.

Vuosiluokkien 1–2 musiikin opetuksessa oppilaat voivat yhdessä havaita ja kokea, kuinka jokainen on musiikissa ainutlaatuinen ja kuinka musiikillinen toiminta luo parhaimmillaan iloa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Musiikin opetus tukee kinesteettisen ja auditiivisen hahmottamiskyvyn, terveen äänenkäytön sekä myönteisen musiikkisuhteen kehittymistä. Musiikkikäsitteiden ja ilmaisukeinojen oppimisen perustana ovat laulamisen, soittamisen, säveltämisen, musiikkiliikunnan ja kuuntelun yhteydessä saadut kokemukset ja niistä keskusteleminen.

Oppilaiden luovaa musiikillista ajattelua sekä esteettistä ja musiikillista ymmärrystä edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia äänikokonaisuuksia sekä käyttää mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa.

Musiikin oppiaine vuosiluokalla 1		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T8	S1-S4	L1-L7
Oppilasta kannustetaan ja rohkaistaan toimimaan ryhmän jäsenenä musisoiden eli oppilas soittaa, laulaa, liikkuu, kuuntelee, improvisoi ja säveltää ryhmän jäsenenä. (T1) Oppilasta innostetaan luontevaan äänenkäyttöön puhuen, loruillen, riimitellen sekä erilaisten leikkien ja pelien avulla. Kokonaisvaltaisen kehollisen kokemisen kautta etsitään musiikin sykkettä ja harjoitellaan sen toteuttamista musisoinnissa. Rytmisoittimien kokeilua ja käyttöä laulujen ja liikkeiden säestyksenä. Käytössä olevien soitinten nimeämistä. Soittosäestyksiä (esim. kvinttiborduuna tai ostinato) ja ohjausta soittotekniikkaan. (T2) Musiikin kuuntelussa painotetaan aktiivista kuuntelua, jossa musiikkiin ja sen tunnelmaan eläydytään motorisesti (liikkuen), visuaalisesti ja mielikuvitusta aktivoiden. (T3) Tuetaan oppilaan luontaista eläytymis- ja kuvittelukykyä antamalla tilaa oppilaan ideoille ja improvisoinnille musiikillisen toiminnan ja musisoinnin yhteydessä. Itse tuotetut äänimaisemat ja liikeimprovisaatiot esim. satuihin, loruihin, tarinoihin. Prosesseissa voidaan hyödyntää tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia (leikit, pelit). Ohjataan oppilasta lyhyiden rytmisten ja melodisten (esim. kaksi-, kolmi-, nelisävelikkö tai pentatoninen asteikko) motiivien toteuttamiseen. Opetuksen eheyttäminen esim. AI, KU, LI. (T4) Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä kunnan kulttuuritoimijoiden kanssa (esim. tanssiopisto, musiikkiopisto, kansalaisopisto, Kivi-juhlat, kinoviikot jne.). (T5)		

Tutustutaan musiikin merkitsemistapoihin esim. nuotit, aika-arvot, tempo ja dynaamiset merkit, kuvionuotit jne. Merkitään itse tuotettua musiikkia muistiin omilla merkintätavoilla (esim. äänimaisema). (T6)

Tarjotaan oppilaalle mahdollisuus riittävän toiston avulla kehittyä musiikin oppimisessa. Yhdessä voidaan valmistaa ja harjoitella esim. musiikkiesityksiä tapahtumiin ja juhliin. (T8)

Musiikin oppiaine vuosiluokalla 2

Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T8	S1-S4	L1-L7

Rohkaistaan oppilasta osallistumaan musiikilliseen toimintaan ja vahvistetaan oppilaan taitoa toimia ryhmän jäsenenä. (T1)

Oppilasta innostetaan luontevaan äänenkäyttöön puhuen, loruillen, riimitellen sekä erilaisten leikkien ja pelien avulla. Laulutaitoa ja melodian hahmottamista vahvistetaan sopivalla laulustolla. Vahvistetaan kokonaisvaltaisesti musiikin sykkeen kokemista musisoinnissa. Harjoitellaan yhteissoittotaitoja. Syke-, imitaatio-, ja kaikuharjoituksia, rytmisoittimien kokeilua ja käyttöä laulujen ja liikkeiden säestyksenä. Käytössä olevien soittimien nimeämistä. Soittosäestyksiä (esim. kvinttiborduuna tai ostinato) ja ohjausta soittotekniikkaan. (T2)

Musiikin kuuntelussa painotetaan aktiivista kuuntelua, jossa musiikkiin ja sen tunnelmaan eläydytään motorisesti (liikkuen), visuaalisesti ja mielikuvitusta aktivoiden. (T3)

Tuetaan oppilaan eläytymis- ja kuvittelukykyä antamalla tilaa oppilaan ideoille ja improvisoinnille. Musiikillisen toiminnan ja musisoinnin yhteydessä. Itse tuotetut äänimaisemat ja liikeimprovisaatiot esim. satuihin, loruihin, tarinoin. Ohjataan oppilasta rytmisten ja melodisten (esim. kaksi-, kolmi-, nelisävelikkö tai pentatoninen asteikko) motiivien toteuttamiseen. Opetuksen eheyttäminen esim. AI, KU, LI. (T4)

Tutustutaan eri musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin. Opetuksessa hyödynnetään yhteistyötä kunnan kulttuuritoimijoiden kanssa (esim. tanssiopisto, musiikkiopisto, kansalaisopisto, Kivi-juhlat, kinoviikot jne...). (T5)

Tutustutaan musiikin merkitsemistapoihin esim. nuotit, aika-arvot, tempo ja dynaamiset merkit, kuvionuotit jne. Merkitään itse tuotettua musiikkia muistiin omilla merkintätavoilla. (T6)

Oppilaalle tarjotaan mahdollisuus riittävän toiston avulla kehittyä musiikin oppimisessa. Esim. musiikkiesitysten valmistaminen ja harjoittaminen tapahtumiin ja juhliin. (T8)

Vuosiluokkien 3–6 musiikin opetuksessa oppilaat oppivat suhtautumaan avoimesti ja kunnioittavasti toisten kokemuksiin sekä luomaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmässään. Samalla he tottuvat jäsentämään aiempaa tietoisemmin musiikillisia kokemuksia ja ilmiöitä sekä musiikkikulttuureja. Oppilaiden ymmärrys musiikkikäsitteistä ja ilmaisukeinoista syvenee ja laajenee samalla, kun taidot laulaa, soittaa, säveltää, liikkua ja kuunnella kehittyvät.

Ääniin ja musiikin ilmaisukeinoihin liittyvää luovaa ja esteettistä ajattelua edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia musiikillisia tai monitaiteellisia kokonaisuuksia. Näissä tehtävissä oppilaat käyttävät mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa. Oppilaiden käsitys itsestään musiikillisena toimijoina rakentuu myönteisten oppimiskokemusten kautta.

Musiikin oppiaine vuosiluokalla 3		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T9	S1-S4	L1-L7
Vahvistetaan oppilaan taitoa toimia musisoivan ryhmän jäsenenä. Oppilas huomioi musisoidessaan muut ryhmän jäsenet ja osaa suhteuttaa oman äänensä yhteiseen tuotokseen ja kuunnella muita. (T1) Vahvistetaan oppilaan luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista monipuolisesti erilaisessa musiikillisessa toiminnassa. Tutustutaan moniäänisyyteen (esim. puhekuoro, kaanon) eri tavoin esim. laulaen, taputtaen, puhuen, liikkuen, kuunnellen. Soitinkokeiluja ja ohjausta soittotekniikkaan (esim. nokkahuilu, ukulele, kantele, laattasoittimet). Käytössä olevien soitinten nimeämistä. Yhteissoittotaitojen vahvistamista. Yksinkertaisia soittosäestyksiä (esim. kvinttiborduuna, ostinato). Rytmiten taitojen harjoittamista ja tutustumista musisoiden eri tahtilajeihin esim. 2/4, 3/4, 6/8, 4/4, 5/4 (Kalevala). Tutustutaan erilaisiin asteikkoihin (esim. pentatoninen, duuri, molli, moodit) musiikillisen toiminnan yhteydessä. Musisointitilanteissa rohkaistaan oppilasta omien musiikillisten ideoiden tuottamiseen ja toteuttamiseen. (T2) Musiikin kuuntelussa painotetaan aktiivista kuuntelua, jossa musiikkiin ja sen tunnelmaan eläydytään motorisesti (liikkuen), visuaalisesti ja mielikuvitusta aktivoiden. (T4) Omia tai ryhmissä suunniteltuja ja toteutettuja pienimuotoisia sävellyksiä, äänimaisemia, liikeimprovisaatioita ja liikesarjoja. Monitaiteellisia kokeiluja. Prosessissa on hyvä hyödyntää myös tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia. Ohjataan oppilasta lyhyiden rytmi- ja melodia (esim. kaksi-, kolmi-, nelisävelikkö tai pentatoninen asteikko) aiheiden toteuttamiseen. Monialaiset oppimiskokonaisuudet yhdessä esim. AI, KU, LI kanssa. (T5) Opetuksessa hyödynnetään yhteistyötä kunnan kulttuuri-toimijoiden kanssa (esim. tanssiopisto, musiikkiopisto, kansalaisopisto, Kivi-juhlat, kinoviikot jne...). (T6) Ryhmän kulttuurinen monimuotoisuus otetaan huomioon ja sitä hyödynnetään. Monialaiset oppimiskokonaisuudet yhdessä esim. AI, KU, LI, vieraat kielet kanssa. (T6) Ohjataan oppilasta huomaamaan musiikkikäsitteitä soivasta musiikista ja nimeämään niitä. Ohjataan äänen ja symbolin vastaavuuden ymmärtämiseen ja ilmentämiseen musiikissa (esim. nuotit, aika-arvot, tempo ja dynaamiset merkit, kuvionuotit, itse luodut merkintätavat, jne.) (T7) Ohjataan oppilasta huomaamaan musiikin vaikutus omassa elämässään. Ohjataan oppilasta huolehtimaan kuulostaan. (T8) Kannustetaan oppilasta musiikillisten taitojen kehittämiseen pitkäjänteisen harjoittelun kautta. Esim. musiikkiesitysten valmistaminen ja harjoittaminen tapahtumiin ja juhliin. (T9)		

Musiikin oppiaine vuosiluokalla 4		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T9	S1-S4	L1-L7
Oppilas osallistuu aktiivisesti ryhmän toimintaan ja osaa hyödyntää musisoinnissa omia vahvuuksiaan. Työskentelyssä pyritään säilyttämään leikillinen ja positiivinen ote suhteessa opetettavien sisältöihin. Salliva ilmapiiri. (T1) Vahvistetaan oppilaan luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista monipuolisesti erilaisessa musiikillisessa toiminnassa. Ryhmän taitojen lisääntyessä harjoitellaan myös moniäänistä musisointia. Soitinkokeiluja. Soittotekniikan ja yhteissoittotaitojen vahvistamista. Käytössä olevien soitinten nimeämistä. Monipuolistetaan soittosäestyksiä (esim. sointutehot). Rytmissä taitoja harjoitellaan monipuolisesti eri tahtilajeissa (2/4, 3/4, 6/8, 4/4, 5/4). Aika-arvojen erottelua ja hahmottamista musisoinnin yhteydessä. Tutustutaan erilaisiin asteikkoihin (esim. pentatoninen, duuri, molli, moodit) musiikillisen toiminnan yhteydessä. Musisointitilanteissa kannustetaan omien musiikillisten ideoiden tuottamiseen ja toteuttamiseen osana ryhmää. (T2) Ohjataan oppilasta monimuotoiseen keholliseen aistimiseen ja ilmaisuun (esim. luova liikunta, laululeikit, tanssit). (T3) Musiikin kuuntelussa painotetaan aktiivista kuuntelua, jossa musiikkiin ja sen tunnelmaan eläydytään motorisesti (liikku- en), visuaalisesti ja mielikuvitusta aktivoiden. Rohkaistaan oppilasta kertomaan musiikin herättämistä mielikuvista, ajatuk- sista, tunteista ja kuvailemaan kuulemaansa. (T4) Ohjataan oppilasta rytmi- ja melodia-aiheiden (esim. kaksi-, kolmi-, nelisävelikkö tai pentatoninen asteikko) toteuttami- seen. Omia tai ryhmässä suunniteltuja ja toteutettuja pienimuotoisia sävellyksiä, äänimaisemia, liikeimprovisaatioita ja liike- sarjoja. Monitaiteellisia kokeiluja. Prosesseissa on hyvä hyödyntää tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia. Monialai- set oppimiskokonaisuudet yhdessä esim. AI, KU, LI kanssa. (T5) Opetuksessa hyödynnetään yhteistyötä erilaisten kulttuuritoimijoiden kanssa. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan ryhmän ja oman ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta. Monialaiset oppimiskokonaisuudet yhdessä esim. AI, KU, LI, YM, vieraat kielet kanssa. (T6) Ohjataan oppilasta tunnistamaan musiikkikäsitteitä soivasta musiikista ja nimeämään niitä. Ohjataan äänen ja symbolin vastaavuuden ymmärtämiseen ja ilmentämiseen musiikissa (esim. nuotit, aika-arvot, tempo ja dynaamiset merkit, kuvio- nuotit, itse luodut merkintätavat, jne.). (T7) Ohjataan oppilasta huomaamaan musiikin vaikutus omassa elämässään. Ohjataan oppilasta huolehtimaan kuulostaan ja toimimaan vastuullisesti musisointitilanteissa. (T8) Kannustetaan oppilasta pitkäjänteisyyteen musiikillisten taitojen kehittämisessä ja musiikillisten tuotosten viimeistelyssä. Esim. musiikkiesitysten valmistaminen ja harjoittaminen tapahtumiin ja juhliin. (T9)		

Musiikin oppiaine vuosiluokalla 5		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T9	S1-S4	L1-L7
Oppilas osallistuu aktiivisesti ryhmän toimintaan ja ottaa huomioon myös muut ryhmän jäsenet. Oppilas tiedostaa vahvuuksiaan ja osaa hyödyntää niitä musisoinnissa. (T1) Kiinnitetään huomiota musiikilliseen tulkintaan ja ilmaisuun. Tutustutaan esim. taidemusiikin eri lajeihin ja historialliseen kehitykseen. Taidemusiikki Suomessa. Soitinkokeiluja. Soittotekniikan ja yhteissoittotaitojen vahvistamista. Monipuolistetaan soittosäestyksiä (esim. sointutehot). Tunnistetaan ja nimetään käytettäviä soittimia. Tutustutaan sinfoniaorkesterin soittimistoon sekä mahdollisuuksien mukaan erilaisiin etnisiin soittimiin. Vahvistetaan oppilaan luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista monipuolisesti erilaisessa musiikillisessa toiminnassa. Ryhmän taitojen lisääntyessä harjoitellaan moniäänistä musisointia. Rytmissä taitoja harjoitellaan monipuolisesti eri tahtilajeissa (esim. 2/4, 3/4, 6/8, 4/4, 5/4). Tutustutaan rytmi- seen monimuotoisuuteen esim. synkooppi, kolmimuunteisuus, polyrytmiikka. Aika-arvojen erottelua ja hahmottamista musisoinnin yhteydessä. Harjoitellaan erilaisten asteikkojen käyttämistä (esim. pentatoninen, duuri, molli, moodit) musi- soinnissa ja omien musiikillisten ideoiden toteuttamisessa. (T2)		

Ohjataan oppilasta monimuotoiseen keholliseen aistimiseen, improvisaatioon ja ilmaisuun (esim. luova liikunta, laululeikit, tanssit). (T3)

Musiikin kuuntelussa painotetaan aktiivista kuuntelua, jossa musiikkiin ja sen tunnelmaan eläydytään motorisesti (liikku- en), visuaalisesti ja mielikuvitusta aktivoiden. Rohkaistaan oppilasta kertomaan musiikin herättämistä mielikuvista, ajatuk- sista, tunteista ja kuvailemaan kuulemaansa. (T4)

Ohjataan oppilasta rytmi- ja melodiaimprovisaatioon (esim. kaksi-, kolmi-, nelisävelikkö tai pentatoninen asteikko). Ohja- taan oppilasta toteuttamaan omia tai ryhmässä suunniteltuja pienimuotoisia sävellyksiä, äänimaisemia, liikeimprovisaati- oita tai liikesarjoja. Tuotoksissa voidaan integroida eri taiteenaloja esim. draama, kuva, runo, tanssi, tarina. Omia tai ryhmis- sä suunniteltuja ja toteutettuja sävellyksiä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Monialaiset oppimiskokonai- suudet yhdessä esim. AI, KU, LI kanssa. (T5)

Opetuksessa hyödynnetään yhteistoimintaa erilaisten kulttuuritoimijoiden kanssa. Ohjataan oppilasta tutustumaan ja tut- kimaan musiikin kulttuurista monimuotoisuutta. Monialaiset oppimiskokonaisuudet esim. AI, KU, LI, YM, HI, vieraat kielet. (T6)

Ohjataan oppilasta tunnistamaan musiikkikäsitteitä soivasta musiikista ja nimeämään niitä. Ohjataan oppilasta äänen ja symbolin vastaavuuden ymmärtämiseen ja ilmentämiseen musiikissa (esim. nuotit, aika-arvot, tempo ja dynaamiset mer- kit, kuvionuotit, itse luodut merkintätavat, jne.). (T7)

Ohjataan oppilasta huomaamaan musiikin vaikutus omassa elämässään. Ohjataan oppilasta käyttämään soittimia ja laittei- ta turvallisesti ja huolehtimaan kuulostaan sekä toimimaan vastuullisesti musisointitilanteissa. (T8)

Kannustetaan oppilasta pitkäjänteisyyteen musiikillisten taitojen kehittämisessä ja musiikillisten tuotosten viimeistelyssä. Esim. musiikkiesitysten valmistaminen ja harjoittaminen tapahtumiin ja juhliin. (T9)

Musiikin oppiaine vuosiluokalla 6

Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T9	S1-S4	L1-L7

Oppilas osallistuu aktiivisesti ja rakentavasti ryhmän toimintaan ottaen huomioon myös muut ryhmän jäsenet. Oppilas hyödyntää musisoinnissa omia vahvuuksiaan. (T1)

Ohjataan oppilasta osallistumaan musiikillisen tulkinnan suunnitteluun ja toteutukseen musisoinnissa. Vahvistetaan oppi- laan luontevaa äänenkäyttöä ja laulutaitoa. Tutustutaan laajemmin erilaisiin äänenkäyttö- ja laulutapoihin. Ryhmän taito- jen lisääntyessä harjoitellaan moniäänistä musisointia. Vahvistetaan yhteissoittotaitoja ja soittotekniikkaa. Ryhmän taitojen karttuessa lisätään soitto-ohjelmiston haasteellisuutta (esim. sointutehot, melodiasoitto, ostinatot/riffit, soitinsoolot, imp- rovisaatiot). Rytmiä taitoja vahvistetaan monipuolisesti eri tahtilajeissa (esim. 2/4, 3/4, 6/8, 4/4, 5/4). Harjoitellaan rytmistä monimuotoisuutta esim. synkooppi, kolmimuunteisuus, polyrytmiikka. Vahvistetaan aika-arvojen hallintaa ja käyttöä mu- sisoinnissa (esim. sykkeen merkitys). Harjoitellaan ja monipuolistetaan erilaisten asteikkojen käyttämistä (esim. pentatoni- nen, duuri, molli, moodit) musisoinnissa ja omien ideoiden toteuttamisessa. (T2)

Ohjataan oppilasta monimuotoiseen musiikin keholliseen ilmaisuun (esim. liikerytmiikka, luova liikunta, laululeikit, tanssit). (T3)

Musiikin kuuntelussa painotetaan aktiivista kuuntelua, jossa musiikkiin ja sen tunnelmaan eläydytään motorisesti (liikku- en), visuaalisesti ja mielikuvitusta aktivoiden. Rohkaistaan oppilasta kertomaan musiikin herättämistä mielikuvista, ajatuk- sista, tunteista ja kuvailemaan kuulemaansa. (T4)

Ohjataan oppilasta rytmi- ja melodia improvisaatioon (esim. pentatoninen asteikko). Ohjataan oppilasta toteuttamaan omia tai ryhmässä suunniteltuja pienimuotoisia sävellyksiä, äänimaisemia, liikeimprovisaatioita tai liikesarjoja. Tuotoksissa voidaan integroida eri taiteenaloja esim. draama, kuva, runo, tanssi, tarina. Omia tai ryhmissä suunniteltuja ja toteutettuja sävellyksiä myös teknologiaa hyödyntäen. Monialaiset oppimiskokonaisuudet yhdessä esim. AI, KU, LI kanssa. (T5)

Opetuksessa hyödynnetään yhteistoimintaa erilaisten kulttuuritoimijoiden kanssa. Kannustetaan oppilasta jäsentämään ja ilmentämään musiikin herättämiä ajatuksia, mielikuvia, tuntemuksia. (T6)

Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää ja ymmärtää musiikin merkitätapoja musisoinnin yhteydessä. (T7)

Ohjataan oppilasta käyttämään soittimia ja laitteita turvallisesti sekä huolehtimaan kuulostaan ja toimimaan vastuullisesti musisointitilanteissa. Kannustetaan oppilasta löytämään oma tapansa toimia musiikin kuluttajana.

Esim. kuuntelija, harrastaja, tekijänoikeudet, kulttuuripalvelujen käyttäjä jne. (T8)

Oppilasta kannustetaan pitkäjänteisyyteen musiikillisten taitojen kehittämisessä ja musiikillisten tuotosten tulkinnessa ja viimeistelyssä. Esim. musiikkiesitysten valmistaminen ja harjoittaminen tapahtumiin ja juhliin. (T9)

Musiikin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Osallisuus			
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään.	S1-S4	Musiikilliset yhteistyötaidot	Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusisoinnissa.
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen.			
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä.	S1-S4	Laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu yhteislauluun ja soittoon pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.
T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen.	S1-S4	Musiikkiliikunta	Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.
T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä.	S1-S4	Musiikin kuuntelu	Oppilas kuuntelee keskittyneesti musiikkia ja esittää näkemyksiään kuulemastaan.
T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen.	S1-S4	Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin	Oppilas keksii omia ratkaisuja käyttäen ääntä, musiikkia, kuvaa tai muita ilmaisutapoja ja osaa tarvittaessa ohjatusti hyödyntää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia.
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito			
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta.	S1-S4	Musiikin merkitysten havainnointi	Oppilas esittää näkemyksiä musiikilliseen toimintaan liittyvistä havainnoistaan ja kokemuksistaan.

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä.	S1-S4	Musiikin merkintätapojen ymmärtäminen	Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta.	S1-S4	Välineiden ja laitteiden turvallinen käyttö	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät tekijät.
Oppimaan oppiminen musiikissa			
T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4	Oppimaan oppiminen ja työskentelytaidot	Oppilas asettaa tavoitteen musiikillisen osaamisensa kehittämiseksi ja toimii tavoitteen mukaisesti yhteismusisoinnissa.

Vuosiluokkien 7–9 musiikin opetus luo mahdollisuuksia musiikillisen osaamisen ja maailmankuvan laajentamiseen. Samalla opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin merkityksiä ja jäsentämään musiikkiin liittyviä tunteita ja kokemuksia. Opetuksen tehtävänä on myös kehittää oppilaiden kriittistä musiikkikulttuurien lukutaitoa ohjaamalla heitä analysoimaan ja arvioimaan, miten musiikilla viestitään ja vaikutetaan. Oppilaiden toimijuutta ja ajattelua vahvistetaan kertaamalla ja syventämällä aiemmin opittuja musiikillisia taitoja. Lisäksi oppilaat saavat tilaisuuksia oman oppimisensa suunnitteluun ja arviointiin. Heillä on mahdollisuus monipuoliseen luovaan musiikilliseen ilmaisuun ja musiikin tuottamiseen yksin ja yhdessä muiden kanssa. Tätä tuetaan luomalla yhteyksiä muihin ilmaisumuotoihin. Käyttäessään tieto- ja viestintäteknologiaa oppilaat tutustuvat musiikin ja digitaalisen median tekijänoikeuksiin ja käyttömahdollisuuksiin sekä niihin liittyviin mahdollisiin eettisiin ongelmiin.

Musiikin oppiaine vuosiluokalla 7		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T12	S1-S4	L1-L7
Oppilasta ohjataan toimimaan ryhmässä rakentavasti ja muita kannustaen. Kannustetaan oppilasta omien vahvuuksiensa hyödyntämiseen musisoinnissa. (T1)		
Ohjataan oppilasta havainnoimaan omassa äänessä tapahtuvia muutoksia (äänenmurros). Kannustetaan ylläpitämään laulutaitoaan ja osallistumaan yhteislauluun. Tutustutaan erilaisiin äänenkäyttö- ja laulutapoihin. Tehdään erilaisia oman äänen käyttöön rohkeasevia äänikokeiluja (ääniriffi, beatbox, rap, puhelaulu ym.) myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. (T2)		
Vahvistetaan oppilaan yhteismusisointitaitoja: rytmi (esim. oma syke - ryhmän yhteinen syke, beat - offbeat, synkooppi, kolmimuunteisuus, aika-arvot, tahtilajit), melodia (esim. ostinato, riffi, soolo, asteikot esim. pentatoninen, blues), harmonia (esim. sointutehot, sointukierrot), muoto (muotorakenteet), sointiväri (esim. erilaiset soittimet ja soitinkokoonpanot). (T3)		
Monipuolisissa musiikkiliikuntaharjoitteissa ohjataan oppilasta kokemaan keho musiikillisenä instrumenttina. Vahvistetaan oppilaan taitoa kokea musiikin syke sekä eläytyä ja ilmentää musiikkia liikkeen keinoin. (T4)		
Musiikin kuuntelussa lähtökohtana on aktiivinen kuuntelu, jossa musiikkiin ja sen tunnelmaan eläydytään motorisesti (liikkuen), visuaalisesti ja mielikuvitusta aktivoiden. Aktiivisen kuuntelun avulla analysoidaan ja vahvistetaan myös musiikkikäsitteiden (rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri, dynamiikka) hahmottamista ja tunnistamista. Rohkaistaan oppilasta kuvailemaan kuulemaansa ja kertomaan musiikin herättämistä mielikuvista, ajatuksista, tunteista.		

Kerrataan ja syvennetään alakoulussa läpikäytyjä kuuntelukasvatuksellisesti merkittäviä tietoja/taitoja; esim. tyylikaudet, sinfoniaorkesteri. Työskentelyssä keskeisessä roolissa ”soiva musiikki”. (T5)

Tutkitaan, miten improvisaation kautta syntyviä musiikillisia ideoita voidaan käyttää omien tai ryhmissä suunniteltujen ja toteutettujen sävellysten tekemisessä. Hyödynnetään myös teknologiaa musiikin tuottamisessa ja tallentamisessa. Ohjataan oppilasta ideoimaan, suunnittelemaan ja käyttämään musiikkia luovasti myös eri taiteenaloja yhdistäen (esim. kuva, liike, teksti, draama). Hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia. (T6)

Tutustutaan musiikkiteknologian tarjoamiin mahdollisuuksiin oman musiikin tuottamisessa ja tallentamisessa. Ohjataan oppilasta hyödyntämään musiikkiteknologiaa myös laajemmissa oppimiskokonaisuuksissa. (T7)

Tutustutaan musiikkiin kulttuurin ilmentäjänä ja vaikuttamisen keinona (esim. historiallinen, globaali, genret, mainosmusiikki). Opetuksessa hyödynnetään yhteistyötä erilaisten kulttuuritoimijoiden kanssa. Opetuksessa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia. Monialaiset oppimiskokonaisuudet esim. AI, KU, LI, BG, HY, TT, vieraat kielet. (T8)

Ohjataan oppilasta käyttämään musiikin käsitteitä ja terminologiaa musiikillisen toiminnan yhteydessä. (T9)

Tuetaan ja kannustetaan oppilasta oman musiikkisuhteen rakentamisessa. Ohjataan oppilasta musiikin ja sen merkityksen laaja-alaiseen ymmärtämiseen sekä taiteenlajeina että monipuolisesti ihmisen hyvinvointia lisäävänä osana elämää. (T10)

Ohjataan oppilasta käyttämään soittimia ja laitteita turvallisesti sekä huolehtimaan kuulostaan ja toimimaan vastuullisesti musisointitilanteissa. (T11)

Kannustetaan oppilasta pitkäjänteisyyteen musiikillisten taitojen kehittämisessä ja musiikillisten tuotosten viimeistelyssä. Ohjataan oppilasta musiikillisen oppimisprosessin suunnitteluun ja toteutukseen. Ohjataan oppilasta ymmärtämään omaa musiikkisuhdettaan kokonaisuutena; ”soiva musiikki” tässä hetkessä, historiallinen ulottuvuus/merkitys, teknologia musiikin tekemisen luontevana osana, musiikin antama henkinen ja fyysinen hyvinvointi. (T12)

Musiikin päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Musiikin opetuksen tavoittena on	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Osallisuus			
T1 kannustaa oppilasta rakentamaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä.	S1-S4	Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen	Oppilas toimii musiikillisen ryhmän jäsenenä, huolehtii osuudestaan ja kannustaa toisia.
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen.			
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä.	S1-S4	Äänenkäyttö ja laulaminen musiikki-ryhmän jäsenenä	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislau- luun sovittaen osuutensa osaksi kokonaisuutta.
T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointi- taitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin.	S1-S4	Soittaminen musiikki-ryhmän jäsenenä	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon melko sujuvasti.
T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemukseen ja ilmaisuun.	S1-S4	Musiikkiliikunta	Oppilas osoittaa hahmottavansa musiikin perussykkeen liikkeudessaan ja so- vittaa liikeilmaisuunsa kuulemaansa musiikkiin.

T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan.	S1-S4	Ääniympäristön ja musiikin kuuntelu ja siitä keskusteleminen	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia ja osaa kertoa havainnoistaan.
T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväli-seen työskentelyyn.	S1-S4	Musiikin luova tuottaminen	Oppilas osaa käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäessään ja toteuttaessaan uusia musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.
T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintätekniologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia.	S1-S4	Musiikkitekniologian käyttö	Oppilas osaa käyttää musiikkitekniologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito			
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.	S1-S4	Kulttuurinen osaaminen	Oppilas osaa jäsentää musiikin käyttötapoja ja ilmenemismuotoja ja kertoa havainnoistaan.
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta käyttämään musiikin merkintätapoja, käsitteitä ja terminologiaa musiikillisessa toiminnassa.	S1-S4	Musiikillisten käsitteiden ja symbolien käyttö	Oppilas käyttää musiikin peruskäsitteitä ja merkintätapoja sekä termejä musiikillisessa toiminnassa.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin.	S1-S4	Musiikin hyvinvointivaikutusten tunnistaminen	Oppilaan kanssa keskustellaan musiikin vaikutuksista hyvinvointiin ja tunteisiin, mutta tavoitetta ei oteta huomioon päättöarvosanan muodostamisessa.
T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta.	S1-S4	Kuulosta sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta huolehtiminen	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia musisointitilanteissa ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen sekä muut turvalliseen toimintaan liittyvät tekijät.
Oppimaan oppiminen musiikissa			
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4	Oppimisen taidot	Oppilas asettaa ohjattuna musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita sekä arvioi edistymistään suhteessa niihin.

Kuvataide

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä.

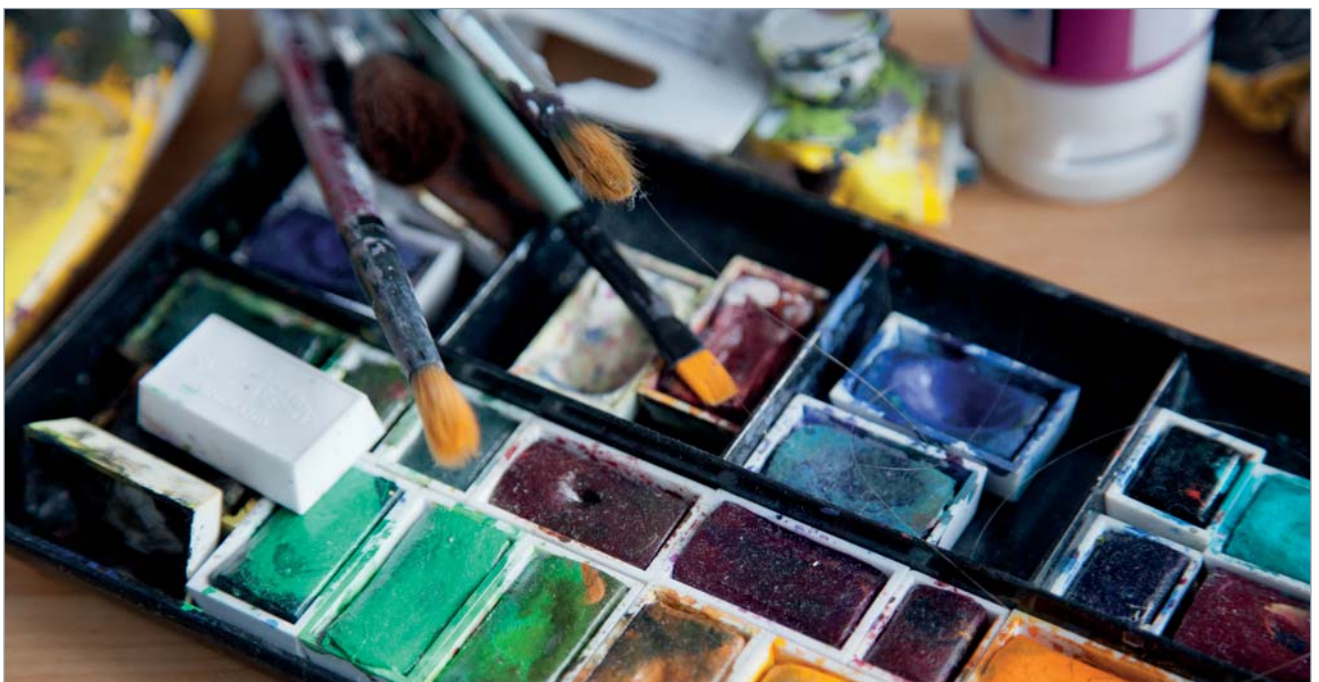
Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja.

Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita

tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Vuosiluokilla 1–2 luodaan perustaa oppilaiden omakohtaiselle suhteelle kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Ilmaisun taitojen ja esteettisten valmiuksien kehittymistä tuetaan eri aistien ja koko kehon yhteistyöllä. Oppilaita ohjataan käyttämään mielikuvia, kuvataiteen käsitteistöä ja kuvallisen tuottamisen keinoja. Opetuksessa hyödynnetään toiminnallisuutta ja leikinomaisuutta. Oppilaita kannustetaan pitkäjänteiseen taideoppimiseen. Kuvien tuottamista ja tulkintaa harjoitellaan myös tieto- ja viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen avulla. Opetuksessa rohkaistaan toimimaan yhdessä, jakamaan kokemuksia sekä vastaanottamaan ja antamaan palautetta kuvallisesta työskentelystä.

Kuvataiteen oppiaine vuosiluokalla 1		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T11	S1-S3	L1-L7
Leikisti tosissaan: • Vuorovaikutus • Työskentely yksin ja ryhmässä • Kannustava ilmapiiri		
S1: Kuvantuottamisen taidot (T1, T3, T4, T5, T9) Hienomotoriset taidot (piirtäminen, leikkaaminen, hahmottaminen) Erilaisia piirtimiä (lyijykynä, hiili, liidut, tussit) Maalaus: tekniikoita (vesivärit, peitevärit, pullovärit), välineiden hallinta ja huolto, välivärien sekoittaminen, värioppiin tutustumista leikin, kokeilun ja havainnoinnin kautta, tunteiden värit Muovailu ja rakentelu: savi (nipistelytekniikka), kierrätysmateriaalit, luonnonmateriaalit		
S1: Lapsen kuvamaailmat (T1, T6, T7, T9) Lelut ja leikit; pelit, ohjelmat ja mainokset; kirjat, lehdet ja sadut; mielikuvitus; kuvaviestintä Kannustetaan oman mielikuvituksen käyttöön (kuvitellaan, haaveillaan ja leikitään) Omien ja muiden taidetuotosten arvostaminen ja niistä keskusteleminen T2/L2, L4, L5, L6 Oma kuva (minä kuvissa)		
S2: Erilaiset ympäristöt ja esineet (T1, T8, T9, T10, T11) Ympäristön havainnointi Hyödynnetään ympäristötiedon aihepiirejä kuvallisessa työskentelyssä Tutustutaan ympäristötaideteoksiin Rakennetaan omaa ympäristötaidetta (esim. mandala luonnonmateriaaleista, piirretään hiekkakentälle, lumiveistokset) Tila: pohjapiirros (oma huone, luokatila) Esineet: havaintopiirros		
S2: Mediakulttuurit ja virtuaalimaailmat (T1, T2, T6, T7, T10) Internetin turvallinen ja vastuullinen käyttö Pelit: peliajat ja ikärajat; kuvamaailmat Sosiaalinen media: ikärajat ja turvallisuus; vastuullinen käyttäytyminen sosiaalisessa mediassa; laitteiden perushallinta S3: Taidekuviin tutustumista (T1, T2, T7, T10) Katsellaan ja keskustellaan taideteoksista: mitä kuvassa on, mitä kuvat kertovat, millainen tunnelma...		
S3: Taidehistoria (T1, T8) Teema: tarinat kuvissa kautta aikojen Suomalaisia taideteoksia: esim. Edelfelt, Simberg Satukuvituksia ja kuvittajia: esim. Mauri Kunnas, Tove Jansson S3: Taidetta eri kulttuureissa (T1, T8, T9, T10, T11) Afrikka (esim. värit, eläimet, naamiot) Aasia (esim. origami, lohikäärmeet, lyhdyt) Amerikka (esim. alkuperäiskansat, intiaanit, latinalainen Amerikka)		

Kuvataiteen oppiaine vuosiluokalla 2		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T11	S1-S3	L1-L7
Leikisti tosissaan: • Vuorovaikutus • Työskentely yksin ja ryhmässä • Kannustava ilmapiiri		
S1: Kuvantuottamisen taidot (T1, T3, T4, T5, T9) Hienomotoriset taidot (piirtäminen, leikkaaminen, hahmottaminen) Erilaisia piirtimiä (lyijykynä, hiili, liidut, tussit) Maalaus: tekniikoita (vesivärit, peitevärit, pullovärit), välineiden hallinta ja huolto, välivärien sekoittaminen, värioppiin tutustumista leikin, kokeilun ja havainnoinnin kautta, tunteiden värit Muovailu ja rakentelu: savi (nipistelytekniikka), kierrätysmateriaalit, luonnonmateriaalit		
S1: Lapsen kuvamaailmat (T1, T6, T7, T9) Lelut ja leikit; pelit, ohjelmat ja mainokset; kirjat, lehdet ja sadut; mielikuvitus; kuvaviestintä Kannustetaan oman mielikuvituksen käyttöön (kuvitellaan, haaveillaan ja leikitään) Omien ja muiden taidetuotosten arvostaminen ja niistä keskusteleminen T2/L2,L4,L5,L6 Oma kuva (minä kuvissa)		
S2: Erilaiset ympäristöt ja esineet (T1, T8, T9, T10, T11) Ympäristön havainnointi Hyödynnetään ympäristöopin aihepiirejä kuvallisessa työskentelyssä Tutustutaan ympäristötaideteoksiin Rakennetaan omaa ympäristötaidetta (esim. mandala luonnonmateriaaleista, piirretään hiekkakentälle, lumiveistokset) Tila: pohjapiirros (oma huone, luokkatila) Esineet: havaintopiirros		
S2: Mediakulttuurit ja virtuaalimaailmat (T1, T2, T6, T7, T10) Internetin turvallinen ja vastuullinen käyttö Pelit: peliajat ja ikärajat; kuvamaailmat Sosiaalinen media: ikärajat ja turvallisuus; vastuullinen käyttäytyminen sosiaalisessa mediassa; laitteiden perushallinta S3: Taidekuviin tutustumista (T1, T2, T7, T10) Katsellaan ja keskustellaan taideteoksista: mitä kuvassa on, mitä kuvat kertovat, millainen tunnelma		
S3: Taidehistoria (T1, T8) Teema: tarinat kuvissa kautta aikojen Suomalaisia taideteoksia: esim. Edelfelt, Simberg Satukuvituksia ja kuvittajia: esim. Mauri Kunnas, Tove Jansson S3: Taidetta eri kulttuureissa (T1, T8, T9, T10, T11) Afrikka (esim.värit, eläimet, naamiot) Aasia (esim. origami, lohikäärmeet, lyhdyt) Amerikka (esim. alkuperäiskansat, intiaanit, latinalainen Amerikka)		

Vuosiluokilla 3–6 oppilaat laajentavat omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Oppilaita kannustetaan erilaisten kuvailmaisun keinojen kokeiluun ja harjoitteluun sekä kuvallisten taitojen tavoitteelliseen kehittämiseen. Opetuksessa tarkastellaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin vaikutuksia mielialoihin, asenteisiin ja toimintatapoihin oppilaiden omassa elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan tutkimaan taiteilijoiden ja muun visuaalisen kulttuurin tekijöiden tavoitteita ja rooleja eri aikoina sekä erilaisissa kulttuurisissa yhteyksissä. Opetuksessa tuetaan oppilaiden yhdessä toimimisen edellytyksiä ja käytäntöjä. Kuvien tuottamisen ja tulkinnan taitoja syvennetään hyödyntämällä vastuullisesti tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkko-ympäristöjä.

Kuvataiteen oppiaine vuosiluokalla 3		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T11	S1-S3	L1-L7
Minä tekijänä ja kokijana:		
- Tutkiminen - Identiteetti - Aktiivinen kokeilija		
S1: Kuvantuottamisen taidot (T1, T3, T4, T5, T9)		
Piirustustekniikoita		
Maalaustekniikoita		
Värioppi: väriympyrä		
Muovailu ja rakentelu: savi (makkaratekniikka); kierrätysmateriaalit; luonnonmateriaalit		
Painotekniikoita		
S1: Lapsen kuvamaailmat (T1, T6, T7, T9)		
Pelit, ohjelmat ja mainokset		
Kirjat ja lehdet		
Mielikuvitus		
Kuvaviestintä		
Kannustetaan oman mielikuvituksen käyttöön		
Omien ja muiden taidetuotosten arvostaminen ja niistä keskusteleminen		
Oma kuva (minä ympäristössä)		
S2: Erilaiset ympäristöt ja esineet (T1, T8, T9, T10, T11)		
Ympäristön havainnointi		
Tutustutaan ympäristötaideteoksiin: merkityksiä		
Oma ympäristötaideteos		
Muotoilu: arkipäivän esineet; hyvä muotoilu; suomalaisia muotoilijoita		
S2: Mediakulttuurit ja virtuaalimaailmat (T1, T2, T4, T6, T7, T10)		
Internetin turvallinen ja vastuullinen käyttö		
Pelit ja animaatio: kuvamaailmat; ikärajat ja peliajat; animaatiokokeiluja		
Sosiaalinen media: ikärajat ja turvallisuus; vastuullinen käyttäytyminen sosiaalisessa mediassa (kuvien julkaiseminen, viestintä, laitt); sosiaalisen median kanavat		
Sarjakuva		
Tarinankerronnan keinot		
S3: Taidekuviin tutustumista (T1, T2, T7, T10)		
Katsellaan ja keskustellaan taideteoksista.		
S3: Taidehistoria (T1, T8, T9)		
Teemana aikakausien ilmiöitä: keksinnöt (Da Vinci), kineettinen taide (Calder), optinen taide		
S3: Taidetta eri kulttuureissa (T8, T9, T10, T11)		
Muotoilu: eri kulttuurien esineitä		

Kuvataiteen oppiaine vuosiluokalla 4		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T11	S1-S3	L1-L7
Minä tekijänä ja kokijana: - Tutkiminen - Identiteetti - Aktiivinen kokeilija		
S1: Kuvantuottamisen taidot (T1, T3, T4, T5, T9) Piirustustekniikoita Maalaustekniikoita Värioppi: väriympyrä Muovailu ja rakentelu: savi (makkaratekniikka); kierrätysmateriaalit; luonnonmateriaalit Painotekniikoita		
S1: Lapsen kuvamaailmat (T1, T6, T7, T9) Pelit, ohjelmat ja mainokset Kirjat ja lehdet Mielikuvitus Kuvaviestintä Kannustetaan oman mielikuvituksen käyttöön Omien ja muiden taidetuotosten arvostaminen ja niistä keskusteleminen Oma kuva (minä ympäristössä)		
S2: Erilaiset ympäristöt ja esineet (T1, T8, T9, T10, T11) Ympäristön havainnointi Tutustutaan ympäristötaideteoksiin: merkityksiä Oma ympäristötaideteos Muotoilu: arkipäivän esineet; hyvä muotoilu; suomalaisia muotoilijoita		
S2: Mediakulttuurit ja virtuaalimaailmat (T1, T2, T4, T6, T7, T10) Internetin turvallinen ja vastuullinen käyttö Pelit ja animaatio: kuvamaailmat; ikärajat ja peliajat; animaatiokokeiluja Sosiaalinen media: ikärajat ja turvallisuus; vastuullinen käyttäytyminen sosiaalisessa mediassa (kuvien julkaiseminen, viestintä, laitt); sosiaalisen median kanavat Sarjakuva Tarinankerronnan keinot		
S3: Taidekuviin tutustumista (T1, T2, T7, T10) Katsellaan ja keskustellaan taideteoksista.		
S3: Taidehistoria (T1, T8, T9) Teemana aikakausien ilmiöitä: keksinnöt (Da Vinci), kineettinen taide (Calder), optinen taide		
S3: Taidetta eri kulttuureissa (T8, T9, T10, T11) Muotoilu: eri kulttuurien esineitä		

Kuvataiteen oppiaine vuosiluokalla 5		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T11	S1-S3	L1-L7
Kuvien kautta maailma haltuun: • Tutkiminen • Visuaalinen tieto • Kriittinen tutkija • Koulu osana maailmaa		
S1: Kuvantuottamisen taidot (T1, T3, T4, T5, T9) Piirustus- ja maalaustekniikat Ihminen (mittasuhteet) Värioppi: vastavärit; harmonia-disharmonia Muovailu ja rakentelu: savi (levytekniikka); rakentelu (massat, tikut, rautalanka...) Painotekniikoita		
S1: Kuvamaailmat (T1, T6, T7, T9) Pelit, ohjelmat ja mainokset Kirjat ja lehdet Mielikuviutus Kuvaviestintä Oma kuva (minä ja media) S2: Erilaiset ympäristöt ja esineet (T1, T8, T9, T10, T11) Rakennettu ympäristö: Arkkitehtuuri, tila; Perspektiivi (yhden pakopisteen perspektiivi)		
S2: Mediakulttuurit ja virtuaalimaailmat (T1, T2, T4, T6, T7, T10) Elokuva: kuvakäsikirjoitus, kuvaaminen, editointi ja elokuvan katsominen sekä keskustelu Mainokset: kuvalukutaito, kriittisyys, oma mainos Sosiaalinen media: ikärajat ja turvallisuus; vastuullinen käyttäytyminen sosiaalisessa mediassa (kuvien julkaiseminen, viestintä, kiusaaminen, lait); sosiaalisen median kanavat; kuvien luokittelua (uutiskuva, mainoskuva...)		
S3: Taidekuviin tutustumista (T1, T2, T7, T10) Kuva-analyysi Taiteesta puhuminen Mitä taide on?		
S3: Taidehistoria (T1, T8, T9) Teema: Taiteen mestarit 1800-luvulta nykypäivään		
S3: Taidetta eri kulttuureissa (T1, T8, T9, T10, T11) Arkkitehtuuria eri kulttuureissa Egyptin taide		

Kuvataiteen oppiaine vuosiluokalla 6		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T11	S1-S3	L1-L7
Kuvien kautta maailma haltuun: • Tutkiminen • Visuaalinen tieto • Kriittinen tutkija • Koulu osana maailmaa		
S1: Kuvantuottamisen taidot (T1, T3, T4, T5, T9) Piirustus- ja maalaustekniikat Ihminen (mittasuhteet) Värioppi: vastavärit; harmonia-disharmonia Muovailu ja rakentelu: savi (levyteknikka); rakentelu (massat, tikut, rautalanka...) Painotekniikoita		
S1: Kuvamaailmat (T1, T6, T7, T9) Pelit, ohjelmat ja mainokset Kirjat ja lehdet Mielikuvitus Kuvaviestintä Oma kuva (minä ja media) S2: Erilaiset ympäristöt ja esineet (T1, T8, T9, T10, T11) Rakennettu ympäristö: Arkkitehtuuri, tila; Perspektiivi (yhden pakopisteen perspektiivi)		
S2: Mediakulttuurit ja virtuaalimaailmat (T1, T2, T4, T6, T7, T10) Elokuva: kuvakäsikirjoitus, kuvaaminen, editointi ja elokuvan katsominen sekä keskustelu Mainokset: kuvalukutaito, kriittisyys, oma mainos Sosiaalinen media: ikärajat ja turvallisuus; vastuullinen käyttäytyminen sosiaalisessa mediassa (kuvien julkaiseminen, viestintä, kiusaaminen, lait); sosiaalisen median kanavat; kuvien luokittelua (uutiskuva, mainoskuva...)		
S3: Taidekuviin tutustumista (T1, T2, T7, T10) Kuva-analyysi Taiteesta puhuminen Mitä taide on?		
S3: Taidehistoria (T1, T8, T9) Teema: Taiteen mestarit 1800-luvulta nykypäivään		
S3: Taidetta eri kulttuureissa (T1, T8, T9, T10, T11) Arkkitehtuuria eri kulttuureissa Egyptin taide		

Kuvataiteen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen.	S1, S2, S3	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa tehdä monipuolisia havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista käyttämällä kuvallisia välineitä.
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista.	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	Oppilas osaa kuvailla taiteeseen, ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan ja perustella ajatuksiaan sanallisesti.
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja.
Kuvallinen tuottaminen			
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan.	S1, S2, S3	Kuvallisten ilmaisukeinojen käyttäminen	Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessaan.
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa.	S1, S2, S3	Kuvailmaisun taitojen kehittäminen	Oppilas osaa asettaa tavoitteita ja pyrkii kehittämään kuvailmaisuaan yksin ja ryhmän jäsenenä.
T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan.	S1, S2, S3	Kuvien avulla vaikuttaminen ja osallistuminen	Oppilas osaa käyttää erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja ilmaistessaan mielipiteitään.
Visuaalisen kulttuurin tulkinta			
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta.	S1, S2, S3	Kuvien tarkastelu	Oppilas osaa tarkastella sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan.
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin.	S1, S2, S3	Kuvatulkinnan menetelmien käyttäminen	Oppilas osaa tulkita kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä hyödyntää tulkintojaan kuvista keskusteltaessa.
T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan.	S1, S2, S3	Kuvailmaisun tapojen käyttäminen	Oppilas osaa hyödyntää erilaisia kuvailmaisun tapoja tarkastellessaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria sekä tehdessään omia kuvia.

Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen			
T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.	S1, S2, S3	Arvojen tarkasteleminen	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan.	S1, S2, S3	Kuvailmaisun sisältöjen ja toimintatapojen valinta	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon kulttuurisen moninaisuuteen ja kestävään kehitykseen liittyviä näkökulmia.

Vuosiluokilla 7–9 oppilaita ohjataan syventämään omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin sekä asettamaan määrätietoisia tavoitteita toiminnalleen. Opetuksessa vahvistetaan oppilaiden kuvallisen tuottamisen taitoja sekä kannustetaan häntä toimimaan erilaisissa visuaalisissa ympäristöissä. Oppilaita harjaannutetaan tutkimaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä sekä käyttämään niitä osallistumisen ja vaikuttamisen muotoina.

Opetuksessa kehitetään yhdessä toimimisen taitoja sekä rakennetaan yhteyksiä ajankohtaisiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin toimintatapoihin ja ilmiöihin. Opetus harjaannuttaa hyödyntämään tieto- ja viestintätekniologiaa ja verkkoympäristöjä luovasti, kriittisesti ja vastuullisesti. Oppilaille tarjotaan riittäviä edellytyksiä perusopetuksen jälkeisille opinnoille sekä huomioidaan työelämässä ja yhteiskunnassa tarvittavia yleisiä valmiuksia.

Kuvataiteen oppiaine vuosiluokalla 7		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T11	S1-S3	L1-L7
Kuvat todellisuuden peilinä: • Traditiot ja niiden merkitys • Mediat • Kuvien rakenne ja keinot		
7.1. S1: Sarjakuva (T7, T6) Kuvakerronta, kuvakoot, sarjakuvan keinot S1: Väri merkityksinä (T9, T10, T11) Väri ilmaisussa, taiteessa, tunteissa, kulttuureissa (muotikuvat, musiikkivideot) S3: Taidehistoria (T2, T6, T7, T8, T9, T11) Tyyliuunat, graffitit, katutaide, taiteella vaikuttaminen, taide arjessa, visuaalinen ympäristö eri aikakausina Kultakausi: suomalaisuus taiteessa S3: Havainnosta kuvaksi (T1, T3, T4) Valööri, piirtimet, piirtäminen, havainto S3: Sommittelu (T4) Kultainen leikkaus, rytmi, kuvan rakenne		

7.2

Identiteetti ja kuva:

Todellisuuden tutkiminen ja tulkitseminen taiteen avulla.

Taiteella vaikuttaminen

Kriittinen ja vastuullinen tekijä/kokija

S1: Omat kuvat (T1, T2, T5, T6, T7, T8, T9, T10, T11)

Käyttökuvat, arjen kuvat, instagram, twitter, facebook, blogit, vlogit

S1: Pelisuunnittelu (T4, T6)

Peliarviointi, grafiikka, peli ajatuksena, genret

S2: Kuvankäsittelyn perustaidot

Gimp, kopio, leikkaa, liimaa, kontrasti, värit, työkalut ja tehosteet.

S2: Elokuvan tekeminen (T3, T4, T9)

Kuvakäsikirjoitus, editointi, video, elokuva, animaatio

S2: Valokuvaus (T1, T4, T9)

Valokuvan rakenne/hyvä kuva

Kaupallinen kuva, graafinen suunnittelu, yrittäjäyys

S2: Arkkitehtuuri (T3)

Ympäristö, tila, perspektiivi, mittakaava, ihminen tilassa, ympäristötaide

S2: Muotoilu (T3, T11)

Design, suomalainen design

S3: Kuvan tulkinta (T1, T2, T3, T5, T6, T7, T8, T9, T10)

Taidekuva, median kuvat ja omat kuvat

Medialukutaito

S3: Taide ammattina (T4, T9)

Visuaalisen alan ammatit, instituutiot ja koulutus

Kuvataiteen päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä.	S1, S2, S3	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa käyttää erilaisia havaintovälineitä ympäristön ja sen kuvien tarkastelussa.
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään.	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajattelun vaikutusten pohtiminen	Oppilas osaa sanallistaa havaintojaan ja ajatteluaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista.
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä.	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.

Kuvallinen tuottaminen			
T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan.	S1, S2, S3	Kuvailmaisun taitojen syventäminen	Oppilas osaa käyttää tavoitteellisesti erilaisia kuvallisen tuottamisen materiaaleja, tekniikoita ja keinoja kuvailmaisussaan.
T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä.	S1, S2, S3	Tutkivan lähestymistavan käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa itsenäisesti tai ryhmässä työskennellessään.
T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan.	S1, S2, S3	Kuvallisen tuottamisen avulla vaikuttaminen	Oppilas pyrkii vaikuttamaan ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kuvallisin keinoin.
Visuaalisen kulttuurin tulkinta			
T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatul- kinnan menetelmiä	S1, S2, S3	Kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen	Oppilas osaa käyttää joitakin kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä.
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista.	S1, S2, S3	Visuaalisen kulttuurin merkityksen tarkasteleminen	Oppilas osallistuu tulkinnoillaan keskusteluun taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksestä.
T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan.	S1, S2, S3	Kulttuuristen kuvailmaisun tapojen soveltaminen	Oppilas osaa soveltaa joitakin kulttuurisesti erilaisia kuvailmaisun tapoja.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen			
T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin.	S1, S2, S3	Näkemyksen esittäminen	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.
T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla.	S1, S2, S3	Kuvallinen ilmaiseminen ja vaikuttaminen	Oppilas tarkastelee kuvailmaisussaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävä kehitystä sekä tunnistaa kuvilla vaikuttamisen mahdollisuuksia.

Käsityö

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuun, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja.

Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itse-tuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaalsen maailman tuntemus luo perustaa kestäväälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämänpiiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuun sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Vuosiluokilla 1–2 käsityön tehtävänä on mahdollistaa oppilaiden käsityön ilmaisun, suunnittelun ja tekemisen tietojen ja taitojen kehittyminen sekä kokemusten karttuminen. Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan toimimaan käsityön suunnittelijoina ja valmistajina sekä käyttämään siinä erilaisia materiaaleja. Käsityö kehittää keskittymiskykyä ja aloitteellisuutta. Se kannustaa arvostamaan ja arvioimaan omaa ja toisten työtä ja työskentelyä. Käsityön kasvatustehtävänä on ohjata oppilaita ymmärtämään kulttuurien moninaisuutta ja yhdenvertaisuutta.

Käsityön oppiaine vuosiluokalla 1		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T5	S1-S5	L1-L2, L4-L7
Tehtävänä on luoda (1. lk) ja harjaannuttaa (2. lk) perusvalmiuksia ja herättää oppilaan kiinnostusta ja innostusta käsityöprosessiin. Tätä harjoitellaan (1. lk) ja toteutetaan (2.lk) keksien, leikkien ja kokeillen. Suunnittelu: Suunnitteluun kuuluu alkuideoinnin lisäksi sekä työn visuaalinen että tekninen suunnittelu. Nämä vahvistavat oppilaan käsitystä monivaiheisesta käsityöprosessista. Toteutus: Toteutukseen kuuluu työskentely, työn valmistaminen ja omien ideoiden testaaminen käytännössä. Nämä vahvistavat oppilaan käsitystä monivaiheisesta käsityöprosessista Arviointi: Oppilasta ohjataan tarkastelemaan sekä omaa että toisten toimintaa kaksisuuntaisesti. Tarkoituksena on hyödyntää toisilta saatua palautetta ja tarkastella samalla toisten tekemiä ratkaisuja osana omaa oppimista. Rohkaistaan oppilasta kiinnostumaan ja innostumaan käsin tekemisestä sekä herättää uteliaisuutta keksivään ja kokeilevaan käsityöhön. (T1) S1-S4: Harjoitellaan ideoimaan, kokeilemaan, suunnittelemaan ja valmistamaan käsityötuotteita opettajan ohjauksessa. Ohjataan oppilas kokonaiseen käsityöprosessiin ja esittämään omia ideoitaan kuvallisesti sekä kertomaan käsityön tekemisestä ja valmiista tuotteesta (T2) S1-S3: Harjoitellaan hahmottamaan käsityöprosessin vaiheita ennen varsinaista käsityön valmistamista (ideointi, kokeilu ja suunnittelu). Ohjataan oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan käsityötuotteita tai teoksia luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihinsa (T3) S1-S5: Oppilas valmistaa käsityötuotteita osallistuen tuotteensa visuaaliseen suunnitteluun. Opastetaan oppilasta tutustumaan moniin erilaisiin materiaaleihin ja niiden työstämiseen sekä ohjata toimimaan vastuuntuntoisesti ja turvallisesti. (T4) S2-S4: Oppilas tutustuu erilaisiin materiaaleihin ja työvälineisiin sekä kokeilee eri tekniikoita. Oppilas opettelee turvallista työskentelyä. Tuetaan oppilaan itsetunnon kehittymistä käsityössä onnistumisen, oivaltamisen ja keksimisen kokemusten kautta (T5) S1-S6: Oppilaan itsetunto kehittyy käsityössä onnistumisen, oivaltamisen ja keksimisen kokemusten kautta. Työskentely on opettajajohtoista ja kiireetöntä. Harjoitellaan oman työn arvioimista ja palautteen antamista toisille oppilaille. Ohjataan keskittymään myönteisen palautteen antamiseen.		

Käsityön oppiaine vuosiluokalla 2		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T5	S1-S5	L1-L7
Tehtävänä on luoda (1. lk) ja harjaannuttaa (2. lk) perusvalmiuksia ja herättää oppilaan kiinnostusta ja innostusta käsityöprosessiin. Tätä harjoitellaan (1. lk) ja toteutetaan (2.lk) keksien, leikkien ja kokeillen. Suunnittelu: Suunnitteluun kuuluu alkuideoinnin lisäksi sekä työn visuaalinen että tekninen suunnittelu. Nämä vahvistavat oppilaan käsitystä monivaiheisesta käsityöprosessista. Toteutus: Toteutukseen kuuluu työskentely, työn valmistaminen ja omien ideoiden testaaminen käytännössä. Nämä vahvistavat oppilaan käsitystä monivaiheisesta käsityöprosessista Arviointi: Oppilasta ohjataan tarkastelemaan sekä omaa että toisten toimintaa kaksisuuntaisesti. Tarkoituksena on hyödyntää toisilta saatua palautetta ja tarkastella samalla toisten tekemiä ratkaisuja osana omaa oppimista. Rohkaistaan oppilasta kiinnostumaan ja innostumaan käsin tekemisestä sekä herättää uteliaisuutta keksivään ja kokeilevaan käsityöhön. (T1) S1-S4: Ideoidaan, kokeillaan, suunnitellaan ja valmistetaan käsityötuotteita opettajan ohjauksessa. Ohjataan oppilas kokonaiseen käsityöprosessiin ja esittämään omia ideoitaan kuvallisesti sekä kertomaan käsityön tekemisestä ja valmiista tuotteesta (T2) S1-S3: Oppilas harjoittelee käsityötuotteen ideointia, kokeilee erilaisia materiaaleja ja harjoittelee käsityöprosessin ja tuotteen kuvailun taitoja. Ohjataan oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan käsityötuotteita tai teoksia luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihinsa (T3) S1-S5: Oppilas osallistuu oman käsityötuotteen visuaaliseen ja tekniseen suunnitteluun ja tutustuu tieto- ja viestintätekniikan käyttöön ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana. Opastetaan oppilasta tutustumaan moniin erilaisiin materiaaleihin ja niiden työstämiseen sekä ohjata toimimaan vastuuntuntoisesti ja turvallisesti. (T4) S2-S4: Oppilas työstää eri tavoin erilaisia materiaaleja tarkoituksenmukaisella tavalla. Oppilas noudattaa annettuja turvallisuusohjeita. Tuetaan oppilaan itsetunnon kehittymistä käsityössä onnistumisen, oivaltamisen ja keksimisen kokemusten kautta (T5) S1-S6: Oppilas ideoi, suunnittelee, keksii ja kokeilee aktiivisesti opettajan ohjauksessa. Oppilas harjoittelee itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Ilmapiiri on omaa ja toisten työtä arvostavaa. Harjoitellaan erilaisia tapoja arvioida sekä omaa että toisten töitä. Arvioinnin avulla harjoitellaan toisten työskentelyn arvostamista.		

Vuosiluokilla 3–6 käsityön tehtävänä on tukea ja vahvistaa oppilaiden kokonaisen käsityöprosessin hallintaa. Opetus edistää käsityöhön liittyvien käsitteiden, sanaston ja symbolien oppimista ja soveltamista. Materiaalien ominaisuuksiin tutustuminen edellyttää niiden käsityöllistä työstämistä, jonka myötä päästään kehittämään toimivia ratkaisuja. Oppilasta ohjataan tekemään valintoja työstämismenetelmien, työvälineiden, koneiden ja laitteiden välillä sekä työskentelemään niiden avulla. Käsityön kasvatus tehtävänä on haastaa oppilaat tarkastelemaan ihmisten kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti oikeudenmukaisuuden, eettisyyden ja kestävän kehityksen näkökulmista.

Käsityön oppiaine vuosiluokalla 3		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T8	S1-S6	L1-L7
Tehtävänä erityisesti 3. ja 4. vuosiluokalla on vahvistaa oppilaan kiinnostusta ja innostusta käsityöprosessin harjoitteluun (3. lk) ja oppimiseen (4. lk). Erityistä huomiota kiinnitetään prosessissa tarkoituksenmukaiseen työskentelyyn. Oppimistehtävissä oppilasta ohjataan käyttämään materiaaleja ja työvälineitä sekä niihin soveltuvia koneita ja laitteita turvallisesti tavoitellen toimivia ratkaisuja. Suunnittelu: Suunnitteluun kuuluu alkuideoinnin lisäksi sekä visuaalinen että tekninen suunnittelu. Nämä vahvistavat oppilaan käsitystä monivaiheisesta käsityöprosessista. Toteutus: Toteutukseen kuuluu työskentely, työn valmistaminen ja omien ideoiden testaaminen käytännössä. Nämä vahvistavat oppilaan käsitystä monivaiheisesta käsityöprosessista Arviointi: Oppilasta ohjataan tarkastelemaan sekä omaa että toisten toimintaa kaksisuuntaisesti. Tarkoituksena on hyödyntää toisilta saatua palautetta ja tarkastella samalla toisten tekemiä ratkaisuja osana omaa oppimista. Vahvistetaan oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostetaan keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön. (T1) S1-S6: Luodaan kannustavia kokemuksia suunnittelusta ja käsillä tekemisestä. Ohjataan oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi (T2) S1-S6: Oppilas tutustuu ohjatusti tuotteen tai teoksen valmistamisen eri vaiheisiin. Opastetaan oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin (T3) S1-S4: Oppilas havainnoi ympäristöään ideoinnin ja omien suunnitelmien pohjaksi. Ohjataan oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti (T4) S3, S5: Oppilas tunnistaa peruskäsitteistöä ja tuntee perusmateriaaleja. Hän ymmärtää materiaalien ja työstötapojen yhteyksiä ja ymmärtää kokeilun tarkoituksen. Kannustetaan oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä (T5) S1-S5: Oppilas työstää ajallisesti ja sisällöllisesti rajattuja tehtäviä opettajan tukemana. Oppilas huolehtii omasta ja ryhmän työturvallisuudesta, opiskeluvälineistä, luokan järjestyksestä ja siisteydestä. Opastetaan oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa (T6) S1, S2, S6: Oppilas tutustuu tieto- ja viestintätekniikan käyttöön käsityöprosessissa. Ohjataan oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia (T7) S6: Oppilas harjoittelee arvioimaan omaa työskentelyään ja työtään. Herätetään oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti (T8) S1-S3, S5: Oppilas harjoittelee materiaalien taloudellista käyttöä.		

Käsityön oppiaine vuosiluokalla 4		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T8	S1-S6	L1-L7

Tehtävänä erityisesti 3. ja 4. vuosiluokalla on vahvistaa oppilaan kiinnostusta ja innostusta käsityöprosessin harjoitteluun (3. lk) ja oppimiseen (4. lk). Erityistä huomiota kiinnitetään prosessissa tarkoituksenmukaiseen työskentelyyn. Oppimistehtävissä oppilasta ohjataan käyttämään materiaaleja ja työvälineitä sekä niihin soveltuvia koneita ja laitteita turvallisesti tavoitellen toimivia ratkaisuja.

Suunnittelu: Suunnitteluun kuuluu alkuideoinnin lisäksi sekä visuaalinen että tekninen suunnittelu. Nämä vahvistavat oppilaan käsitystä monivaiheisesta käsityöprosessista.

Toteutus: Toteutukseen kuuluu työskentely, työn valmistaminen ja omien ideoiden testaaminen käytännössä. Nämä vahvistavat oppilaan käsitystä monivaiheisesta käsityöprosessista

Arviointi: Oppilasta ohjataan tarkastelemaan sekä omaa että toisten toimintaa kaksisuuntaisesti. Tarkoituksena on hyödyntää toisilta saatua palautetta ja tarkastella samalla toisten tekemiä ratkaisuja osana omaa oppimista.

Vahvistetaan oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostetaan keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön (T1)

S1-S6: Innostetaan keksimään ja kokeilemaan.

Ohjataan anoppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi (T2)

S1-S6: Oppilas ymmärtää tuotteen tai teoksen valmistamisen eri vaiheiden jatkumona.

Opastetaan oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin (T3)

S1-S4: Oppilas kokeilee omia ideoitaan käytännössä.

Ohjataan oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti (T4)

S3, S5: Oppilas tietää käyttämänsä materiaalit ja tekniikoihin liittyvät termit. Hän soveltaa materiaaleista ja tekniikoista omaksumaansa tietoa työssään. Harjoitellaan teknologia-rakentelua ja ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja esimerkiksi robotiikan kautta.

Kannustetaan oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä (T5)

S1-S5: Oppilas hahmottaa opettajan tukemana työskentelynsä työvaiheet ja osaa valita tarvitsemiaan välineitä. Hän tunnistaa työskentelyyn liittyviä riskejä ja vaaroja ja harjoittelee niiden välttämistä tai niiltä suojautumista. Oppilas huolehtii itse valmistettavan työnsä osista ja niiden säilyttämisestä. Oppilas perehtyy vastuuntuntoiseen työskentelyyn huolehtimalla omista ja koulun työskentelyvälineistä.

Opastetaan oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa (T6)

S1, S2, S6: Oppilas harjoittelee käyttämään tieto- ja viestintäteknikkaa käsityöprosessin osana.

Ohjataan oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia (T7)

S6: Oppilas arvioi omaa työskentelyään ja työtään. Oppilas harjoittelee vertaispalautteen antamista ja vastaanottamista.

Herätetään oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti (T8)

S1-S3, S5: Oppilas pohtii tuotteen ja materiaalien elinkaaren merkitystä.

Käsityön oppiaine vuosiluokalla 5		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T8	S1-S6	L1-L7
Tehtävänä erityisesti 5. ja 6. vuosiluokalla on kannustaa (5. lk) ja vahvistaa (6. lk) oppilaan pitkäjänteistä käsityöprosessin oppimista. Erityistä huomiota prosessissa kiinnitetään oman työskentelyn ja taitojen arviointiin. Oppimistehtävissä oppilasta ohjataan käyttämään materiaaleja ja niihin soveltuvia työmenetelmiä ja -välineitä (6.lk koneet ja laitteet) turvallisesti sekä työskentelemään määrätietoisesti (5.lk) ja pitkäjänteisesti (6.lk) tavoitellen toimivia ratkaisuja. Suunnittelu: Suunnitteluun kuuluu alkuideoinnin lisäksi sekä visuaalinen että tekninen suunnittelu. Nämä vahvistavat oppilaan käsitystä monivaiheisesta käsityöprosessista. Toteutus: Toteutukseen kuuluu työskentely, työn valmistaminen ja omien ideoiden testaaminen käytännössä. Nämä vahvistavat oppilaan käsitystä monivaiheisesta käsityöprosessista Arviointi: Oppilasta ohjataan tarkastelemaan sekä omaa että toisten toimintaa kaksisuuntaisesti. Tarkoituksena on hyödyntää toisilta saatua palautetta ja tarkastella samalla toisten tekemiä ratkaisuja osana omaa oppimista. Vahvistetaan oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön (T1) S1-S6: Rohkaistaan keksimään ja uskomaan omiin ideoihinsa ja yhdistämään käsityö omaan elinpiiriinsä. Ohjataan oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi (T2) S1-S6: Oppilas valmistaa itsenäisesti tuotteen tai teoksen ohjauksessa. Opastetaan oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin (T3) S1-S4: Oppilasta suunnittelee ohjatusti käsityötuotteen ja sen työvaiheet. Ohjataan oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti (T4) S3, S5: Oppilas ymmärtää eri materiaalien ominaisuuksia ja käyttää materiaaleja tarkoituksenmukaisesti. Harjoitellaan edelleen teknologia-rakentelua, robotiikkaa ja ohjelmointia. Kannustetaan oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä (T5) S1-S5: Oppilas harjoittelee ohjatusti oppituntien tietojen ja taitojen soveltamista oman työnsä suunnittelussa ja toteutuksessa. Oppilas arvioi ohjatusti työhön käytettävän ajan ja välineistön. Hän huolehtii työtilan työturvallisuudesta ja henkilökohtaisesta suojautumisesta. Oppilas käyttää työvälineitä, koneita ja laitteita soveltuvin tekniikoin työturvallisuusseikat huomioon ottaen. Opastetaan oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa (T6) S1, S2, S6: Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknikkaa osana käsityöprosessia. Oppilas ymmärtää dokumentoinnin merkityksen käsityöprosessin kuvaajana, arvioinnin apuvälineenä ja tallentajana. Ohjataan oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia (T7) S6: Oppilas arvioi sekä omaa että muiden työtä ja työskentelyä. Oppilas harjaantuu palautteen antamisessa ja vastaanottamisessa. Herätetään oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti (T8) S1-S3, S5 Oppilas ymmärtää kestävä kehityksen merkityksen käsityöprosessissa.		

Käsityön oppiaine vuosiluokalla 6		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T8	S1-S6	L1-L7
Tehtävänä erityisesti 5. ja 6. vuosiluokalla on kannustaa (5.lk) ja vahvistaa (6.lk) oppilaan pitkäjänteistä käsityöprosessin oppimista. Erityistä huomiota prosessissa kiinnitetään oman työskentelyn ja taitojen arviointiin. Oppimistehtävissä oppilasta ohjataan käyttämään materiaaleja ja niihin soveltuvia työmenetelmiä ja -välineitä (6.lk koneet ja laitteet) turvallisesti sekä työskentelemään määrätietoisesti (5.lk) ja pitkäjänteisesti (6.lk) tavoitellen toimivia ratkaisuja. Suunnittelu: Suunnitteluun kuuluu alkuideoinnin lisäksi sekä visuaalinen että tekninen suunnittelu. Nämä vahvistavat oppilaan käsitystä monivaiheisesta käsityöprosessista. Toteutus: Toteutukseen kuuluu työskentely, työn valmistaminen ja omien ideoiden testaaminen käytännössä. Nämä vahvistavat oppilaan käsitystä monivaiheisesta käsityöprosessista Arviointi: Oppilasta ohjataan tarkastelemaan sekä omaa että toisten toimintaa kaksisuuntaisesti. Tarkoituksena on hyödyntää toisilta saatua palautetta ja tarkastella samalla toisten tekemiä ratkaisuja osana omaa oppimista. Vahvistetaan oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostetaan keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön (T1) S1-S6: Ohjataan huomioimaan teoksissaan paikallisuutta. Ohjataan oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi (T2) S1-S6: Oppilas osaa itse ohjata tuotteen tai teoksen valmistamista. Opastetaan oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin (T3) S1-S4: Oppilas suunnittelee käsityötuotteen ja sen työvaiheet. Ohjataan oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti (T4) S3, S5: Oppilas osaa valita ja työstää monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja. Kannustetaan oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä (T5) S1-S: Oppilas harjoittelee itsenäisesti soveltamaan opittuja tietoja ja taitoja oman työnsä suunnittelussa ja toteutuksessa. Oppilas arvioi työhönsä käytettävän ajan ja välineistön. Oppilas joustaa ja muuttaa suunnitelmiaan tavoitteensa saavuttamiseksi. Hän työskentelee pitkäjänteisesti, vastuullisesti ja turvallisesti. Oppilas ymmärtää käyttämiensä koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteen sekä osaa ottaa huomioon työturvallisuusseikat. Opastetaan oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa (T6) S1, S2, S6: Oppilas käyttää ja hallitsee tieto- ja viestintätekniikkaa kokonaisessa käsityöprosessissa: ideointi, suunnittelu, toteutus, dokumentointi ja arviointi. Ohjataan oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia (T7) S6: Oppilas antaa rakentavaa palautetta ja kehittämisehdotuksia, sekä kehittyy omassa työskentelyssään palautteen ohjaamana. Herätetään oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti (T8) S1-S3, S5: Oppilas osaa arvioida tuotteen laatua ja tuotantotapaa.		

Käsityön arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön.	S1-S6		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.
T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi.	S1-S6	Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi	Oppilas osaa toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin ja tehdä dokumentointia prosessin eri vaiheista.
T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin.	S1-S4	Tuotteen valmistaminen	Oppilas osaa valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaansa perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti.	S3,S5	Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen	Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistustekniikoita. Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä.
T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä.	S1-S5	Työskentelytaidot	Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti. Oppilas osaa kuvata yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa käyttää asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.
T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.	S1, S2, S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjatusti käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.
T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia.	S6	Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen	Oppilas osallistuu rakentavasti oman ja toisten työn ja työskentelyn arviointiin ja vertaispalautteen antamiseen.
T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti.	S1-S3, S5	Kulutus- ja tuotantotapojen pohdinta	Oppilas osaa ilmaista, miten kulutus- ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaaren.

Vuosiluokilla 7–9 käsityön opetus vahvistaa ja syventää oppilaiden omasta elämysmaailmasta nousevaa innovointia ja ongelmanratkaisua sekä käsityön tekemiseen, ilmaisuun ja suunnitteluun liittyvien tietojen ja taitojen osaamista. Käsityön opiskelu pohjautuu rakennetun ympäristön ja monimateriaalisen maailman havainnointiin, tutkimiseen ja tiedon soveltamiseen. Tekemisen taitoja syvennettäessä tunnistetaan myös erilaisia teknologisia toimintaperiaatteita ja niihin liittyviä käytännön ongelmia. Käsityön kasvatustehtävänä on tukea oppilaiden hyvinvointia ja elämänhallintaa sekä työelämään ja ammattiin liittyviä valintoja.

Käsityön oppiaine vuosiluokalla 7		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T8	S1-S8	L1-L7
Tehtävänä erityisesti 7. vuosiluokalla on vahvistaa oppilaan kiinnostusta ja innostusta kokonaisen käsityöprosessin oppimiseen syventäen alakoulussa opittuja taitoja. Erityistä huomiota kiinnitetään prosessissa suunnitteluun ja tarkoituksenmukaiseen työskentelyyn sekä oman työskentelyn ja taitojen arviointiin. Oppimistehtävissä oppilasta ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja niihin soveltuvia työmenetelmiä ja -välineitä turvallisesti sekä työskentelemään määrätietoisesti ja pitkäjänteisesti tavoitellen toimivia ratkaisuja. Suunnittelu: Suunnitteluun kuuluu alkuideoinnin lisäksi sekä visuaalinen että tekninen suunnittelu. Nämä vahvistavat oppilaan käsitystä monivaiheisesta käsityöprosessista. Toteutus: Toteutukseen kuuluu työskentely, työn valmistaminen ja omien ideoiden testaaminen käytännössä. Nämä vahvistavat oppilaan käsitystä monivaiheisesta käsityöprosessista. Arviointi: Oppilasta ohjataan tarkastelemaan sekä omaa että toisten toimintaa kaksisuuntaisesti. Tarkoituksena on hyödyntää toisilta saatua palautetta ja tarkastella samalla toisten tekemiä ratkaisuja osana omaa oppimista. Dokumentointi: Oppilas dokumentoi monivaiheisen käsityöprosessinsa kokonaisuudessaan käyttäen tarkoituksenmukaisia välineitä monipuolisesti mm. kuvia, tekstiä, videoita. Ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekäideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi (T1) S2-S6: Oppilas ottaa vastuun omasta työskentelystään voimassa olevat turvallisuusmääräykset huomioiden. Ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan (T2) S1-S5: Oppilas työskentelee kokonaisen käsityöprosessin mukaisesti arvioiden osaamistaan. Opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita (T3) S1-S5 Oppilas innovoii ja soveltaa aiemmin oppimaansa, kokeilujensa ja tiedonhankintansa pohjalta. Ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisuaan (T4) S1-S5: Ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa (T5) S6: Oppilas suunnittelee työnsä taitotasoonsa sopivaksi huomioiden riskittömän työskentelyn tutuissa ja opeteltavissa työskentelytavoissa, -menetelmissä tai -tekniikoissa. Ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa (T6) S1-S6: Oppilas suunnittelee työnsä taitotasoonsa sopivaksi huomioiden riskittömän työskentelyn tutuissa ja opeteltavissa työskentelytavoissa, -menetelmissä tai -tekniikoissa. Ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä (T7) S1, S2, S6-S8 Oppilas arvottaa omaa ja ympärillä ilmenevää yrittäjyyttä. Ohjata oppilaita taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elämäntapaa (T8) S8: Oppilas harjaantuu taloudellisessa ajattelussa ja ymmärtää kestävää elämäntapaa edesauttavat valintansa.		

Käsityön päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Käsityön opetuksen tavoitteena on	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi.	S2-S5	Työskentely ja tuottaminen	Oppilas suunnittelee työskentelyään, osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.
T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan.	S1-S5	Kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen	Oppilas osaa asettaa työskentelylleen tavoitteita sekä työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja arvioi realistisesti oppimistaan käsityöprosessin aikana.
T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita.	S1-S5	Valmistaminen, tekniikat ja työstömenetelmät	Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja sekä tekniikoita ja työstömenetelmiä ja osaa käyttää niitä valmistaessaan suunnittelemaan tuotteita/teoksia.
T4 ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisuaan.	S1-S5	Visuaalinen materiaallinen ja teknologinen ilmaisu	Oppilas käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideoita selkeästi sekä toteuttaa ne suunnitelmaan perustuen ottaen huomioon esteettisyyden ja toimivuuden.
T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa.	S6	Turvallinen työskentely	Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimia turvallisesti käsityöprosessissa.
T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa.	S1-S5	Tieto- ja viestintäteknologiset taidot Yhteisöllinen työskentely	Oppilas osaa käyttää itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa suunnittelussa ja valmistamisessa sekä oman tai yhteisen käsityöprosessin dokumentoinnissa tieto- ja viestintäteknologiaa.
T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä.	S7	Kädentaitojen ja käsityön merkityksen hahmottaminen arkielämässä ja yhteiskunnassa	Oppilas osaa esimerkkien avulla kuvailla käsityön merkitystä arjessa, yhteiskunnassa ja työelämässä.
T8 ohjata oppilaita taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävä elämäntapaa.	S8	Valintojen tekeminen ja niiden perustelut	Oppilas osaa perustella käsityön merkityksen kestävä elämäntavalle ja tehdä sen mukaisia valintoja työskentelyssään.

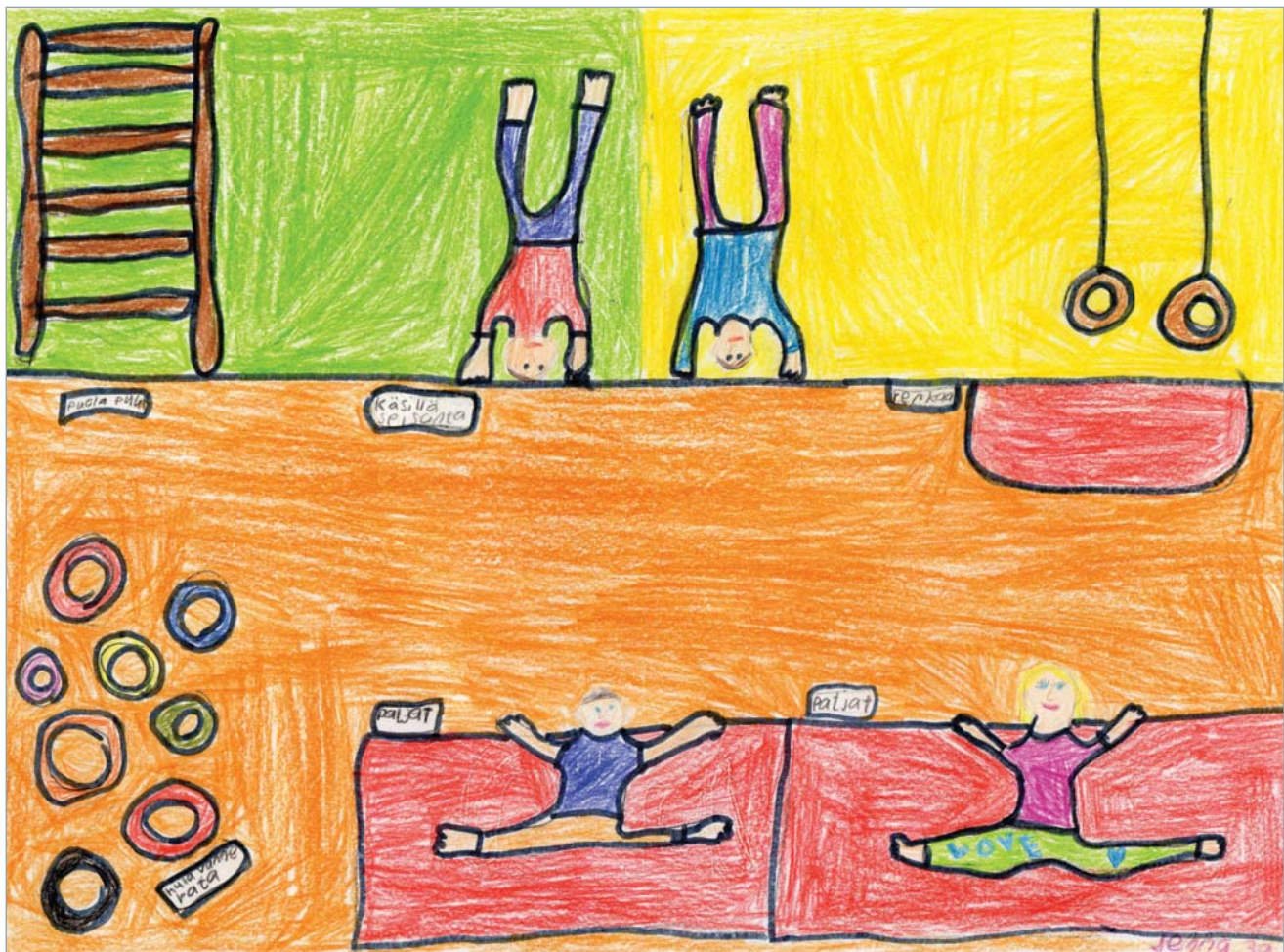
Liikunta

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen.

Oppitunneilla korostuvat kehollisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurista moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoittelu. Oppilaat saavat tietoa ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen.

Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, kehoilliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

Liikutaan yhdessä leikkien

Vuosiluokilla 1–2 opetuksen pääpaino on havaintomotoristen taitojen ja motoristen perustaitojen oppimisessa, yhdessä tekemisessä ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä sekä liikuntaan liittyvien myönteisten kokemusten vahvistamisessa. Opetus tukee oppilaita auttamalla heitä kohtaamaan emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden mielikuvitusta ja omia oivalluksia.

Liikunnan oppiaine vuosiluokalla 1		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T10	S1-S3	L1-L4, L6-L7
Koulun arjessa huomioidaan toiminnallisuus, tauko- ja välituntiliikunta sekä erilaiset liikunnalliset kampanjat (Liikuntaseikkailu, Liikkuva koulu -toimintamalli yms.) • tekemistä paljon, odottamista/jonottamista vähän (T1, S1) • useita suorituspaikkoja, eritasoisia tehtäviä, mm. pistetyöskentely ja temppuradat (T1, S1) • muunnellaan käytettävää tilaa, esim. ryhmälle tuttu leikki salissa, metsässä, nurmella, lumella jne. (T2, S1) • kehonhahmotus, kehon käyttö erilaisina muotoina (kirjaimina, numeroina jne.), jännityksen ja rentouden vaihtelu (T2, S1) • vauhtia ja äänenkäyttöä säädellään tilaan ja leikkiin sopivalla tavalla esim. musiikkiliikunta, pujottelu- ja väistämistehtävät (T2, S1) • tasapainoilua erilaisissa ympäristöissä: erilaiset alustat esim. lattiakuviot, penkit, viivat; pystyasennot, pää alaspäin • asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen (T3, S1) • muunnellaan liikkeen rytmiä, alustaa, voimaa ja suuntaa: temppu- ja hyppelyradat, kiipeileminen, juoksu- ja hippaleikit (T3, S1) • leikeissä vaihdellaan välineitä, esim. hernepussi, häntäpallo, jumppapallo, pehmofrisbee, vieritys, pomputtaminen, heittäminen, kiinniottaminen, potkaiseminen (T3, S1) • eriytetään oppilaiden taitotason mukaan (T3, S1) • turvallisuusäännöt selviksi (T4, S1) • korostetaan oikeaa, turvallista suoritustapaa ja -tekniikkaa (T4, S1) • uimaopetuksesta vastaavat uimahallin opettajat (T5, S1) • luokanopettaja vastaa uimataidon seurannasta, valvonnasta ja kotiin tiedottamisesta (T5, S1) • opitaan häviämään ja voittamaan; yksinkertaiset sääntöleikit (T6-T7, S1-S2) • käytetään vaihtelevia ja satunnaisia ryhmäjakoja (T6-T7, S1-S2) • lopputuloksen sijaan nautitaan tekemisestä ja toiminnasta (T6-T7, S1-S2) • toisten kuunteleminen ja auttaminen (T8, S2) • kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri (T9-T10, S3) • myönteisen palautteen antaminen, oppilaan vahvuuksien tukeminen; osallistuminen ryhmien, luokkien tai koulujen välisiin peleihin, turnauksiin ja kilpailuihin (T9-T10, S3) • kiusaamiseen ja syrjintään puuttuminen (T9-T10, S3)		

Liikunnan oppiaine vuosiluokalla 2		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T10	S1-S3	L1-L4, L6-L7
Koulun arjessa huomioidaan toiminnallisuus, tauko- ja välituntiliikunta sekä erilaiset liikunnalliset kampanjat (Liikuntaseikkailu, Liikkuva koulu -toimintamalli yms.) • tekemistä paljon, odottamista/jonottamista vähän (T1, S1) • useita suorituspaikkoja, eritasoisia tehtäviä, mm. pistetyöskentely ja temppuradat (T1, S1) • muunnellaan käytettävää tilaa, esim. ryhmälle tuttu leikki salissa, metsässä, nurmella, lumella jne. (T2, S1) • kehonhahmotus, kehon käyttö erilaisina muotoina (kirjaimina, numeroina jne.), jännityksen ja rentouden vaihtelu (T2, S1) • vauhtia ja äänenkäyttöä säädellään tilaan ja leikkiin sopivalla tavalla esim. musiikkiliikunta, pujottelu- ja väistämistehtävät (T2, S1) • tasapainoilua erilaisissa ympäristöissä: erilaiset alustat esim. lattiakuviot, penkit, viivat; pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen (T3, S1) • muunnellaan liikkeiden rytmiä, alustaa, voimaa ja suuntaa: temppu- ja hyppelyradat, kiipeileminen, juoksu- ja hippaleikit (T3, S1) • leikeissä vaihdellaan välineitä, esim. hernepusi, häntäpallo, jumppapallo, pehmofrisbee, vieritys, pomputtaminen, heittäminen, kiinniottaminen, potkaiseminen (T3, S1) • eriytetään oppilaiden taitotason mukaan (T3, S1) • turvallisuusäännöt selviksi (T4, S1) • korostetaan oikeaa, turvallista suoritustapaa ja -tekniikkaa (T4, S1) • uimaopetuksesta vastaavat uimahallin opettajat (T5, S1) • luokanopettaja vastaa uimataidon seurannasta, valvonnasta ja kotiin tiedottamisesta (T5, S1) • opitaan häviämään ja voittamaan; yksinkertaiset sääntöleikit (T6-T7, S1-S2) • käytetään vaihtelevia ja satunnaisia ryhmäjakoja (T6-T7, S1-S2) • lopputuloksen sijaan nautitaan tekemisestä ja toiminnasta (T6-T7, S1-S2) • toisten kuunteleminen ja auttaminen (T8, S2) • kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri (T9-T10, S3) • myönteisen palautteen antaminen, oppilaan vahvuuksien tukeminen; osallistuminen ryhmien, luokkien tai koulujen välisiin peleihin, turnauksiin ja kilpailuihin (T9-T10, S3) • kiusaamiseen ja syrjintään puuttuminen (T9-T10, S3)		

Liikutaan yhdessä toimien ja taitoja harjoitellen

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen pääpaino on motoristen perustaitojen vakiinnuttamisessa ja monipuolistamisessa sekä sosiaalisten taitojen vahvistamisessa. Monipuolinen ja vuorovaikutuksellinen opetus tukee taitojen oppimista, oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen ja osallisuuteen sekä luo valmiuksia liikunnalliseen elämäntapaan. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun ja vastuulliseen toteuttamiseen.

Liikunnan oppiaine vuosiluokalla 3		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T11	S1-S3	L1-L4, L6-L7
Koulun arjessa huomioidaan toiminnallisuus, tauko- ja välituntiliikunta sekä erilaiset liikunnalliset kampanjat (Liikunta-seikkailu, Liikkuva koulu -toimintamalli yms.). Koulumatkojen kulkeminen omin lihasvoimin. Kannustetaan liikunnalliseen elämäntapaan. - toimintaa paljon, odottamista/jonottamista vähän (T1, S1) - useita suorituspaikkoja, eritasoisia tehtäviä (T1, S1) - harjoitetaan kehon hahmotusta ja tuntemusta, mm. voimistelu, musiikkiliikunta, hiihto, venyttely (T2, S1) - muunnellaan leikkejä ja toimintatapoja eri aisteja käyttäen, mm. kiinniottoleikit, pallopelit ja -leikit (T2, S1) - tasapainoilua erilaisissa ympäristöissä, esim. heiluminen, pää alaspäin asennot, väistäminen, kieriminen, suunnistus/retkeily (T3, S1) - muunnellaan liikkeiden rytmiä, alustaa, voimaa ja suuntaa, esim. telineradat, kamppailut, kuntopiiritehtävät, pallopelit, luistelu, hiihto (T3, S1) - eriytetään oppilaiden taitotason mukaan (T3, S1) - turvallinen välineiden käsittelytapa ja suoritustekniikka: pomputtaminen, kuljettaminen käsillä ja jaloilla, heittäminen sekä kiinniottaminen, lyöminen ja laukaiseminen; pien- ja viitepelit (T4, S1) - uimaopetuksesta vastaavat uimahallin opettajat (T6, S1) - luokanopettaja vastaa uimataidon seurannasta, valvonnasta ja kotiin tiedottamisesta (T6, S1) - liikutaan reilun pelin hengessä (T7-T8, S1-S2) - käytetään vaihtelevia ja satunnaisia ryhmäjakoja (T7-T8, S1-S2) - opitaan tunnistamaan erilaisia tunteita liikuntatilanteissa (T7-T8, S1-S2) - hyväksyvä ja turvallinen ilmapiiri (T11, S3) - myönteisiä liikuntakokemuksia yksilönä ja ryhmässä: osallistuminen ryhmien, luokkien tai koulujen välisiin peleihin, turnauksiin ja kilpailuihin (T11, S3)		

Liikunnan oppiaine vuosiluokalla 4		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T11	S1-S3	L1-L4, L6-L7
Koulun arjessa huomioidaan toiminnallisuus, tauko- ja välituntiliikunta sekä erilaiset liikunnalliset kampanjat (Liikunta-seikkailu, Liikkuva koulu -toimintamalli yms.). Koulumatkojen kulkeminen omin lihasvoimin. Kannustetaan liikunnalliseen elämäntapaan. - toimintaa paljon, odottamista/jonottamista vähän (T1, S1) - useita suorituspaikkoja, eritasoisia tehtäviä (T1, S1) - harjoitetaan kehon hahmotusta ja tuntemusta, mm. voimistelu, musiikkiliikunta, hiihto, venyttely (T2, S1) - muunnellaan leikkejä ja toimintatapoja eri aisteja käyttäen, mm. kiinniottoleikit, pallopelit ja -leikit (T2, S1) - tasapainoilua erilaisissa ympäristöissä, esim. heiluminen, pää alaspäin asennot, väistäminen, kieriminen, suunnistus/retkeily (T3, S1) - muunnellaan liikkeiden rytmiä, alustaa, voimaa ja suuntaa, esim. telineradat, kamppailut, kuntopiiritehtävät, pallopelit, luistelu, hiihto (T3, S1)		

- eriytetään oppilaiden taitotason mukaan (T3, S1)
- turvallinen välineiden käsittelytapa ja suoritustekniikka: pomputtaminen, kuljettaminen käsillä ja jaloilla, heittäminen sekä kiinniottaminen, lyöminen ja laukaiseminen; pien- ja viitepelit (T4, S1)
- uimaopetuksesta vastaavat uimahallin opettajat (T6, S1)
- luokanopettaja vastaa uimataidon seurannasta, valvonnasta ja kotiin tiedottamisesta (T6, S1)
- liikutaan reilun pelin hengessä (T7-T8, S1-S2)
- käytetään vaihtelevia ja satunnaisia ryhmäjakoja (T7-T8, S1-S2)
- opitaan tunnistamaan erilaisia tunteita liikuntatilanteissa (T7-T8, S1-S2)
- hyväksyvä ja turvallinen ilmapiiri (T11, S3)
- myönteisiä liikuntakokemuksia yksilönä ja ryhmässä: osallistuminen ryhmien, luokkien tai koulujen välisiin peleihin, turnauksiin ja kilpailuihin (T11, S3)

Liikunnan oppiaine vuosiluokalla 5

Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T11	S1-S3	L1-L4, L6-L7

Koulun arjessa huomioidaan toiminnallisuus, tauko- ja välituntiliikunta sekä erilaiset liikunnalliset kampanjat (Liikunta-seikkailu, Liikkuva koulu -toimintamalli yms.). Koulumatkojen kulkeminen omin lihasvoimin. Kannustetaan liikunnalliseen elämäntapaan.

- toimintaa paljon, odottamista/jonottamista vähän (T1, S1)
- monipuolisia liikuntatehtäviä, oppilaiden osallistaminen tehtävien valinnassa: verryttelyn tai leikin valinta/ohjaaminen (T1, S1)
- innostetaan omaehtoiseen liikkumiseen (T1, S1)
- tehtäviä eri aisteille käyttäen tilaa ja välineitä monipuolisesti (T2, S1)
- myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, esim. musiikkiliikunta, rentoutusharjoitukset (T2, S1)
- opitaan perusliikunnan lajitaitoja ympäristöjä ja alustoja muuntelemalla: voimisteluvälineillä/-telineillä, kuntopiiritehtävät, venyttely, musiikki- ja tanssiliikunta; pallopelit, luistelu, hiihto, suunnistus ja retkeily (T3, S1)
- eriytetään oppilaiden taitotason mukaan: perusliikunnan vahvistaminen ja lajitaitojen kehittäminen (T3, S1)
- turvallinen, oikea välineiden käsittelytapa ja suoritustekniikka: pomputtaminen, kuljettaminen käsillä ja jaloilla, heittäminen ja kiinniottaminen, lyöminen ja laukaiseminen (T4, S1)
- vuosiluokan Move-mittaukset (T5, S1)
- nopeus mm. juoksupyrähdykset, hyppy, loikat, kisailut (T5, S1)
- liikkuvuus/notkeus mm. säännöllinen venyttely (T5, S1)
- kestävyys mm. juoksu, hiihto, suunnistus, pyöräily (T5, S1)
- voimaharjoittelu oman vartalon painoa hyödyntäen mm. kuntopiiritehtävät (T5, S1)
- uimaopetuksesta vastaavat uimahallin opettajat (T6, S1)
- luokanopettaja vastaa uimataidon seurannasta, valvonnasta ja kotiin tiedottamisesta (T6, S1)
- ohjataan ennakoidaan mahdolliset vaaratilanteet (T7, S1)
- opitaan toimimaan pienissä loukkaantumistilanteissa tilanteeseen sopivalla tavalla (T7, S1)
- liikutaan reilun pelin hengessä (T9, S2)
- käytetään vaihtelevia ja satunnaisia ryhmäjakoja (T9, S2)
- opitaan tunnistamaan erilaisia tunteita liikuntatilanteissa (T9, S2)
- mieleisten liikuntatapojen löytäminen (T10, S3)
- omasta hyvinvoinnista huolehtiminen (T10, S3)
- hyväksyvä ja turvallinen ilmapiiri (T11, S3)
- myönteisiä liikuntakokemuksia yksilönä ja ryhmässä: osallistuminen ryhmien, luokkien tai koulujen välisiin peleihin, turnauksiin ja kilpailuihin (T11, S3)
- tuetaan myönteisen ja realistisen minäkuvan kehittymistä (T11, S3)

Liikunnan oppiaine vuosiluokalla 6		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T11	S1-S3	L1-L4, L6-L7
Koulun arjessa huomioidaan toiminnallisuus, tauko- ja välituntiliikunta sekä erilaiset liikunnalliset kampanjat (Liikunta-seikkailu, Liikkuva koulu -toimintamalli yms.). Koulumatkojen kulkeminen omin ihasvoimin. Kannustetaan liikunnalliseen elämäntapaan. - toimintaa paljon, odottamista/jonottamista vähän (T1, S1) - monipuolisia liikuntatehtäviä, oppilaiden osallistaminen tehtävien valinnassa: verryttelyn tai leikin valinta/ohjaaminen (T1, S1) - innostetaan omaehtoiseen liikkumiseen (T1, S1) - tehtäviä eri aisteille käyttäen tilaa ja välineitä monipuolisesti (T2, S1) - myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, esim. musiikkiliikunta, rentoutusharjoitukset (T2, S1) - opitaan perusliikunnan lajitaitoja ympäristöjä ja alustoja muuntelemalla: voimisteluvälineillä/-telineillä, kuntopiiritehtävät, venyttely, musiikki- ja tanssiliikunta; pallopelit, luistelu, hiihto, suunnistus ja retkeily (T3, S1) - eriytetään oppilaiden taitotason mukaan: perusliikunnan vahvistaminen ja lajitaitojen kehittäminen (T3, S1) - turvallinen, oikea välineiden käsittelytapa ja suoritustekniikka: pomputtaminen, kuljettaminen käsillä ja jaloilla, heittäminen ja kiinniottaminen, lyöminen ja laukaiseminen (T4, S1) - vuosiluokan Move-mittaukset (T5, S1) - nopeus mm. juoksupyrähdykset, hypyt, loikat, kisailut (T5, S1) - liikkuvuus/notkeus mm. säännöllinen venyttely (T5, S1) - kestävyys mm. juoksu, hiihto, suunnistus, pyöräily (T5, S1) - voimaharjoittelu oman vartalon painoa hyödyntäen mm. kuntopiiritehtävät (T5, S1) - uimaopetuksesta vastaavat uimahallin opettajat (T6, S1) - luokanopettaja vastaa uimataidon seurannasta, valvonnasta ja kotiin tiedottamisesta (T6, S1) - ohjataan ennakoimaan mahdolliset vaaratilanteet (T7, S1) - opitaan toimimaan pienissä loukkaantumistilanteissa tilanteeseen sopivalla tavalla (T7, S1) - liikutaan reilun pelin hengessä (T9, S2) - käytetään vaihtelevia ja satunnaisia ryhmäjakoja (T9, S2) - opitaan tunnistamaan erilaisia tunteita liikuntatilanteissa (T9, S2) - mieleisten liikuntatapojen löytäminen (T10, S3) - omasta hyvinvoinnista huolehtiminen (T10, S3) - hyväksyvä ja turvallinen ilmapiiri (T11, S3) - myönteisiä liikuntakokemuksia yksilönä ja ryhmässä: osallistuminen ryhmien, luokkien tai koulujen välisiin peleihin, turnauksiin ja kilpailuihin (T11, S3) - tuetaan myönteisen ja realistisen minäkuvan kehittymistä (T11, S3)		

Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Fyysinen toimintakyky			
T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.	S1	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja.	S1	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.
T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.	S1	Fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja harjoittaa nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.
T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä.	S1	Uima- ja pelastautumistaidot	Oppilas on perusuimataitoinen (Osaa uida 50 metriä kahta uintitapaa käyttäen ja sukeltaa 5 metriä pinnan alla).
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.	S1	Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.

Sosiaalinen toimintakyky			
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätämään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	S2	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	S2	Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.
Psyykinen toimintakyky			
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja.	S3	Työskentelytaidot	Oppilas osaa yleensä työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä.	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Liikutaan yhdessä minäkäsitystä ja osallisuutta vahvistaen, taitoja soveltaen

Vuosiluokilla 7–9 pääpaino on monipuolisessa perustaitojen soveltamisessa ja fyysisten ominaisuuksien harjoittamisen opiskelussa eri liikuntamuotojen ja -lajien avulla. Erityisen tärkeää on vahvistaa oppilaan myönteistä minäkäsitystä ja oman muuttuvan kehon hyväksymistä. Opetus tukee oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen, osallisuuteen sekä kannustaa terveyttä edistävään omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun sekä ottavat vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta.

Liikunnan oppiaine vuosiluokalla 7		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1, T3-T13	S1-S3	L1-L3, L6-L7
Tavoitteena oppilaan kokeilunhalun lisääminen taidoista riippumatta. (T1, S1) Voimistelu välineillä ja kehonhallintaharjoitteet, taitoluistelu ja jääpelit, laskettelu ja pallopelit. Lisäksi liikkumistaitoina parkour, circuit, pallopelit ja frisbee golf. (T3, S1) Eri pallopelien tekniikat välineiden käsittelyyn sekä vesipelastus apuvälineen kanssa. (T4, S1) Monipuoliset uimataidot esim. hengenpelastustaidot, skullaaminen, sukeltaminen, kelluminen, vapaauinti ja pelastushyppy. (T7, S1) Liikennesäännöt ja eri urheilupaikkojen rajoitteet ja säännöt. (T8, S2) Rehti peli (T9, S2) ”Ilon kautta”-pedagogia. Opettajan tehtävänä olla kannustava esimerkki. (T11, S3) Tutustuttaa opiskelija paikallisiin lajeihin esim. Nurmijärvellä salibandy, jalkapallo ja golf sekä lukuiset muut lajit. Seurayhteistyö. (T13, S3)		

Liikunnan oppiaine vuosiluokalla 8		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T13	S1-S3	L1-L4, L6-L7
Tavoitteena oppilaan kokeilunhalun lisääminen taidoista riippumatta (T1, S1) Suunnistus, pallopelit, tanssi, jooga ja kuntosaliharjoittelu. (T2, S1) Voimistelu välineillä ja kehonhallintaharjoitteet, taitoluistelu ja jääpelit, laskettelu ja pallopelit. Lisäksi liikkumistaitoina parkour, circuit, pallopelit ja frisbee golf. (T3, S1) Eri pallopelien tekniikat välineiden käsittelyyn sekä vesipelastus apuvälineen kanssa (T4, S1) Move!-mittaukset ja palautteet hymiöillä. (T5, S1) Monipuoliset uimataidot esim. hengenpelastustaidot, skullaaminen, sukeltaminen, kelluminen, vapaauinti ja pelastushyppy. (T7, S1) Liikennesäännöt ja eri urheilupaikkojen rajoitteet ja säännöt. (T8, S2) Rehti peli (T9, S2) ”Ilon kautta”-pedagogia. Opettajan tehtävänä olla kannustava esimerkki (T11, S3) Tutustuttaa opiskelija paikallisiin lajeihin esim. Nurmijärvellä salibandy, jalkapallo ja golf sekä lukuiset muut lajit. Seurayhteistyö. (T13, S3)		

Liikunnan oppiaine vuosiluokalla 9		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T13	S1-S3	L1-L4, L6-L7
Tavoitteena oppilaan kokeilunhalun lisääminen taidoista riippumatta (T1, S1) Suunnistus, pallopelit, tanssi, jooga ja kuntosaliharjoittelu. (T2, S1) Voimistelu välineillä ja kehonhallintaharjoitteet, taitoluistelu ja jääpelit, laskettelu ja pallopelit. Lisäksi liikkumistaitoina parkour, circuit, pallopelit ja frisbee golf. (T3, S1) Eri pallopelien tekniikat välineiden käsittelyyn sekä vesipelastus apuvälineen kanssa (T4, S1) Monipuoliset uimataidot esim. hengenpelastustaidot, skullaaminen, sukeltaminen, kelluminen, vapaauinti ja pelastushyppy. (T7, S1) Liikennesäännöt ja eri urheilupaikkojen rajoitteet ja säännöt. (T8, S2) Rehti peli (T9, S2) ”Ilon kautta” -pedagogia. Opettajan tehtävänä olla kannustava esimerkki (T11, S3) Tutustuttaa opiskelija paikallisiin lajeihin esim. Nurmijärvellä salibandy, jalkapallo ja golf sekä lukuiset muut lajit. Seurayhteistyö. (T13, S3)		

Liikunnan päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Fyysinen toimintakyky			
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.	S1	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja.	S1	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa.	S1	Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot), eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.

T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikunta-muodoissa.	S1	Motoriset perustaidot (välineenkäsittely-taidot) eri liikunta-muodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta.	S1	Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.
T6 vahvistaa uima- ja vesipelastus-taitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä.	S1	Uima- ja vesipelastustaidot	Oppilas osaa uida, pelastautua ja pelastaa vedestä.
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan.	S1	Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.
Sosiaalinen toimintakyky			
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätämään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	S2	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikunta-tilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	S2	Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.
Psyykinen toimintakyky			
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja.	S3	Työskentelytaidot	Oppilas osaa pääsääntöisesti työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä.	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille.	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistys-tä tuottavia liikuntaharrastuksia.	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Kotitalous

Kotitalouden opetuksen tehtävänä on kehittää kodin arjen hallinnan sekä kestävän ja hyvinvointia edistävän elämäntavan edellyttämiä tietoja, taitoja, asenteita ja toimintavalmiuksia. Opetuksessa edistetään kädentaitoja ja luovuutta sekä kykyä tehdä valintoja ja toimia kodin arjessa kestävästi. Opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden kotitaloudelliselle osaamiselle, mikä merkitsee taitoa toimia eri ympäristöissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Opetuksella tuetaan oppilaiden kasvua kodin arjen perusedellytysten ylläpitämisestä huolehtiviksi kuluttajiksi. Kotitalousopetuksessa kehitetään kanssaihmisistä huoltapitäviksi lähimmäisiksi ja kasvetaan perheen, kodin ja yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi.

Opetus antaa valmiuksia vuorovaikutukseen ja yhdessä elämiseen. Kotitalousopetuksessa luodaan perusta kestäväan asumiseen, ruokaosaamiseen ja kuluttajuuteen. Oppilaat saavat käsityksen kodin teknologisoituvasta arjesta, kustannustietoisesta toiminnasta sekä tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisestä kotitalouden toiminnassa.

Kotitalouden keskeisten sisältöjen ja oppimistehtävien avulla kehitetään oppilaiden suunnittelu-, organisointi-, työskentely- ja voimavarojen hallinnan taitoja. Kotitalouden tehtävänä on vahvistaa valmiuksia pitkäjänteiseen työskentelyyn, yhdessä toimimiseen ja kriittiseen tiedonhallintaan. Erityistä huomi-

ota kiinnitetään jokaisen oppilaan yhdenvertaiseen ja tasapuoliseen osallisuuteen oppimistilanteissa. Oppiaine kasvattaa toiminnallisuuteen ja yritteliäisyyteen sekä vastuullisuuteen ja taloudellisuuteen.

Oppiaine soveltaa toiminnaksi eri alojen tietoa, ja yhteistyö muiden oppiaineiden kanssa monipuolistaa oppimiskokemuksia. Eheyttävä opetus tukee erilaisten kodin arkeen liittyvien käsitteiden, asioiden tai ilmiöiden keskinäisten yhteyksien ja syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä syventäen oppimista. Kotitalouden opetus kattaa laaja-alaisen osaamisen kaikki osa-alueet.

Kotitalousopetus rakennetaan suunnitelmalliseksi oppimista tukevaksi jatkumoksi, jolloin tiedot ja taidot syvenevät vaiheittain kokonaisuuksiksi. Oppilaiden itsenäisyys ja vastuu kasvavat vähitellen, ja opetus ohjaa ongelmanratkaisuun, tiedon ja taidon soveltamiseen ja luovuuteen. Opittua sovelletaan ja syvennetään omassa kodissa ja lähipiirissä kotitehtävien avulla.

Kotitalousopetusta voidaan opetuksen järjestäjän niin päättäessä antaa jo alemmilla vuosiluokilla. Tällöin noudatetaan kotitalouden oppimäärän opetussuunnitelman perusteita oppilaiden iän huomioon ottaen. Opetuksen tavoitteet, keskeiset sisältöalueet ja toteutus määritellään paikallisessa opetussuunnitelmassa opetussuunnitelman perusteita soveltaen.

Nurmijärvellä kaikille yhteinen kotitalous (3 vvt) sijoittuu seitsemännelle vuosiluokalle. Tämän lisäksi kotitalouden opintoja voidaan järjestää koulun lukuvuosisuunnitelmassa määrittämällä tavalla osana taide- ja taitoaineiden valinnaisia tunteja (3–6 ja 8–9 vuosiluokilla) tai oppilaalle valinnaisena aineena (3–5 ja 8–9 vuosiluokilla). Opetuksessa kotitalousopettajan on huomioitava oppilaiden luokkatason mukainen opetussuunnitelman perusteiden soveltaminen.

Kotitalouden oppiaine vuosiluokalla 7		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-13	S1-3	L1-7
Kotitalousopetuksen oppimisympäristö: - on koulussa oleva asianmukainen ja toiminnallisuuden varusteiltaan mahdollistava nykyaikainen keittiöopetustila, - voi olla myös oppilaan oma koti pienten oppimistehtävien muodossa, - voi laajentua koulun ulkopuolelle tutustumaan paikallisiin yrityksiin.		

Kotitalouden päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Käytännön toimintataidot			
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa.	S1, S2, S3	Tavoitteiden asettaminen, työn toteutus, ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas asettaa tavoitteita toiminnalleen ja työskentelee niiden saavuttamiseksi. Oppilas arvioi itse tavoitteiden saavuttamista ja omaa työskentelyään. Oppilas tunnistaa omaa osaamistaan itsearvioinnin, opettajan antaman palautteen ja vertaispalautteen perusteella.
T2 ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen.	S1, S2	Kädentaidot ja estetiikka	Oppilas osaa käyttää tavallisimpia työmenetelmiä ruoan valmistuksessa ja leivonnassa sekä asumiseen liittyvien perustehtävien toteuttamisessa ja ottaa huomioon esteettiset näkökulmat.
T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävää ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintätekniologiaa.	S1, S2, S3	Kuluttajataidot sekä terveyden edistäminen ja teknologian käyttö	Oppilas valitsee ja käyttää taloudellisesti materiaaleja ja teknologiaa kotitalouden toiminnassaan sekä pohtii valintoja terveyden ja kestävyysnäkymien kannalta.
T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana.	S1, S2	Ajanhallinta ja järjestyksen ylläpitäminen	Oppilas osaa toimia annettujen ohjeiden mukaisesti vaihteittain ja järjestystä ylläpitäen sekä suunnitella ajankäyttöään sen mukaisesti.
T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin.	S1, S2, S3	Turvallisuus ja voimavarojen kannalta kestävä toiminta	Oppilas työskentelee ohjeiden mukaan hygieenisen ja turvallisen työskentelyn periaatteita noudattaen sekä ajan, kustannusten tai energiankäytön kannalta tarkoituksenmukaisesti. Oppilas pyrkii kiinnittämään huomiota ergonomiaan.
Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot			
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua ja rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa.	S1, S2, S3	Kuuntelu, keskustelu ja argumentointi	Oppilas pyrkii kuuntelemaan eri näkökulmia ja ilmaisemaan rakentavasti omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.
T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä.	S1, S2, S3	Arjen rakentumisen ja kotitalouksien erilaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla kodin arki-rutiineita. Oppilas osaa antaa esimerkkejä erilaisista perherakenteista ja kotitalouksien perinteistä sekä pohtia niiden vaikutusta arjen rutiineihin.

T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä.	S1, S2	Voimavarojen käyttäminen ja sopimuksen tekeminen	Oppilas osaa työskennellä yksin ja pyrkii toimimaan ryhmässä rakentavasti ja työtehtävistä neuvotellen. Oppilas osaa selittää, mitä tarkoittaa tasapuolinen työnjako sekä pääsee sopimukseen ajankäytöstä ja työtehtävien jakamisesta osallistumalla päätöksentekoon.
T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuoro-vaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa.	S1, S2, S3		Ei käytetä oppiaineen arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tiedonhallintataidot			
T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana.	S1, S2, S3	Tietojen hankinta ja käyttö	Oppilas osaa etsiä kotitalouden sisältö-alueisiin liittyviä tietoja eri tietolähteistä ja pohtia erilaisen tiedon luotettavuutta sekä osaa tulkita pakkausmerkintöjä. Oppilas tuntee ruoka- ja ravintoaineryhmät ja niiden ominaisuuksia.
T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä.	S1, S2, S3	Toimintaohjeiden, merkkien ja symbolien käyttö ja jäsentyminen	Oppilas osaa tulkita ja käyttää kotitalouden toimintaohjeita ja osaa nimetä tyypillisiä kotitalouden merkkejä ja symboleja sekä tulkita niitä arjen ilmiöiden yhteydessä.
T12 ohjata oppilasta, ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.	S1, S2, S3	Käsitteiden omaksuminen, tietojen ja taitojen soveltaminen, luova ilmaisu sekä palveluiden tunnistaminen	Oppilas pystyy käyttämään kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kotitalouden osaamista sovelletaan eri ympäristöissä Oppilas osaa kuvailla erilaisia kotitalouden palveluita ja pohtia niiden merkitystä ja mahdollisuuksia arkielämässä.
T13 ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja.	S1, S2, S3	Mittaamisen ja laskemisen sekä kierrättämisen soveltaminen omaan toimintaan ja päätöksentekoon	Oppilas osaa huolehtia kodin jätteiden peruslajittelusta ja osaa selittää mittaamisen ja laskemisen sekä ympäristöä säästävän kodin arjen toiminnan yhteydet osana kustannus- ja ympäristötietoista toimintaa.

Oppilaanohjaus

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että jokainen oppilas pystyy kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohhtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja tekemään valintansa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan vastaten. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Nurmijärven kunnan perusopetuksen ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt.

Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Vuosiluokilla 1–2 oppilaanohjaus toteutuu kiinteänä osana muuta opetusta ja koulun toimintaa. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Ohjauksella edistetään oppilaiden opiskeluvalmiuksien ja -taitojen kehittymistä sekä tuetaan vähitellen kasvavaa vastuunottoa koulutyöstä sekä omista tehtävistä ja tavaroista. Oppilaiden tulee saada ohjausta tavoitteiden asettamisessa sekä kannustavaa ja ohjaavaa palautetta tavoitteiden saavuttamisesta siten, että oppimaan oppimisen taidot vahvistuvat. Oppilaanohjauksen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita työtapoja ja palautteen antamisen tapoja, jotka mahdollistavat oppilaiden myönteisen käsityksen muodostumisen itsestään oppijoina ja ryhmän jäseninä. Oppilaita ohjataan vuorovaikutustaitojen harjoitteluun ja ryhmässä toimimiseen. Heitä kannustetaan myös osallisuuteen omassa lähiympäristössään.

Perusopetuksen alkuvaiheessa luodaan pohja kodin ja koulun yhteistyölle oppilaan ohjauksessa. Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita ja huoltajia tekemään ensimmäisiä koulutukseen liittyviä valintoja ja näkemään valintojen merkityksen tulevien opintojen kannalta. Ammatteihin ja työelämään tutustuminen aloitetaan luokan tai koulun sisäisistä tehtävistä sekä oppilaan lähipiiriin ammateista.

Vuosiluokilla 3–6 oppilaanohjaus toteutuu eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Oppimisympäristönä oman kouluyhteisön ja lähiympäristön lisäksi voivat toimia lähiseudun yritykset ja muut yhteistyötahot.

Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita opiskelustrategioidensa tunnistamisessa ja kehittämisessä, vahvistetaan kykyä asettaa itselle tavoitteita ja arvioida tavoitteiden saavuttamista sekä edistetään oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä. Ohjaus auttaa oppilaita omaksumaan erilaisia opiskelussa tarvittavia oppimisen, työskentelyn, tiedon omaksumisen sekä tiedonhallinnan taitoja ja menetelmiä, tunnistamaan oppiaineiden ominaispiirteitä sekä valitsemaan kuhunkin oppiaineeseen soveltuvia opiskelumenetelmiä. Ohjauksella tuetaan sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittymistä.

Oppilaanohjauksen tuella oppilaat kehittävät elämässä tarvittavia taitoja ja vahvistavat myönteistä käsitystä itsestään oppijana. Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja arvostamaan sekä omia että toisten vahvuuksia, kykyjä ja taitoja. Heidä tuetaan ottamaan vastuuta elämästään, opiskelustaan, valinnoistaan sekä toiminnastaan ryhmän ja lähiyhteisönsä aktiivisena jäsenenä ja toimijana. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia osallisuuteen ja vaikuttamiseen omassa kouluyhteisössä ja lähiympäristössä, jolloin heidän käsityksensä yhteiskunnallisista vaikutusmahdollisuuksista alkaa muotoutua.

Oppilaanohjauksen kautta oppilaat tutustuvat lähiseudun ammatteihin, työpaikkoihin ja elinkeinoelämään. Mahdollisten tutustumiskäyntien ja vierailujen yhtenä tehtävänä on esitellä oppilaille työelämää, yrittäjyyttä ja erilaisia ammatteja. Niillä myös edistetään oppilaiden ammatillisen kiinnostuksen heräämistä.

Oppilaanohjaus tukee oppilaita ja huoltajia opiskeluun liittyvässä tiedonsaannissa ja valinnoissa. Heille järjestetään mahdollisuuksia henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun oppilaan opiskelun ja valintojen tukemiseksi sekä erilaisissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä.

Vuosiluokilla 7–9 oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaiden siirtymistä vuosiluokkien 7–9 oppimisympäristöön ja työskentelytapoihin. Vuosiluokkien 7–9 aikana jokaista oppilasta ohjataan edelleen kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja opiskeluvaihtoehtojaan. Oppilaita autetaan hahmottamaan valintojen vaikutusta opintoihin ja tulevaisuuteen.

Oppilaanohjauksen tehtävänä yhdessä muiden oppiaineiden kanssa on selkeyttää opiskeltavien oppiaineiden merkitystä jatko-opintojen ja työelämätaitojen kannalta sekä laajentaa oppilaiden käsityksiä työelämästä, työtehtävistä, yrittäjyydestä ja tulevaisuuden osaamistarpeista. Päävastuu oppilaanohjauksen toteuttamisesta on opinto-ohjaajalla.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa, opintojen nivelvaiheissa sekä työuran siirtymisissä. Oppilaat oppivat käyttämään ja hyödyntämään erilaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Ohjauksella vahvistetaan oppilaiden toimijuutta ja omaaloitteisuutta koulutus- ja uravalintoihin koskevassa päätöksenteossa.

Oppilaanohjaus tarjoaa oppilaille tietoa ja tutustumismahdollisuuksia peruskoulun jälkeisiin koulutus- ja opiskeluvaihtoehtoihin yhteistyössä vastaanottavan oppilaitoksen sekä huoltajien kanssa. Ohjauksen tehtävänä on edistää opintojen loppuun saattamista sekä yhteishaun yhteydessä tehtävän jatkosuunnittelun avulla tukea siirtymistä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.

Nurmijärvellä oppilaanohjauksen vuosiviikkotunnit jakautuvat siten, että 7. ja 8. vuosiluokalla oppilaalla on yhteensä 1 vuosiviikkotunti oppilaanohjausta ja 9. vuosiluokalla 1 vuosiviikkotunti oppilaanohjausta. Koulu päättää 7. ja 8. vuosiluokkien yhteisen vuosiviikkotunnin jakamisesta vuosiluokkien kesken tai tunnin sijoittamisesta kokonaisuudessaan joko 7. tai 8. vuosiluokalle. Jako kirjataan koulun lukuvuosisuunnitelmaan.

Oppilaanohjauksen vuosiluokkien 7 ja 8 tavoitteet ja sisällöt on kirjattu yhteisesti jäljempänä olevaan oppiaineen kuvaukseen ja ne kohdennetaan vuosiluokille koulun päättämän tuntijaon mukaisesti. Ohjaustyön käytänteet ja toimintamallit on kuvattu Nurmijärven kunnan perusopetuksen ohjaussuunnitelmassa. Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheen prosessikuvauksessa on kuvattu toimenpiteet ja vastuut peruskoulun päättöluokalla.

Oppilaanohjauksen oppiaine vuosiluokalla 7 ja 8		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T1-T10	S1-S5	L1-L7
Jos koulu jakaa 1 vvt 7. ja 8. vuosiluokan kesken, tulee 7. vuosiluokalla keskittyä opetussuunnitelman perusteiden tavoitteisiin T1-T7 ja 8. vuosiluokalla tavoitteisiin T2-T10.		
T1: Toimintatavat ja opiskeluympäristö		
S3: Tietolähteiden hyödyntäminen		
S4: Viikon mittainen TET (sekä mahdollisuus järjestää myös TET-päivä 7. vuosiluokalla, jos vuosiviikkotunti on jaettu 7. ja 8. vuosiluokan kesken).		
L4: Työelämä ja koulutus mediassa L5: Tiedonhaku L6: TET, yrittäjäyys, mahd. yrittäjien vierailut L7: Omien valintojen merkitys (esim. valinnaiset), erityisesti 7. vuosiluokalla L7: Ajankohtaisten yhteiskunnallisten asioiden huomioiminen, opiskelun ja osallistuminen merkitys		

Oppilaanohjauksen oppiaine vuosiluokalla 9		
Tavoitteet	Sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
T2-T10	S1-S5	L1-L7
S3: Tietolähteiden hyödyntäminen		
S4: Kahden viikon mittainen TET		
L4: Työelämä ja koulutus mediassa L5: Tiedonhaku L6: TET, yrittäjäyys, mahd. yrittäjien vierailut L7: Ajankohtaisten yhteiskunnallisten asioiden huomioiminen, opiskelun ja osallistuminen merkitys		

Nurmijärvi on ilmiö

NURMIJÄRVI

www.nurmijarvi.fi